

”Wir schaffen das!”

- En jämförande studie av tysk och svensk rikstäckande dagspress under flyktingkrisen 2015

John Falkirk och Emil Salmaso
Handledare: Mathias A. Färdigh
Journalistikgranskning VT-16
Kandidatuppsats
JMG Göteborg

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Abstract

Title: “Wir schaffen das!”

– A comparative analysis of German and Swedish nationwide press during the refugee crisis in 2015.

Authors: Emil Salmaso and John Falkirk

Subject: Undergraduate research paper in journalism studies, Dept. of journalism, media and communication
(JMG) Gothenburg University

Term: Spring 2016

Supervisor: Mathias A. Färdigh, JMG, Gothenburg University

Pages/words: 47/24571

Purpose: To examine differences between Swedish and German nationwide press in the coverage of political leaders during the refugee crisis in 2015.

Method: Qualitative text analysis

Procedure: In-depth analysis of ten newspaper articles, five from the German paper *Süddeutsche Zeitung* and five from the Swedish paper *Dagens Nyheter*.

Results: The results broadly correspond with earlier comparative findings about media culture and systems. *Dagens Nyheter* was both critically investigative and analytical, which puts them in-between a liberal Anglo-Saxon and a North European democratic-corporative tradition. *Süddeutsche Zeitung* appeared not to have the same aim as the Swedish paper regarding impartiality and a critical point of view, putting them closer to a pluralistic and partisan tradition.

Key words:

Comparing media systems, framing, media culture, media history, news rhetoric, *Süddeutsche Zeitung*, *Dagens Nyheter*, Hallin & Mancini, Frank Esser.

INNEHÅLL

1. Inledning	1
1.1 Mediers betydelse i en demokrati	2
2. Syfte och frågeställningar	3
2.1 Syfte	3
2.2 Frågeställning.....	3
3. Teori och tidigare forskning.....	4
3.1 Teoretisk bakgrund	4
3.1.1 Framingsteorin.....	4
3.1.2 Gestaltningsteorin	5
3.1.3 Massmedieretorisk analysmodell.....	6
3.1.4 Nyhetsvärdering.....	6
3.2 Tidigare forskning.....	7
3.2.1 Redaktionella skillnader mellan tyska och engelska tidningar	7
3.2.2 Den demokratisk-korporativistiska modellen.....	9
3.2.3 Dimitrova & Strömbäck.....	14
3.2.6 Tyska tidningsmarknaden	14
3.2.7 Svenska tidningsmarknaden.....	15
4. Metod och urval	16
4.1 Vetenskapsteori.....	16
4.2 Validitet och begrepp.....	17
4.3 Generaliserbarhet och vetenskaplig relevans.....	17
4.4 Urval	18
4.4 Operationalisering – analyschema.....	20
4.5 Metoddiskussion	21
5. Resultat	23
5.1 Tyska artiklar	23
5.1.1 “Deutschland ist ein Land der Hoffnung”	23
5.1.2 In einem anderen Land.....	25
5.1.3 An der Grenze der Solidarität	27
5.1.4 Merkels schwerste Prüfung.....	28
5.1.5 Ein bisschen wenig Europa.....	30
5.2 Svenska artiklar.....	32
5.2.1 Löfven har chansen att kliva fram.	32
5.2.2 Fler säger ja till flyktingar – men striden är inte över.....	34
5.2.3 Löfven vädjar till andra länder om generös mottagning	36
5.2.4 Trots vackra tal – de livsfarliga resorna fortsätter	37
5.2.5 ”Samhället är inte byggt för situationen”.....	39
6. Analys och slutdiskussion.....	41
6.1 Layout och kontext	41
6.2 Innehåll	42
6.3 Slutdiskussion	45
7. Litteraturförteckning.....	48
7.1. Böcker	48
7.2. Webbsidor	49
8. Bilagor.....	50

1. Inledning

“Wir schaffen das!” (Vi fixar det!)

Under en presskonferens den 31:a augusti 2015 sade Tysklands förbundskansler Angela Merkel de berömda och sedermera bevingade orden. Tyskland är ett starkt land, de har klarat av mycket förut och kommer även klara av den humanitära katastrof som världen står inför, menade hon (Bundesregierung, 2015).

Liknande ordalag hördes sex dagar senare på ett regnigt Medborgarplatsen i Stockholm. På manifestationen “Refugees Welcome” proklamerade Sveriges statsminister Stefan Löfven att “Mitt Europa bygger inte murar, vi hjälps åt när nöden är stor. (...) Detta är en nationell uppgift, och det är som nation vi ska lösa den (...)” (DN, 2015). Löfven for tre dagar senare till Berlin för att diskutera situationen med Merkel.

Den nionde september höll även EU-kommissionens ordförande ett tal inför EU-parlamentet och förespråkade ett generöst flyktingmottagande i hela EU. Han riktade kritik mot länder som värjde sig mot fördelningskvoter och menade att EU är uppbyggt av flyktingar.

Sverige och Tyskland har tagit emot ett stort antal flyktingar under 2015 (Migrationsverket, 2016, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2016). Vid tidpunkten såg det inrikespolitiska läget snarlikt ut i de båda länderna, när det kom till flykting- och asylpolitik. Båda regeringarna ville förbigå Dublinförordningen för flyktingar från inbördeskrigets Syrien, och var pådrivande för ett utökat samarbete i Europa. Länderna var också ensamma om den policyn i EU (SR, 2016). Under hösten var båda ländernas regeringschefer drivande i att försöka förankra denna politik i både sin egen befolkning och i EU. Pressen blev således en viktig kanal för dem för att få ut sitt budskap. Men hur pressen rapporterar om politiken skiljer sig inte bara från tidning till tidning, utan även från land till land.

Jämförelser mellan pressmarknader och -system har gjorts mellan länder i Europa och Nordamerika. Bland annat av forskarna Daniel C. Hallin och Paolo Mancini (2007) och med deras teorier om tre olika mediasystem. I studien hamnar både Sverige och Tyskland i den så kallade demokratiskt-korporativistiska modellen, i vilken länderna anses ha en hög politisk parallellitet, en utvecklad masspress, hög journalistisk professionalism och statlig intervention.

Den tyske forskaren Frank Esser (1998) har gjort en utförlig jämförelse mellan tyska och brittiska tidningar. I *Editorial Structures* undersöker han hur brittiska och tyska nyhetsredaktioner ser ut i förhållande till arbetsuppgifter och hierarki. I undersökningen finner han stora skillnader: tyska nyhetsrum är generellt sett mindre hierarkiska och har en mer ospecificerad arbetsfördelning. Journalisterna kan syssla med olika sorters arbetsuppgifter, som exempelvis redigering, layout eller redaktionellt arbete, medan det i brittiska nyhetsredaktioner finns en mer tydlig arbetsfördelning. Han menar att olika egenskaper av text benämnts som god journalistik i de olika länderna: “It was not neutral news reports which served as the yardstick of journalistic quality (in Germany) but editorial commentaries that testified to the writer’s high level of education.” (Esser, 1998: 384). Hallin & Mancini hänvisar även till Esser i sin jämförelse.

Utifrån framförallt ovan nämnda forskning ämnar den här studien att försöka ta reda på hur pressens rapportering skiljt sig mellan Tyskland och Sverige. Med flyktingkrisen som främst inrikespolitisk fråga kommer vi genom ett antal textanalyser undersöka hur två av ländernas rikstäckande tidningar har rapporterat om snarlika nyheter, och relatera det till tidigare empiri och teorier om ländernas presshistoria och mediala system. Genom analyser av ett antal artiklar från tidningar i de respektive länderna undersöker vi om ländernas journalistik och presshistoria kan ha präglat dagstidningarnas nyhetsvärdering, hur journalister skriver och vad journalister skriver om.

I undersökningen har vi valt flyktingkrisen som grund för att händelsen varit omfattande i hela Europa och båda länderna har berörts kraftigt av den. Flera händelser som rapporterats om i både Tyskland och Sverige har uppkommit, och utgör därför en god grund för jämförelse och analys. Samtidigt är den inrikespolitiska rapporteringen intressant i sammanhanget, då ländernas presshistoria har liknande inslag men samtidigt olika syn på sina roller i samhället. I Tyskland kan tidningarna tycka sig ha ett mer analytiskt, opinionsbildande och mindre maktgranskande ansvar, medan svenska tidningar menas utgå från en mer anglosaxisk tradition och anser sig ha ett mer maktgranskande ansvar med större krav på objektiv rapportering.

Vi har valt att utgå ifrån teorier om både gestaltning, nyhetsvärdering och nyhetsretorik i vår undersökning. Anledningen till att vi valt dessa är för att vi anser att de är bäst ämnade för att undersöka det vi vill. Teorin om gestaltning handlar om hur media gestaltar och ramar in nyheter och skeenden. Aspekter vi anser vara relevanta i relation till ovan nämnda faktorer. Till exempel huruvida en författare angriper ett ämne ur ett kritiskt granskande perspektiv eller är analyserande och politiskt drivande, är former av gestaltning och inramning. Ifall författaren använder särskilda liknelser eller värdeladdade ord är exempel på gestaltning i praktiken.

1.1 Mediers betydelse i en demokrati

Enligt Nord & Strömbäck (2012) skulle en demokrati kunna sägas bygga på frihet. Frihet som åsiktsfrihet, yttrandefrihet och informationsfrihet. För att ett demokratiskt samhälle ska få kallas för en demokrati och för att kunna fungera, måste medborgare och beslutsfattare kunna ta del av information som rör demokratin. Informationen bör vara så öppen och publik som möjligt för att så många som möjligt ska kunna ta del av den och skapa sig en så rättvis bild som möjligt. Politiker måste till exempel veta vad medborgarna vill för att kunna fatta ett beslut, och sedan vad medborgarna tycker om det tagna beslutet. Medborgarna måste i sin tur veta vad politikernas beslut innebär, för att sedan kunna ta ställning till vilket beslut de anser vara bäst. Samtidigt behöver alla parter i samhället information om vad som pågår runt omkring dem, aktuella problem och händelser, samt vilka åsikter och värderingar som strömmar i samhället och omvärlden (Nord & Strömbäck, 2012: 16f).

Det behövs alltså ett system för att hantera och förmedla den information som krävs för att få ett demokratiskt samhälle att gå runt. Ett system som, efter att ha förmedlat informationen som ska komma att ligga till grund för diskussioner, dialoger och debatter, utgör en plattform för dessa diskussioner och de efterföljande analyserna. För att medborgarna i ett demokratiskt samhälle ska kunna skapa sig en fri och egen åsikt och sedan göra sig hörda, behöver samhället ett system som kan granska, hantera, bearbeta och förmedla information och åsikter genom både horisontella och vertikala samhällsnivåer. Därmed blir mediernas och journalistikens roll i ett samhälle alltså att opartiskt granska den ledande makten, bistå

medborgarna med information så att dessa kan skapa sig en fri och egen åsikt, för att sedan låta olika åsikter och uttryck komma till tals (ibid.).

För att uppmärksamma frågor i ett samhälle och få dessa att diskuteras på ett så fritt och rättvist sätt som möjligt, krävs det att journalistiken söker skildra händelser på ett sätt så nära sanningen om verkligheten som möjligt. Annars riskerar diskussionen att färgas av underliggande åsikter, ideologiska undertoner eller intressen (ibid.).

I samhällen där medborgare bygger stora delar av sina världsbilder på vad som rapporteras i medier är det därför av intresse att undersöka vad det rapporteras om och hur detta gestaltas och omskrivs. Samtidigt som bakomliggande anledningar till varför detta tros ske också är viktigt att undersöka, i och med att man annars skulle kunna behöva ompröva vissa teorier eller tidigare undersökningar (Nord & Strömbäck, 2012: 16f). Men i länder som Sverige och Tyskland där medier har en så pass stor roll för demokratin är det viktigt att försöka förstå varför en händelse eller politisk fråga framställs på ett visst sätt och huruvida det kan tänkas ligga historiska, kulturella, ekonomiska eller politiska motiv bakom den artikel i vilken händelsen eller frågan tas upp.

2. Syfte och frågeställningar

2.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att jämföra tysk och svensk dagspress rapportering och kommentering av Angela Merkel, Stefan Löfven och andra politiska aktörers uttalanden och ageranden under den så kallade "flyktingkrisen". Vi ämnar att utifrån tidigare forskning sätta ländernas press i ett historiskt och kulturellt sammanhang och undersöka hur detta skulle kunna påverka skillnader och likheter i respektive tidningars rapportering. Utifrån teorier om gestaltning, nyhetsretorik och nyhetsvärdering kommer ett antal artiklar schematiskt att analyseras och sedan att sättas i relation till hur de två ländernas presssystem ser ut.

Esser och Hallin & Mancini har jämfört det tyska pressväsendet med andra länder och har urskilt ett antal karaktäristika för det tyska (och de sistnämnda forskarna även det svenska) mediessystemet. Genom analyserna av texterna kommer vi att leta efter likheter och olikheter, samt andra typer av spår för att försöka utläsa om den tidigare forskningen går att stärka i en kvalitativ undersökning.

2.2 Frågeställning

Hur har ländernas regeringschefer samt EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Junckers uttalanden och ageranden rapporterats om i svensk och tysk nationell dagspress?

- Vilka politiker eller andra huvudaktörer får komma till tals? Hur citeras de?
- I vilken kontext är artiklarna publicerade?
- Vilka fakta och argument lyfts fram och hur framställs dessa?
- Går eventuella likheter och skillnader att relatera till teorier om skillnader och likheter i mediesystemen?

3. Teori och tidigare forskning

3.1 Teoretisk bakgrund

3.1.1 Framingteorin

Enligt Kirk Hallahan (2011) är det möjligt att rama in en skildring av verkligheten eller en politisk händelse genom att lyfta upp eller tona ned särskilda aspekter av händelsen. Detta kallas för framing. Genom att sätta en händelse i en särskild kontext, rama in den, kan medier medvetet styra publikens uppfattning av händelsen genom att medvetet betona, understryka eller utelämna vissa aspekter, något Hallahan kallar för *emphasizing* och *deemphasizing*. När en särskild aspekt betonas och lyfts upp som viktig, hamnar samtidigt andra aspekter utanför fokus och får inte samma uppmärksamhet (Hallahan, 2011: 178).

Hallahan använder sig av framing i relation till public relations och menar att det både inom till exempel medier, politik och organisationer av olika slag, oundvikligen sker inramning för att förklara händelser för publiken. Han utgår ifrån olika modeller som en organisation i sitt public relations-arbete använder sig av vid inramningen och skildrandet av en händelse.

Modellerna benämns bland annat som *framing by sources*, *framing by intermediaries*, *framing by attributes* och *framing by message recipients/audiences*. Med *framing by sources* menar Hallahan att mycket i inramningsprocessen börjar redan vid vilken källa som används. Politiker och deras medarbetare utgör exempel på källor och bygger ramar genom att bestämma vad och hur de uttalar sig i en viss fråga, exempelvis genom att välja särskilda argument eller beskriva saker ur det för dem mest gynnsamma perspektivet. Därefter kommer medierna in genom *framing by attributes* och *intermediaries*. Genom språkval eller användningen av särskilda ord ramas en händelse in och tilldelas särskilda attribut eller egenskaper. Händelsen sätts i en särskild kontext, vilket kan leda till att händelsen skildras och kan betraktas på olika sätt av publiken. I förmedlandet av ett budskap fungerar medierna som mellanhänder och informationskanaler till en publik, *framing by intermediaries*. Och beroende på hur en händelse gestaltas i ett visst medium kommer det att uppfattas olika av publiken. Publiken väljer själv var ifrån de tar del av information, och beroende på var informationen kommer ifrån ramas den in och uppfattas på olika sätt, *framing by message recipients/audiences* (Hallahan, 2011: 179-184).

Det finns ingen universellt accepterad definition av begreppet framing. Men denna studie kommer att använda sig av Robert M. Entmans definition som används av både Kirk Hallahan själv, och av forskarna Daniela V. Dimitrova och Jesper Strömbäck i deras undersökning kring hur Irakkriget gestaltades i svenska och amerikanska tidningar (Hallahan, 2011: 178, Dimitrova, Strömbäck, 2005: 6f). “[Framing betyder] att välja ut vissa aspekter av en upplevd verklighet och göra dem mer framträdande i en text, för att på så sätt främja en särskild problemdefinition, kausalt samband, moralisk utvärdering, och/eller en rekommenderad lösning” (egen översättning av Entman, 1993: 52).

Teorin om framing är intressant i vår uppsats utifrån hur de båda tidningarna har värderat och skrivit om de politiska skeendena. Har de lyft fram vad politikerna har sagt eller vad de gör? Och lyfter tidningarna fram det som politikerna sagt i relation till verkligheten, är de kritiska eller återberättar de bara? Får opinionen komma till tals?

3.1.2 Gestaltningsteorin

Gestaltningsteorin har kopplingar till både framing-, priming- och dagordningsteorierna men skiljer sig i flera aspekter. Gestaltningsteorin handlar om hur en nyhet gestaltas, exempelvis i relation till hur kultur värderas eller hur frånvaron av viss information kan gestalta en nyhet. I studien *Den medialiserade demokratin* (2004) skriver Jesper Strömbäck att gestaltningsteorin kan ha många olika nyanser och behandla olika saker. Antingen kan teorin handla om huruvida mediernas skildring av verkligheten påverkar publikens uppfattning av samma verklighet, eller om hur vissa ideologier eller maktinstitutioners verklighetsuppfattning återskapas och sprids. Eller så kan teorin handla om vad mediernas innehåll egentligen visar.

Strömbäck (2004) menar att medierna inte bokstavligen kan spegla verkligheten. Alltså måste redaktioner och journalister göra val och avgränsningar i rapporteringen eller förmedlingen av nyheter, och därmed påverkar de också, medvetet eller omedvetet, verkligheten med sina egna uppfattningar och värderingar. Till exempel genom val om vad som ska rapporteras om, vem som deltar i reportaget, vad som är fakta eller vilka ord som används. I och med att verkligheten är obegränsad, och ett urval och en vinkling måste göras i skildringen av den obegränsade verkligheten, begränsas verkligheten och publikens uppfattning av verkligheten. Texterna som ingår i den här undersökningen har också gått igenom dessa redaktionella avgränsningar och val av gestaltning, samtidigt som de även passerat författarens egna verklighet och olika val av skildringar. Därför är denna teori viktig att ha i åtanke för att kunna genomföra analysen i den här studien.

Nyheter bör enligt gestaltningsteorin alltså inte ses som spegelbilder av verkligheten, utan som (re)konstruktioner eller särskilda aspekter av verkligheten. För att göra nyheterna begripliga lyfts särskilda aspekter av en händelse och placeras i ett sammanhang. Gestaltningsteorin visar därmed inte bara på vad läsaren ska tänka på, utan också hur den ska tänka på det som skildras, beroende på hur nyheten gestaltats genom till exempel ordval eller betoning av särskilda aspekter (Strömbäck, 2004: 41). I vår analys kommer vi därför också att söka efter särskilda ordval eller liknelser som skulle kunna tänkas påverka läsarens uppfattning.

Om en våg av flyktingar skulle skildras enbart genom ett ekonomiskt perspektiv och en asylsökande person framställdes ur ett kostnads- eller vinstdrivande perspektiv skulle detta påverka publikens uppfattning. Genom att lyfta fram särskilda aspekter eller belysa ett visst perspektiv formas alltså publikens uppfattning av problemet. Belyses bara de kostnader en asylsökande person medför, skulle publiken kunna uppfatta en asylsökande person som ett ekonomiskt problem. Om sedan den ekonomiska vinsten av en person som fått asyl lyfts, påverkas publikens uppfattning återigen (Strömbäck, 2004: 41-45).

Forskaren Adam Shehata menar bland annat på att det inom gestaltningsteoretisk forskning kring människors uppfattningar om enskilda politiker och presidentkandidater, ofta skiljs på substantiella och affektiva attribut. Substantiella attribut beskriver politikern utifrån dennes ideologi, åsikter, kvalifikationer, erfarenheter och personlighet. Affektiva attribut behandlar tonen i rapporteringen kring politikern, alltså huruvida politikern framställs i en positivt eller negativt ljus (Nord & Strömbäck, 2012: 323f).

Hallin & Mancini (2004) lyfter bland annat ett exempel från de danska tidningarna *Politiken* och *Jyllands Posten*. Den förstnämnda sägs vara liberal och den senare konservativ i sina politiska läggningar. I exemplet avhandlas hur migrationsfrågan hanterats av de båda tidningarna, vars artiklar uppges vara skrivna ur ett "objektivt" perspektiv utan några särskilt

utförliga kommentarer. Men ändå menas tidningarnas politiska ståndpunkter framstå som väldigt tydliga. Den konservativa *Jyllands Posten* framställer flyktingar som en ekonomisk last och börda för det danska samhället, medan den liberala *Politiken* även tar upp kritiska röster till den förstnämnda framställningen, och fokuserar debatten mot huruvida det bara är flyktingar och inte etniska danskar som ska anpassa sig kulturellt. Tron på att gestaltningen av en nyhet inte bara påverkar vad publiken ska ha uppfattningar om, utan även hur uppfattningen ska se ut, gör gestaltningsteorin intressant att utgå ifrån.

3.1.3 Massmedieretorisk analysmodell

Lundgren et al. (1999) beskriver i boken *Nyheter – att läsa tidningstext* en modell för analys av nyhetstexter. Denna kvalitativa metod utgår från ett grundligt undersökande av texterna med utgångspunkt ur ett antal frågor som ställs till texterna. I vår uppsats kommer vi att göra en kvalitativ jämförelse mellan hur två tidningar beskriver två skeenden. Därför anser vi att denna modell är bra för att bryta ner de olika artiklarna till jämförbara parametrar; om vi analyserar artiklarna går det att göra en klar jämförelse. Lundgren et al. menar att man bör anpassa frågorna efter vad det är för text som skall undersökas. Deras grova mall ser ut såhär:

- Textens tes/innehåll – Vad innehåller artikeln, vad handlar den om?
- Aktörer – vilka personers agerande och utlåtande belyses? Vilka fakta står i förgrunden och i bakgrunden i artikeln?
- Källor – Varifrån kommer faktan som beskrivs i artikeln?
- Retoriska/argumentativa grepp – används värdeladdade ord? Gör författaren själv argumentativa kopplingar eller återger denne fakta? (Lundgren et al., 1999: 57)

Utifrån denna modell har vi skapat ett eget analyschema som behandlas senare i kapitlet om metod. Vi har då valt att anpassa våra kriterier utifrån teorierna om gestaltning och utifrån tidigare forskning om vilka skillnader som hittats.

3.1.4 Nyhetsvärdering

Nyhetsvärdering handlar om hur pass intressant en nyhet bedöms vara av medier. Men det handlar också om hur det redaktionella valet vid olika nyhetshändelser ser ut och går till. En nyhet kan bedömas vara mer intressant eller ha ett högre värde än en annan nyhet beroende på hur en redaktion bedömer och värderar olika kriterier. Och beroende på vilket urval som görs av en redaktion påverkas också publikens uppfattning av verkligheten, vad som händer i den och varför (Ghersetti 2012: 210ff).

Det finns ett antal särskilda kriterier som är ständigt återkommande när händelser kommer att kännetecknas som nyheter. Ibland kan kriterierna ha olika benämningar men oftast handlar det om närhet till publiken, sensation och avvikelser, elitcentrering och förenkling (ibid., 212ff).

Ghersetti (2012) menar att nyhetsvärdering i grova drag kan delas upp i två dimensioner; innehåll och form. Med innehåll menar hon urvalet av personer, händelser och förhållanden i verkligheten som journalisten och redaktionen väljer att rapportera om. Med form menar hon den journalistiska och redaktionella bearbetningen av urvalet och presentationen av det. Dimensionerna kan påverka varandra genom att formen kan påverka valet av innehåll och vice versa.

Huvudsakligen är form den faktor som kommer ligga till grund för vår analys är nyhetsvärderingen, i förhållande till vad den får för yttre placering. Var en text placeras i en tidning och hur stort utrymme den får anses spegla dess nyhetsvärde (ibid., 214-218). Nyhetsvärderingen går framför allt att sätta i relation till framing- och gestaltningsteorin. Vilket värde en nyhet ges, i vilket sammanhang den sätts och att den överhuvudtaget publiceras är ett sätt för media att gestalta, rama in, verkligheten och sin läsares världsbild. Därmed kommer även artiklarnas layoutmässiga position att ligga till grund för vår analys.

3.2 Tidigare forskning

3.2.1 Redaktionella skillnader mellan tyska och engelska tidningar

I uppsatsen är Frank Essers (1998) utförliga jämförelse mellan tysk och brittisk tidningskultur, *Editorial Structures and Work Principles in British and German Newsrooms*, av intresse. Enligt Esser saknar tyska redaktioner samma hierarkiska struktur som de brittiska har och de tyska journalisterna jobbade oftare mer individuellt med minimal tillsyn. Fastän tyska tidningar ofta gjorde tydlig skillnad mellan nyheter och kommentarer, så var rollfördelningen på redaktionerna inte lika tydlig. Esser anknyter det till en skillnad i professionell kultur, där man i Tyskland generellt sett har en mer "holistisk" syn på journalism än i exempelvis Storbritannien; det redaktionella arbetet anses vara mer av en helhet som inte bör brytas upp (Esser, 1998: 375).

Esser skriver att arbetsfördelningen inte är lika strukturerad i Tyskland som i Storbritannien. I Tyskland har de flesta på redaktionerna titeln "Redakteur". De har flera uppgifter, bland annat att sköta layout, skriva artiklar, ledare och nyhetsvärdering. I kontrast till de anglosaxiska tidningarna, där arbetet är strikt uppdelat mellan redaktörer, redigerare, layoutare och reportrar. På tyska tidningar är det inte ovanligt att samma skribent skriver en åsiktsartikel till sitt eget reportage.

Esser menar även att den filosofiska rörelsen som kallas för den tyska idealismen har präglat synen på objektivitet, vetenskap och journalistiken. Enligt dess förespråkare påverkar ens egen världsåskådning (Weltanschauung) den egna verklighetsuppfattningen. Således anses världen vara uppdelad i olika åskådningar och verkligheter, och är därför svår att mäta och få objektiv kunskap om. I kontrast präglas den anglosaxiska vetenskapliga och journalistiska kulturen av en positivistisk och empirisk epistemologi; det finns en verklighet och den är mätbar på ett objektivt sätt (Esser, 1998: 384-385, Hallin & Mancini, 2004: 192f).

En av anledningarna till den mindre uppdelade arbetsfördelningen i Tyskland finner Esser i själva tidningsutbudet. I Tyskland är den regionala pressen mycket större än i Storbritannien. När avhandlingen (1998) skrevs fanns det hela 395 tidningstitlar i Tyskland och endast 95 i Storbritannien. Att det finns så många regionala tidningar härrör Esser till att Tyskland länge varit ett decentraliserat samhälle; innan enandet 1871 bestod landet av 28 olika stater och många fria städer. Alla dessa städer och stater hade sina egna tidningar och många har det även idag. Tidningarna hade också ofta regionala kontor. 1995 fanns det runt hela 1600 nyhetsredaktioner i Tyskland. I genomsnitt hade varje redaktion fem anställda. Esser menar alltså att detta faktum lett till den tyska redaktionella strukturen; på så små redaktioner måste alla kunna klara av alla uppgifter. Idag har dock många tidningar många fler än fem anställda, men den redaktionella strukturen finns kvar (ibid., 380).

I kontrast till den decentraliserade journalistiken karaktäriseras brittisk press av sina stora, nationella tidningar med hög upplaga, menar Esser. Londons megatidningar med sin

uppdelade redaktionella struktur och arbetsfördelning blev förebilden för även den regionala pressen. Dessa två redaktionsmodeller har alltså blivit förebilder i respektive land, och ligger enligt Esser till grund för de skillnader i arbetsfördelning och redaktionsstrukturer som finns mellan länderna (ibid., 381).

Esser kategoriserar arbetsfördelningen i Storbritannien i “nyhetsinsamlare” och “nyhetsprocessare”, och syftar då på reportrar kontra redaktörer. Han menar att deras intressen ofta är olika, och ofta står i konflikt. Nyhetsinsamlarnas intresse är riktat mot sina nyhetskällor, och processarnas mot publiken. Detta kan leda till bittra känslor mellan dem, där insamlarna ofta upplever att processarna förstör deras arbete och individualitet. Processarna däremot menar att insamlarna är för emotionellt knutna till sitt arbete, och att de saknar publicistiskt omdöme (ibid., 381-382).

En annan anledning till att denna fördelning inte skedde i Tyskland är att pressen inte utvecklades ur samma demokratiska idéer som i Storbritannien. Under perioden då pressväsendet växte fram var Storbritannien (och även Sverige, vilket vi återkommer till senare i texten) en välutvecklad demokrati. Tyskland enades 1871, från att tidigare bestå av många mindre furstendömen och stadsstater, med diktatoriskt styre. Senare under början på nittonhundratalet utvecklades den publikorienterade masspressen i Storbritannien. Vid den tiden utvecklades den politiska partijournalistiken i Tyskland (ibid., 384).

Esser härrör ett par slutsatser från sin undersökning om redaktionella strukturer. Framförallt menar han att brittisk journalistik har kommit att karaktäriseras som undersökande och grävande (investigative) och tysk som idé- och opinionsbildande. Brittisk journalistik präglas även mer av institutionaliserad redaktionell kontroll än sin tyska motpart. Esser refererar till Hasso Reschenberg (1991) och menar att tyska redaktörer föraktar all form av reglering, standardisering och kontroll, som de anser inskränker den journalistiska friheten och integriteten (ibid., 394).

Ytterligare en intressant slutsats som Esser gjorde var att uppdelningen mellan kommentering och rapportering förvisso började göras mer tydlig under ockupationsmakterna efter andra världskrigets översyn, men att själva arbetsprocessen inte förändrades. Alltså att briter och amerikanerna försökte förändra pressen utifrån deras objektiva modell, men enbart lyckades på pappret (ibid., 398).

Ännu en intressant slutsats i relation till den här uppsatsen är den påverkan på den politiska rapporteringen som dessa redaktionella skillnader kan utgöra. Esser delar upp politisk påverkan i personlig och organisatorisk partiskhet. Med personlig partiskhet menas i vilken mån den enskilde reportern eller redaktörens politiska övertygelse påverkar dennes arbete. Organisatorisk partiskhet åsyftar hur tidningens högre uppsatta arbetare, ägare och styrelse påverkar vad som publiceras. Enligt Esser är den personliga partiskheten högre i Tyskland, och den organisatoriska högre i Storbritannien (ibid., 398-399).

I relation till Esser kan man även diskutera hur det svenska systemet ser ut. Som nämns nedan beskriver Wiik (2012) hur svensk press går mer mot den anglosaxiska medietraditionen, med objektiv och publikanpassad journalistik (Wiik, 2012: 34-36). Det objektiva, kritiska förhållningssättet går också att ställa i relation till personlig och organisatorisk partiskhet. En intressant likhet mellan svensk och brittisk press är att journalister generellt sett inte har samma politiska åsikter som sin arbetsgivare (Esser, 1998, Asp, 2012: 93). Idag ligger enbart en av de fem största tidningarna till vänster på den politiska skalan, samtidigt som svenska

journalister övervägande röstar grönt eller rött (Hallin & Mancini, 2004: 178-178, Asp, 2012: 101). Samtidigt har Sverige (som nämns nedan) länge varit präglad av en stark regional press, och Hallin & Mancini placerar svensk och tysk journalistik i samma demokratisk-korporativistiska modell.

3.2.2 Den demokratisk-korporativistiska modellen

Daniel C. Hallin & Paulo Mancinis omfattande teorier om mediasystem har blivit framstående i ämnet. I boken *Comparing Media Systems – Three Models of Media and Politics* (2004) studeras och jämförs 18 västländers mediasystem och deras förhållanden till politik, teknologi och ekonomi. Hallin & Mancini menar på att det finns ett ömsesidigt beroende mellan faktorerna; ekonomiska, teknologiska och politiska faktorer påverkar medierna, samtidigt som mediefaktorerna påverkar politikens villkor. I jämförelsen delas de olika ländernas medier in i olika kategorier beroende på hur medierna stämmer överens med de olika forskningsvariablerna, exempelvis hur tekniskt utvecklade medierna är, hur professionella journalisterna anses vara eller hur stort avtryck partisystemet har gjort på mediasystemet. De tre modellerna är en pluralistisk modell, en demokratisk-korporativistisk och en liberal modell. Den liberala modellen är starkast i Storbritannien och USA, och kännetecknas av en neutral, professionell och marknadsanpassad press. Den pluralistiska av en stark politisering och en lägre grad av professionalisering. Både Tyskland och Sveriges mediasystem faller i studien in under den demokratisk-korporativistiska modellen men skiljer sig fortfarande åt, bland annat genom att Tysklands mediasystem anses vara mer korporativistiskt (Hallin & Mancini 2004: 22-44).

Den korporativistisk-demokratiska modellen kännetecknas av en hög grad av politisk parallellism, statligt ingripande, professionalism och en omfattande, tidigt utvecklad masspress. Politisk parallellism handlar om relationen mellan de politiska partierna och medierna. Denna relation kan ta sig i flera uttryck, till exempel i den direkta relationen mellan en tidning och ett parti. Ett tydligt exempel är den svenska partipolitiken som hade sin storhetstid för runt 100 år sedan (Hallin & Mancini, 2004: 144).

Hallin & Mancini hävdar att ett par kontraintuitiva "samexistenser" kännetecknar den korporativistisk-demokratiska modellen. Dels så har det existerat en stark politisk parallellism samtidigt som det funnits en omfattande kommersiell masspress. Den andra, mer motsägelsefulla samexistensen är den mellan den politiska parallellismen och en stark professionell journalistisk identitet, det vill säga konsensus om att en politiskt autonom press är nödvändig. En tredje samexistens, som i viss mån kan förklara den andra, är den mellan tidigt självstyre (t.ex. pressfrihet) och en stark och utvecklad välfärdsstat. Hallin & Mancini menar att den andra premissen går att härleda från den tredje, att ett tidigt utvecklande av ett politiskt system, och framförallt att liberala krafter tidigt begränsade en *ancien régimes* makt, ledde till både en välutvecklad press och en tidigt utvecklad journalistisk identitet. Den sista samexistensen syftar framförallt till de nordiska länderna. Österrike och Tyskland övergick till demokrati långt senare (ibid., 146).

Hallin & Mancini spårar den tidiga masspressen till en tidigt utbredd läskunnighet. I jämförelse med södra Europa så var den allmänna läskunnigheten högre. Den främsta anledningen till det var den protestantiska reformationen, och dess påbud om att folk själva ska läsa sig till kunskap om Gud. Luthers krav på en tysk bibel påskyndade med andra ord utvecklingen av de första tidningarna (ibid., 148).

Forskarna förklarar även masspressens utveckling med den tidiga industrialiseringen, och mycket riktigt så var de första tidningarna just inriktade på beslutsfattare och högre anställda inom den industriella sektorn. Industrialismen skapade dels en efterfrågan på samhällsinformation och dels en ekonomisk och kulturell kontext för tidningen (Hadenius, Wadbring & Weibull, 2011: 268, 355).

Den socialdemokratiska modellen har i Sverige varit näst intill ohotad från trettioalet till nittiotalet. Inom ramen för den modellen har journalistikens roll även allt mer lutat åt ett kritiskt granskande, snarare än opinionsbildning; det råder konsensus om ett system i vilket det är viktigare att granska hur det efterlevs, snarare än att komma med alternativ. Mycket riktigt har också det kritiska granskandet länge stått högt i kurs som ideal hos svenska journalister (Wiik, 2012: 34, Hallin & Mancini, 2004: 191-192).

Hallin & Mancini menar även att protestantismen inte bara lett till ökad läskunnighet utan även till själva etablerandet av en press. Sveriges första tidning *Ordinari Post Tijdender* kom som ett resultat av det trettioåriga kriget. Det var ett propagandabrev från Axel Oxenstierna, för att hålla moralen och antagonismen mot katolikerna uppe. Men även själva läsarbeteendet påverkades av protestantismen. Som nämnt ovan så kom protestantismen med påbud om att informera sig själv om gud och dennes lärdomar, istället för att låta prästerna göra det. Hallén & Mancini gick till och med så långt att de hävdar att det finns likheter mellan protestantismen och upplysningen, och att de har påverkat både de journalistiska och kapitalistiska idealen; en tro på rationalitet, ifrågasättande och diskussion, istället för att blint följa auktoritetens befallningar (ibid., 151).

Utvecklingen av masspressen skiljer länderna sig emellan även på grund av att den lantliga aristokratin och den totalitära staten fortfarande fortfarande var stark långt in på 1800-talet (staten än längre, fram tills efter andra världskriget) i Tyskland. Men trots det så var den industriella, borgerliga medelklassen politiskt sett tillräckligt stark för att stödja en utbredd masspress. Något som eventuellt skulle kunna påvisa skillnad i "folklighet" mellan svensk och tysk dagspress. Det är även en av anledningarna, att en lantlig aristokrati och den "liberala", lutheranska samhällsbildningen samexisterade, som gör Tyskland till ett utmärkande land när det kommer till presshistoria (ibid., 146).

Den tyska pressen har en aning mer brokig historia än den svenska. Bland annat på grund av en mer orolig politisk historia, vilket har gjort att den inte fått utvecklas lika fritt som i Skandinavien. Däremot så har Tyskland haft en stark partisanpress, som framförallt har sitt ursprung i revolutionen 1848. Även under kejsarriketiden rådde någorlunda frihet, förutom för den socialistiska pressen, som Otto von Bismarck höll under lupp (ibid., Pürer & Raabe, 2007: 64).

Framväxten av partipress i båda länderna har haft stor betydelse för den korporativistisk-demokratiska modellen. I eftermälen av revolutionen 1848 utvecklades en politisk press i Tyskland, och under den perioden utvecklades även en roll för journalisten som agitator, publicist och "professionell politiker". Under samma tid utvecklades mycket av den svenska partipressen. Vidare menar de att det är just den politiska delaktigheten som framförallt skiljer den demokratisk-korporativistiska modellen från den liberala (i USA och Storbritannien) (Hallin & Mancini, 2004: 145-155).

En viktig del av den korporativistisk-demokratiska modellen är en professionalisering av journalistväsendet, som Hallin & Mancini menar hänger samman med statens roll, och att

professionaliseringens utveckling bland annat härrör från det politiskt pluralistiska samhället. Demokratin i de nordeuropeiska länderna är uppbyggda kring starka politiska partier och en politisk parallellism hos media. Tillsammans med ett tidigt utvecklande av en stark välfärdsstat har journalistiken blivit snarast institutionaliserad i samhället. Det har blivit till statens uppgift att tillgodose en politisk fri, opartisk press. Ett intressant exempel är public service, som har en stark roll både i Sverige och i Tyskland. Public service är i båda länderna hårt hållna vad det gäller partiskhet och objektivitet. Intressant i sammanhanget är en undersökning som statsvetaren Jörgen Westerståhl gjorde 1968 om objektivitet i public service-media, som kom att bli viktig för SR:s och SVT:s rapportering. Westerståhl hävdade att en absolut objektivitet inte är möjlig, men att det bör ställas fyra krav på nyhetsrapportering för att den ska kunna benämnas som objektiv: sanning, relevans, balans och neutral representation (Hallin & Mancini, 2004: 191-192, Hadenius, Wadbring & Weibull, 2011:275-277).

År 1972 kom den svenska pressutredningen fram till fyra bestämda huvuduppgifter för massmedierna i det svenska samhället. Punkterna, som sedan bekräftades av både radioutredningen, Tidningsutgivarna, Sveriges Radio och Svenska Journalistförbundet, innefattade information, kommentar, granskning och gruppkommunikation. Det ansågs alltså att mediernas huvudsakliga uppgifter var att informera medborgare och politiker om vad som händer i samhället, kommentera händelserna ur olika perspektiv för att representera olika samhällsgrupper, granska makthavare i samhället som en så kallad ”tredje statsmakt” och att kommunicera inom och mellan olika organisationer och grupper. Den andra och den fjärde punkten ansågs viktiga främst för att dagspressen genom historien varit så pass partipolitiskt bundna att de framför allt utgjort politiska röster. Dessa fyra huvudpunkter har hållit i sig under åren, med små justeringar. I pressutredningen som gjordes 20 år senare hade punkterna skalats ned till tre men var i huvudsak desamma, fast med mindre betoning på kommentar i och med avståndstagandet från politiska sympatier och det större kravet på professionell objektivitet. Detta betyder dock inte att tidningarna inte kan delta i den politiska opinionsbildningen, till exempel genom att på ledar- och debattsidorna låta föreståndare för olika politiska partier eller ideologier komma till tals. DN Debatt är bland de populäraste debattsidorna, och 1995 bestod omkring 60 procent av utspelen på DN:s debattsidor av politiker eller företrädare för organisationer eller myndigheter. Efter 1990-talet har debattsidorna fått en mer central plats i nyhetsjournalistiken än tidigare (Hadenius & Weibull, 1999: 137ff, 320, Hadenius, Wadbring & Weibull, 2011: 26-31, 275-278, Hallin & Mancini, 2004:176).

I Tyskland har relationen till opartiskhet och statens roll sett aningen annorlunda ut. Hallin & Mancini refererar till Max Weber och Friedrich Hegel och menar att deras sätt att styra på är mer baserat på ett rationellt-legalt system där politiska ledare väljs efter kvalifikationer snarare än popularitet (patronage). Således har de en demokratisk modell som är mer styrd av rationalitet och argumentation än tycke och personlig åsiktssuveränitet; det är viktigare för journalisterna att utröna hur logiskt och rationellt det politikerna säger är, och inte att eftersträva balans och opartiskhet i rapporteringen (Hallin & Mancini, 2004: 193).

Den enskilde journalistens jobsäkerhet och självständighet anses också vara en viktig del av professionaliseringen. Hallin & Mancini menar bland annat att den tidigt utvecklade kommersiella pressen i Sverige ledde till en journalistisk yrkesroll; till skillnad från i exempelvis Frankrike, kunde en journalist redan tidigt på nittonhundratalet livnära sig enbart på inkomsten från tidningen. I Frankrike var det vanligt att en journalist även jobbade med andra saker, såsom litteratur och politik. Som ovan nämnt var utvecklingen på grund av

historiska anledningar annorlunda i Tyskland, men sedan andra världskriget har journalisterna utvecklat en stark autonomi gentemot både redaktörer och marknadskrafter. Tyska journalister har även en stark jobsäkerhet, och som Esser nämner är tyska redaktioner mindre hierarkiska än exempelvis brittiska (Esser, 1998: 375, Hallin & Mancini, 2004: 145).

Den starka politiska anknytningen kom även att förändras under nittonhundratalets andra hälft. I Sverige har det skett ett skifte från politisk partipress till en mer angliciserad liberal press. Hallin & Mancini menar att detta bland annat beror på att partiernas roll i samhället har minskat och en kommersialisering av pressen. Som Hadenius & Weibull nämner (1999), så anses just bristande professionalitet och anpassning efter marknaden ha lett till partipressens undergång; läsarna har gått från att vara politiska följare till rena konsumenter. De liberala tidningarna tog också över marknaden till allt större del. Idag ligger enbart en av de fem största tidningarna till vänster på den politiska skalan. Varken tyska eller svenska tidningar stödjer öppet politiska partier idag, utan förhåller sig istället oberoende till en politisk linje, exempelvis "socialliberal" eller "konservativ." (ibid., 178, 180).

Vidare menar Hallin & Mancini att pressen i de korporativistisk-demokratiska länderna ofta allt mer gått mot ett "omnibus"-upplägg, det vill säga ett mer marknadsanpassat innehåll som ska tilltala alla. Med omnibus, latin för "för alla", menas att tidningarna anpassar innehållet så att det ska tilltala alla konsumenter oavsett utbildningsnivå och politisk hållning. Som exempel tar de de nordiska tabloiderna, såsom *Aftonbladet* och norska *Dagbladet*. I de nordiska länderna är tidningskonsumtionen inte lika uppdelad mellan klasser (efter utbildning och inkomst) som i de anglosaxiska. Den genomsnittlige *Dagbladet*-läsaren har exempelvis högre utbildning än genomsnittet. I de nordiska länderna är det också vanligt att både läsa en morgontidning och en kvällstidning. Hallin & Mancini nämner även danska *Politiken* som föregångare bland omnibus-tidningarna (ibid., 159, 179).

När det gäller den politiska parallellismen på den tyska tidningsmarknaden verkar det se annorlunda ut. I en undersökning gjord av Donsbach och Klett (1993) uppger 71 procent av den tyska journalistkåren att förespråka politiska idéer är en viktig del av deras arbete. 36 procent av Sveriges journalistkår håller med. Samma undersökning visar även att tyska journalister oftare både har rollen som reporter och politisk kommentator, något som är mycket ovanligt i Sverige. Vilket pekar på att den svenska pressen idag ligger närmare en anglosaxisk modell, med tydlig arbetsfördelning. Samtidigt talar andra forskare emot den analysen om Tyskland. Schoenbach, Stuerzebecher, och Schneider (1998) och Weischenberg, Loffelholz, och Scholl (1998) menar snarare att de tyska tidningarna mer gått mot en objektiv rapportering, framförallt på grund av ekonomiska, teknologiska och utbildningsmässiga anledningar (ibid., 180-181).

Jenny Wiik (2012) har undersökt yrkesidealen hos svenska journalister. Av de ideal som har varit viktiga och även stärkts under senare år är framförallt att objektivt förmedla information och att granska makthavare. Hon refererar till Hallin & Mancini och relaterar objektivitetsidealets förstärkning till en anglicisering av den svenska journalistkåren; det svenska mediasystemet har börjat röra sig ifrån den demokratisk-korporativistiska modellen och mot den liberala.

Hallin & Mancini refererar till Katzensteins teorier (1985) om hur den mer moderata pluralismen färgat de nordiska länderna. Enligt honom var länderna tvungna att kompromissa mycket för att handskas med den stora ekonomiska krisen, och samtidigt undvika en demokratisk kollaps som den i Tyskland och Italien. Detta ledde till en mer moderat

pluralism, där de olika politiska lägren lärde sig att föra dialog med varandra. Centralstyrningen i exempelvis Sverige under andra världskriget gjorde att mycket av den politiska debatten blev institutionaliserad och systematiserad. Tyskland och Österrike antog också i stort sett denna modell efter andra världskriget (Hallin & Mancini, 2004: 186).

Sammanfattningsvis var det ett antal faktorer som ledde till den demokratiskt-korporativistiska modellen. En tidig demokratisering (förutom i Tyskland), tidigt utbredd masspress och ett mer lutheranskt, kritiskt tänkande ledde till att en demokratisk debatt tidigt blev förankrat i samhället. De politiska partierna hade också ett starkt fäste i länderna runt sekelskiftet, och långt in på 1900-talet. Det ledde till att en partipress utvecklade sig i de flesta länderna; varje parti hade sin egen tidning, på nästan varenda ort.

Med tid kom partipressen att försvinna, framförallt på grund av bristande konkurrenskraft jämfört med de liberala, mer kommersiella tidningarna. *Dagens Nyheter* är ett tydligt exempel på en sådan liberal och marknadsanpassad tidning. Utmärkande för DN vid dess grundande under 1860-talet var att de med hjälp av expressbud kunde komma ut på morgonen och inte på kvällen som exempelvis konkurrenten *Aftonbladet*. DN var runt mellankrigstiden ibland kritiserad för att syssla med sensationsjournalistik. Tidningen hade sin storhetstid runt 1980-talet och är idag en av de största i Sverige, med ett stort antal utlandskorrespondenter och stor politisk bevakning (Hadenius, Wadbring & Weibull, 2011: 47-56).

I Tyskland har historien sett brokigare ut, framförallt på grund av två världskrig. Efter andra världskriget upprättades ett pressväsende på nytt i Västtyskland, efter olika modell i de olika ockupationszonerna. Idag är det pressen från de amerikanska och brittiska zonerna som är starkast. *Bild* och *Die Welt* kommer från Hamburg som låg i den brittiska zonen, och *Frankfurter Allgemeine Zeitung* och *Süddeutsche Zeitung* kommer från Hessen och Bayern som låg i den amerikanska. *Süddeutsche Zeitung* skapades den sjätte oktober 1945 under amerikansk översyn. Sedan starten har tidningen varit en av de med högst upplaga i Tyskland. Tidningen har vunnit många priser under åren för sin journalistik (Pürer & Raabe, 2007: 108-110, *Süddeutsche Zeitung* 2010).

Innehållsmässigt skiljer sig utbudet också sig åt en aning mellan länderna. På grund av landets lilla befolkning så har de flesta tidningar behövt anpassat tilltalet och innehållet till att bli såkallade omnibus-tidningar (Hallin & Mancini, 2004: 159, 179). I det mer folkrika Tyskland har tidningarna istället kunnat anpassa sig mer efter faktorer som politisk hållning och utbildningsnivå. Det har lett till mer ”högt och lågt”, med både rena tabloidtidningar som *Bild* och intellektuella tidningar som *Süddeutsche Zeitung* och *Der Spiegel* (Pürer & Raabe, 2007: 411-418).

I Tyskland är det också vanligare att kommentarer blandas med rapportering; i Sverige gäller en striktare arbetsuppdelning. Många tyska reportrar menar att det är en del av deras arbetsuppgift att propagera för idéer, vilket står i kontrast till i Sverige (Esser, 1998: 394, Wiik, 2012: 36). I Sverige står snarare idealet om att kritiskt granska makthavare högt (Wiik, 2012: 36). Något som går att analysera utifrån en lång, nästan ohotad socialdemokrati; det har snarare varit av intresse att granska hur politikerna har skött sina uppgifter än att diskutera vad de ska ha för några (Hadenius, Wadbring & Weibull, 2011:275-277).

Dessa slutsatser går att sätta i relation till vår uppsats. Utifrån Hallin & Mancini går det att utvärdera ett par skillnader. Framförallt att svenska tidningar generellt sett är mer riktade till en

bredare läsarkrets, att svensk press är mer anglosaxisk i sin syn på objektivitet, och att tyska tidningar lutar mer mot analys och opinionsbildning än deras svenska motpart.

3.2.3 Dimitrova & Strömbäck

Ett antal jämförelser mellan olika mediesystem har gjorts utifrån framingteorin. Bland annat så har Dimitrova & Strömbäck jämfört hur rapporteringen från Irakkriget sett ut i *Dagens Nyheter* och *New York Times*. I *Mission accomplished? Framing of the Iraq War in the Elite Newspaper in Sweden and the United States* (2005) kom de båda forskarna fram till att den amerikanska rapporteringen var aningen mer neutral än den svenska. De amerikanska journalisterna refererade också till fler officiella källor än de svenska. Utifrån sitt resultat argumenterar Dimitrova & Strömbäck för att de olika ländernas politiska system och mediesystem påverkat rapporteringen.

Dimitrova & Strömbäck har gjort ytterligare en undersökning som är intressant i sammanhanget. I *Election news in Sweden and the United States: A comparative study of sources and media frames* (2012) undersöker de hur valet i Sverige 2006 och i USA 2008 bevakades i både public service och kommersiell teve i de båda länderna. Forskarna kom fram till slutsatsen att rapporteringen i länderna skiljer sig åt. Ramarna för den amerikanska rapporteringen utgår mer från de politiska strategierna under valrörelsen. Den svenska rapporteringen fokuserade mer på sakfrågorna.

3.2.6 Tyska tidningsmarknaden

Heinz Pürer & Johannes Raabes *Presse in Deutschland* (2007) anses vara ett standardverk över tysk presshistoria. Boken går igenom pressens utveckling från dess historiska början. I stora drag stämmer Hallin & Mancinis rön överens med de av Pürer och Raabe. De sistnämnda har dock ämnat en stor del av sin undersökning till det tyska tidningsutbudet under tvåtusenålet, inklusive den stora tidningskrisen runt millennieskiftet och ägandekoncentrationen som den resulterade i.

Likt i många andra länder i väst drabbades Tysklands tidningsväsen hårt av recessionen under början av 2000-talet. Den ekonomiska krisen går bland annat att härleda till IT-branschens snabba uppgång och fall, och att internet samtidigt långsamt tog över som informationskälla. Framförallt tog internet snabbt över annonsmarknaden, vilket tidigare varit en stark inkomstkälla för tidningarna. Innan internet tog över var tidningarna dominerande när det kom till lägenhets-, köp och sälj- och kontaktannonser. Under denna period sjönk också reklaminkomsterna kraftigt (Pürer & Raabe, 2007: 397).

Süddeutsche Zeitung drabbades särskilt hårt av krisen. Tidningen var tvungen att inte bara dra ner på personal, utan även redaktionsställen, sin omtyckta ungdomsbilaga och prestigebilagan "jetzt". Värst drabbad i Tyskland var *Frankfurter Rundschau*. I slutändan var Socialdemokraternas (SDU) egna medieföretag Deutsche Druck- und Verlags GmbH (DDVG) tvunget att gå in och köpa tidningen, enbart med argumentet att upprätthålla mångfalden på marknaden. När FR sedan gick bättre sålde de den till det Kölnbaserade förlaget M. DuMont Schauberg, medan *Süddeutsche Zeitung* idag ägs av Südwestdeutsche Medien Holding med säte i Stuttgart (ibid., 395-396, Röper, 2014: 261).

Idag är den tyska dagstidningsmarknaden stor och brokig. Räkna i titlar är det den största i Västeuropa (Pürer & Raabe, 2007: 406). En anledning till det är att regionaltidningarna fortfarande utgör en stor del av marknaden; 2005 utgjorde de hela 70% (ibid., 410). Sedan dess har utbudet av lokaltidningar sjunkit. Många regionaltidningar har avvecklat sina lokala

kontor och vissa tidningar har slagits ihop. Redaktioner läggs inte bara ner, utan reduceras även på arbetskraft. Jobbmässigt är situationen svår idag och i Tyskland anses nedskärningarna påverka tidningarnas kvalitet (Röper, 2014: 254).

De överregionala tidningarna är de som utkommer i hela landet. Vissa har dock en regional kärnläsekrets, men kan köpas över hela landet. De är enligt statistiken åtta stycken (i storleksordning): *Süddeutsche Zeitung* (SZ), *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (FAZ), *Die Welt*, *Frankfurter Rundschau* (FR), *Handelsblatt*, *Financial Times Deutschland*, *die tageszeitung* (taz), *Neues Deutschland* och *Die Tagespost*. Viktigt att nämna är att vissa, framförallt de tre sistnämnda, har en betydligt lägre upplaga än många regionaltidningar. Men i och med att de utges över hela landet så anses de vara överregionala. Taz och *Neues Deutschland* är till exempel utpräglade vänsterpolitiska tidningar, med 51 653 respektive 29 027 i upplaga 2015 (IVW, Pürer & Raabe, 2007: 412).

De fyra största morgontidningarna sägs representera hela det politiska spektrumet, och blir därför ofta föremål för så kallade spektrumanalyser. *Die Welt* som konservativ, FAZ moderat höger, SZ moderat vänster och FR vänster (anledningen till att vi valt SZ och inte FAZ i vår analys är att SZ trots allt ligger närmare DN politiskt, vilket vi kommer att återkomma till i urvalsanalysen) (ibid., 413).

Den absolut största tidningen i Tyskland är *Bild*. Tidningen ägs av Axel Springer-koncernen och är med en upplaga på 1 882 473 en av de största tidningarna i Europa. *Bild* är en så kallad Boulevardzeitung och går inte att prenumerera på, utan måste köpas varje gång. Den kostar dock bara 80 cent. Materialet är oftast sensationellt och liknar exempelvis *The Sun* i Storbritannien. Exempelvis hade de under 28 år en toplessbild på förstasidan. Politiskt är *Bild* konservativa, men förhåller sig inte till någon politisk linje. *Bild* har också flera gånger gånger blivit fällda av tyska Presserat för att exempelvis inte respekterat privatsfären och publicerat namnen på brottsmisstänkta (Deutsche Presserat, 2007). Även om upplagan fortfarande är stor så har den gått ner kraftigt sedan millennieskiftet. Sedan 1998 har upplagan gått ner med hela 57% (IVW).

På den tyska tidningsmarknaden spelar även veckomagasin och söndagstidningar en stor roll. Exempel på inflytelserika veckomagasin är Axel Springer-ägda *Die Zeit* och vänsterliberala och prisbelönta *Der Spiegel*. *Der Spiegel* är känd för sin fokus på grävande journalistik, och har gjort flera stora avslöjanden. De flesta större tidningar i Tyskland kommer med en specialutgåva på söndagar, såsom *Bild am Sonntag* och *Frankfurter Allgemeine Sonntagszeitung* (Pürer & Raabe, 2007: 417-419).

3.2.7 Svenska tidningsmarknaden

Dagstidningspressen i Sverige står i jämförelse till många andra länder relativt starkt idag, trots befarade hot från lokalradion på 1980-talet samt gratistidningarnas och internets uppkomst under mitten av 1990-talet. *Dagens Nyheter* är störst bland ledande svenska tidningar och mötte under den sistnämnda perioden också ekonomiska motgångar när annonsintäkterna minskade (Nordicom, 2015, Hadenius, Wadbring & Weibull, 2011: 137ff).

År 2010 fanns det 164 tidningstitlar i Sverige, varav 74 av dem hade en utgivning på 6-7 dagar i veckan. Under de senaste åren har det totala antalet titlar ökat en aning, medan upplagorna minskat. Perioden 1945-1970 speglas av ett stort antal tidningsnedläggningar, varpå antalet tidningar följande år ökade en aning för att sedan avstanna (ibid., 139f).

Den svenska tidningsmarknaden är relativt omfattande i ett europeiskt perspektiv, med sin samlade upplaga på omkring 3,5 miljoner upplagor per utgivningsdag. Och för sju år sedan omsatte tidningsbranschen närmare 20 miljarder kronor. Storstadspresen i Sverige omfattar Stockholm, Göteborg och Malmö och står för ungefär hälften av tidningsupplagorna, medan landsortspresen innefattar tidningar utanför storstäderna. Storstadspresen brukar delas in i morgon- och kvällspres; då kvällstidningarna, även om de idag också ges ut på morgonen, i större utsträckning drivs av andra prioriteringar, lösnummerförsäljning och en annan typ av journalistik än morgontidningarna. Därutöver finns det gratistidningar som oftast inte omfattas i svensk tidningsstatistik, då deras upplagor inte är kontrollerade på samma sätt (ibid., 139-145).

I Sverige består storstadspresen bland annat av de största morgontidningarna *Dagens Nyheter*, *Göteborgs-Posten* och *Sydsvenskan*. Tillsammans har storstadspresen som grupp en upplaga på cirka 1 miljon exemplar. Kvällstidningarna består av *Aftonbladet*, *Expressen* inklusive *GT* och *Kvällsposten*, som tillsammans har en upplaga på cirka 600 000 exemplar. De största tidningarna i landsortspresen finns det flera exempel på, men *Helsingborgs Dagblad* (tillsammans med två andra tidningar) har en samlad upplaga på cirka 75 000 exemplar och *Östgöta Correspondenten* har en upplaga på cirka 50 000 exemplar. Sammanlagt har landsortspresen som grupp en upplaga på cirka 1,5 miljoner exemplar (ibid., 140-147).

Både dags- kvälls-, och landsortspresens upplagor har sjunkit sedan millennieskiftet. Bland annat beror detta på internets uppkomst. Landsortspresen var länge den grupp som påverkats minst men redovisar idag också sjunkande upplagor, även med ökad urbanisering som orsak (ibid., 140-147).

Några av de största tidningarna, *Dagens Nyheter* och *Expressen* i Sverige ägs av bland annat familjen Bonnier med Bonnier AB. Familjen är den största medieägaren i Norden och innehar 27 procent av den svenska tidningsmarknaden (Nordicom, 2015). På andra plats är familjen Hjärne med Stampen AB, ägare av bland annat *Göteborgs-Posten* och på tredje plats ligger norska Schibsted med *Aftonbladet* och *Svenska Dagbladet* (Hadenius, Wadbring & Weibull, 2004: 140-173, Stampen, 2016).

4. Metod och urval

4.1 Vetenskapsteori

Likt Bergström & Boréus skriver kan en textanalys vara väl genomförd och relevant utan att det belyser ett faktiskt samhällsvetenskapligt problem. Till exempel kan man göra långtgående analyser av partiprogram utan att säga någonting om det faktiska (materiella) politiska läget i ett land (Bergström & Boréus, 2012:40).

I vår undersökning ligger tonvikten vid text och språk. Den faktiska verkligheten, de politiska skeendena och exempelvis situationen på Budapest centralstation, ligger inte i fokus för undersökningen. Som vi nämnt i inledningen och även nedan, står skeendena som bakgrund för vår undersökning; vi har valt att undersöka hur snarlika (och samma) händelser har gestaltats och skrivits om i tysk och svensk media.

Vårt vetenskapsteoretiska ställningstagande lutar därmed mot den kritiska realismen. Det vi avser att undersöka är en samhällelig konstruktion (journalistik) som består av idéer och

föreställningar, och går därmed inte att mäta på ett positivistiskt sätt. Vi sällar oss heller inte till den poststrukturalistiska traditionen då vi inte är kritiska och ifrågasättande på samma sätt som man behöver vara i exempelvis en diskursanalys (ibid., 27-29).

4.2 Validitet och begrepp

Gällande validiteten har vi gjort en ansats att kategorisera olika genrer av texter. Som nämnt under föregående forskning finns det ett antal hypoteser om de olika presskulturerna: tysk press uppfattas oftare vara personlig och analytisk, och den enskilde journalisten tillåts ta mer plats. Svenska journalister däremot böjar gå alltmer mot en liberal, anglosaxisk syn på journalistiken med krav på objektivitet och publikvänlighet.

För att ge våra tolkningar om objektivitet, analys och vad som är en åsikt validitet, behövs viss begreppsförklaring. Först och främst bör man leta efter en tes (vilket behandlas i analys-schemat framför allt under vinkel och disposition), och undersöka om den är deskriptiv (icke-värderande), normativ eller preskriptiv. Ett deskriptivt förhållningssätt närmar sig det objektiva, då det inte värderar utan bara återger. Kommer en textförfattare snarare med ett preskriptivt påstående (ex. "Stefan Löfven bör lyssna på oppositionen") kan man hävda att det finns en åsikt, en form av opinionsbildning. Ett annat exempel på ett personligt förhållningssätt är användandet av retoriska grepp såsom ironi och metaforer (Bergström & Boréus, 2012: 95).

Analys definieras i sammanhanget som en ansats till en kausal eller framtida tolkning; textförfattaren lägger ihop ett och ett och förklarar hur något ska eller kan tolkas. Ett annat exempel är om textförfattaren beskriver vad någonting *kommer* att leda till.

Diskussionen om objektivitet är snårig inom vetenskapen och journalistiken. Till exempel hävdar Strömbäck att en absolut objektiv journalistik inte är möjlig. Vi utgår från Jörgen Westerståhls fyra krav på nyhetsrapportering för att den ska kunna benämnas som objektiv: sanning, relevans, balans och neutral representation (Hadenius, Weibull & Wadbring, 2011: 276). Dessa fyra aspekter är förstas inte oproblematiska, men vi utgår från att *strävan* efter att uppfylla dessa krav är en en strävan efter att vara objektiv.

En viktig aspekt angående validiteten är relationen till tidigare forskning. Framförallt Esser, men även Hallin & Mancini, har använt annorlunda metoder än vad vi har. Den här uppsatsen är alltså ingen återupprepning av deras forskning. Vad vi däremot har gjort är att sätta deras slutsatser och hypoteser om de olika mediesystemen i relation till en textanalys, och därmed ovanstående genrebegrepp, och teorier om gestaltning, framing, nyhetsvärdering och nyhetsretorik.

4.3 Generaliserbarhet och vetenskaplig relevans

Som vi diskuterar nedan i urvalskapitlet är det svårt för oss att hävda några direkta kausala tolkningar mellan teori och empiri i vår undersökning, då väldigt många aspekter kan spela in. För att kunna bevisa så pass omfattande jämförelser som Hallin & Mancini har gjort så behövs årtal av forskning; att enbart utifrån vår undersökning göra generella slutsatser om svenska och tyska mediesystem är därmed svårt.

Vad vi däremot kan göra är att bidra med empiri till tidigare forskning om mediesystem. Som vi har nämnt tidigare så har tidigare forskning lett till ett antal antaganden och teorier om skillnader mellan tysk och svensk media. Vi har gjort en ansats att operationalisera dem utifrån vårt urval och val av metod. Kommer våra resultat ligga i linje med den tidigare

forskning som vi har skrivit om, så kan det tolkas som ett styrkande av dem idag (både Hallin & Mancini och Esser har några år på nacken). Talar resultaten däremot emot dem kan det tolkas som att det finns empiri idag som talar emot teorierna.

Utöver resultaten i relation till tidigare teori och forskning kommer vi även att ha gjort en undersökning om hur de två största dagstidningarna i Sverige och Tyskland har rapporterat om flyktingkrisen som ett politiskt problem under en bestämd tidsperiod. Även detta anser vi ha vetenskaplig relevans, då flyktingkrisen har varit av stor betydelse för båda ländernas politik och följaktligen är det då av intresse att studera hur den media som har mest täckning i respektive land rapporterar om det.

4.4 Urval

I den här undersökningen ämnar vi att undersöka hur rapporteringen kring flyktingkrisen som europeiskt/nationellt problem behandlats i Sverige och Tyskland. Som material har vi valt att undersöka två dagstidningar, en svensk och en tysk, under en bestämd tid. Den tyska dagstidningen *Süddeutsche Zeitung* har undersökts under perioden 1:a september till och med den 10:e september. Den svenska dagstidningen *Dagens Nyheter* har undersökts under perioden 7:e september till och med den 14:e september. Detta för att de valda startdatumen för respektive tidning var då respektive minister gjorde sitt uttalande: Angela Merkel höll sitt sommartal den 31:a augusti, och Stefan Löfven sitt tal på Medborgarplatsen den 6:e september.

Bakgrunden till vår valda tidsperiod är att det var strax efter att båda ländernas ledare gjort starka uttalanden om hur flyktingkrisen borde lösas. En tidpunkt där regeringarnas, åtminstone påstådda, agenda var tydlig. Även Jean-Claude Junckers uttalande anser vi vara av vikt för vår undersökning, och för att få med den artikeln tvingades tidsspannet vara aningen längre för SZ. Ursprungligen var tanken att ägna varje tidning en hel vecka, men perioden behövde därför bli längre för SZ för att få relevant material.

Urvalet kan också uppfattas som godtyckligt då det inte är rent systematiskt. Vi har valt att utgå utifrån följande kriterier: fyra artiklar om respektive regeringschef (en analys och en rapportering från ett möte/tal), två om Jean-Claude Juncker, två mer övergripande artiklar om situationen i Europa och två med mer inrikes fokus. Anledningen är att vi tror att det är skillnad i hur tidningarna skriver om politik och flyktingkrisen i sin respektive inrikes- och utrikesrapportering. Det vill säga, DN rapporterar troligtvis annorlunda om tysk flyktingpolitik än om svensk. SZ rapporterar inte särskilt mycket om svensk flyktingpolitik alls. Under den undersökta tidsperioden handlar endast en kortare artikel om Sverige. Som en brygga däremellan har vi EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker och hans uttalande.

Sedan perioden som vi ämnar att undersöka och då den här uppsatsen skrivs, så har mycket förändrats vad det gäller Sveriges och Tysklands agerande. Sverige har valt att stänga sina gränser, och i Tyskland håller Merkel fast vid sin linje trots kraftiga påtryckningar inom partiet och ett högerpopulistiskt parti på frammarsch. Därmed är det svårt att göra anspråk på någon tidsmässig generaliserbarhet ur ett strikt vetenskapligt perspektiv, vilket diskuteras under rubriken om generaliserbarhet och reliabilitet.

Vi har valt att inte analysera ledartexter med uttalade åsikter, bilder och platsreportage från krisdrabbade områden. Detta för att studien skulle bli alldeles för omfattande och det skulle

behövas flera undersökningsmetoder för att kunna analysera tidningarnas innehåll. Samtidigt som det är den inrikespolitiska situationen i respektive land som är fokus för undersökningen.

Under urvalsperioden släppte DN dessutom en extratidning som kretsade specifikt kring en kampanj de startat om flyktingkrisen men vars innehåll inte ansågs passa för jämförelsen mellan tidningarna. Kampanjen gavs namnet #jagdelar och var främst ämnad för sociala medier och handlade framför allt om invandringsfrågor, kultur, plats- och resereportage, Svenska berömda personer, deras åsikter och tankar om flyktingkrisen och rasism. Bilagan var ett tydligt ställningstagande för en generös flyktingpolitik och är kontextuellt intressant, då den påvisar en organisatorisk partiskhet.

Urvalet utgår från PDF:er av tidningarnas tryckta tidningar. Det valet har vi gjort på grund av att vi anser att layout är relevant för vår undersökning, framför allt analysen utifrån nyhetsvärdering. Om en artikel hamnar på framsidan är det exempelvis en indikator på att den värderats högt. Dessutom görs det skillnad mellan tryckt press och internet i Tyskland och Sverige. Tidningen har även ofta egna webbredaktioner som producerar eget material.

Vi har valt att fokusera på *Süddeutsche Zeitung* och *Dagens Nyheter*. Anledningen till det är främst för att båda tidningarna har liknande politiska profiler, och att de båda är de största morgontidningarna (Abonnementszeitung) i respektive land (Roeper 2015, Hadenius, Wadbring, Weibull, 2011: 140-147). DN betecknar sig som oberoende liberal, och SZ som linksliberal (direktöversatt vänsterliberal). *Frankfurter Allgemeine* (FA), Tysklands näst största morgontidning, klassar sig också som linksliberal. Men FA har inriktat sig mer på ekonomi, och SZ på politik och kultur. Därför anser vi att SZ ligger närmare DN än FA. Hallin & Mancini (2004) redovisar dessutom i en modell över en undersökning i vilken journalister ombads placera sitt respektive lands tidningar på en politisk skala från vänster till höger. *Dagens Nyheter* och *Süddeutsche Zeitung* hamnade då i relativt liknande positioner i förhållande till sina respektive länders politiska partier, vilket skulle kunna anses styrka motiveringen till varför just dessa två tidningar valts ut för att jämföras och analyseras. I och med att tidningarnas politiska åskådningar uppges och anses vara liknande, torde skillnaderna och likheterna i rapporteringen bli desto tydligare. Som Pürer och Raabe nämner används också ofta *Süddeutsche Zeitung* i politiska undersökningar, som representant för mittenväljare eller moderat vänster (Pürer und Raabe, 2007: 413).

Trots tidningarnas liknande politiska ståndpunkter så skiljer sig fortfarande Tysklands och Sveriges politiska system åt. Ett parti i Tyskland som till exempel anses vara vänsterorienterat skulle på en svensk politisk skala kunna ses som mer eller mindre konservativt eller radikalt än till exempel vänsterpartiet i Sverige. Ländernas politiska skalor skiljer sig troligtvis åt, vilket är något som vi tar i beaktande vid analysen. Samtidigt är det möjligen just dessa skillnader som sedan också kommer att visa sig, då tidningarna anses ha liknande politiska positioner på två olika politiska skalor.

I undersökningen *Journalismus in Deutschland* som gjordes 2005 klassades SZ som det ledande mediet av landets journalistkår, det vill säga den tidningen som de flesta journalister själva läser och hämtar information från (Weischenberg, 2005: 359).

Süddeutsche Zeitungs disposition är relativt strikt mallad. Förstasidan innehåller en kolumn till höger, en bild centralt samt tre andra artiklar, vilket oftast är nyhetsartiklar och inte meningsartiklar. Sida två kallas för Thema des Tages, där ett aktuellt dagstema behandlas. Die seite drei, den tredje sidan, är ett av tidningens kännetecken. Där finner man längre reportage

och bakgrundsartiklar. Enligt SZ själva gör de inte några politiska ställningstaganden på die seite drei, utan ger läsaren relevant bakgrundsinformation. På deras egen hemsida skriver de:

“God journalistik reducerar inte enbart aktuella världshändelser till fakta och företeelser. Goda journalister finns på plats för att berätta om aktörer, scener och bakgrund. (...) I fokus (på die seite drei) står människor, historia och ibland även världshistorien – inte abstrakta fakta (Daten).” (Süddeutsche Zeitung)

Den fjärde sidan är deras ledarsida, die Meinungsseite. Ofta så är det deras egna redaktörer som själva skriver ledarna. Därefter kommer fyra temasidor om politik. Resten av tidningen handlar om kultur, ekonomi, Bayern, sport med mera.

Dagens Nyheter utgår ifrån en något friare disposition. De gör ofta kampanjer och gör långa specialer i sin huvuddel. Men det finns ett antal fasta redaktionella inslag. Ledarsidan och åsiktssidan ligger alltid på samma plats. Därefter kommer oftast de mest påkostade och högst (nyhets-)värderade artiklarna och reportagen, och därefter inrikessidorna och utlandssidorna.

I DN tar ofta framförallt grafik, men även bilder stor plats. Förhållandet bild-text ser något annorlunda ut i SZ, där artiklarna ofta är längre och tar större plats. SZ har sällan med grafik i tidningen.

4.4 Operationalisering – analyschema

Utifrån ovan nämnda massmedieretoriska analysmodell har vi grundat vårt analyschema. Framför allt har vi tagit framing- och gestaltningsteorierna i hänsyn vid utformningen av schemat, genom att söka skönja hur texten ramas in och gestaltas i tidningen, då kontexten i vilken en artikel framställs kan påverka läsarens uppfattning.

Genom att identifiera andra artiklar som figurerar i samband med en analyserad artikel, eller en tillhörande bild, kan till exempel betoningen av textens värde uppfattas vara det som bilden visar, när författarens avsikt egentligen skulle kunna vara att lyfta en helt annan fråga. En annan artikel på samma sida skulle kunna vara en uppföljare till den analyserade artikeln.

En bild eller en större kontext påverkar även hur läsaren uppfattar en text genom att skapa en förförståelse. Genom en bild på exempelvis en tvåbarnsfamilj på flykt skulle empati kunna väckas hos läsaren, som då skapar sig en mening kring artikelns handling och vad denne anser vara viktigt redan innan artikeln läses. Därmed kan läsaren ha valt sida i en konflikt redan innan reportaget, uppfatta språkliga formuleringar eller särskilda argument från författaren mer öppet eller kritiskt. Har läsaren dessutom en relation till författaren kan också uppfattningen av texten påverkas. En läsare som inte håller med i en författares åsikter kan uppfatta dennes texter som mindre viktiga eller tydligt vinklade och tesdrivna. Genom att söka operationalisera flera av dessa faktorer kommer vi utifrån teorierna kunna skönja hur texter kan uppfattas, värderas och påverka.

Men vi har även den forskning som nämnts i kapitel 3.2 i åtanke. Utifrån Hallin & Mancini och Esser kan man dra hypotesen att SZ kan vara mer analytiska medan DN har ett språk och ett tilltal som är mer riktat till alla. Lundgren et al. (1999) nämner i sin lathund ett antal kriterier som man bör förhålla sig till i sin analys. De nämner även att dessa är anpassningsbara, och bör utgå från vad det är för text man analyserar, och vilken form av analys det handlar om.

Aspekter som valts bort vid operationaliseringen av schemat är mer djupgående faktorer som hade krävt en eventuell diskursanalys eller liknande metod och teorier för att kunna urskilja och analysera; exempelvis huruvida en artikel *faktiskt* är objektiv utifrån ett mer filosofiskt eller diskursteoretiskt perspektiv. Faktorer som mer ingående sökt efter hur flyktingar framställts, eller vad politikerns argument bestått av hade också kunnat vara av intresse för studien. Men detta hade krävt en mer diskursinriktad studie och hade inneburit än djupare analyser av texter, vilket hade kunnat leda till att delar av en större kontext som lyfts genom vår operationalisering hade missats.

- **Kontext** – Första steget i analysen är att bestämma vad det är för text man analyserar, utifrån dess kontext. Alltså i vad för tidning den är publicerad, vad för genre det handlar om och i vilken del av tidningen den är publicerad. Hur förhåller sig rubrik, ingress, brödtext och eventuellt foto sig till varandra? Är artikeln del av en följetång? Vad är det för journalist som har författat den – kön, professionell bakgrund etc.? Detta sätter vi i relation till framing, gestaltning och nyhetsvärdering.
- **Handling** – Vilka källor används, hur citeras de? Utgår den från ett makro- eller mikroperspektiv? Handlar den om exempelvis politikerns utsagor eller om sakförhållanden? Handlar den om de som fattar beslut eller de som påverkas av dem, eller både och? Detta kriterium går att sätta i relation till teorier om hur de olika mediesystemen ser ut och skiljer sig åt vad gäller nyhetsvärdering.
- **Disposition och vinkel** – Får två sidor komma till tals, upplevs urvalet som tendentiös? Kommer författaren in med egna analyser och tolkningar, eller är det enbart en återgivning? Detta kriterium är intressant i relation till teorier kring objektivitet, synen på analys, politisk parallellitet och framing.
- **Språk** – Skönjas värderingar i språket? Är det ledigt eller formellt? Hur citeras personer? Förekommer abstrakta subjekt som “flyktingarna” eller “marknaden”? Behandlas vissa subjekt som objekt? Används retoriska grepp? Finns det liknelser, metaforer? Ironi? Försöker författaren väcka associationer med språket? Förekommer värdeladdade ord? Detta kriterium är intressant i relation till teorier kring objektivitet, synen på analys och politisk parallellitet.
- **Författarens roll** – Är denne passiv eller aktiv? Är anspråket neutralt eller ställningstagande? Detta kriterium är liksom den ovan intressant i relation till objektivitet, synen på analys och politisk parallellitet.

4.5 Metoddiskussion

Det vi ämnar undersöka i den här uppsatsen inte är mätbart eller direkt kvantifierbart. För att studien ska kunna utföras är det svårt att tillämpa en kvantitativ metod, då det med kvantifiering av skrivet innehåll inte går att identifiera och analysera samma faktorer. Hade en kvantitativ metod använts hade kontextuellt innehåll missats och kunnat gå förlorat. En schematiserad analys av vissa ord eller uttrycks frekvens hade dessutom kunnat bli dubbeltydig, då ord som exempelvis “flykt”, “ekonomi”, “hjälp” eller liknande variabler hade kunnat förekomma i alla möjliga sorters texter och kontexter (Bergström, Boréus, 2015:82).

Vi har valt att utgå ifrån en massmedieretorisk analysmodell och inte exempelvis en diskursanalys därför att vi anser att den är bättre lämpad för en jämförelse. Utifrån tidigare jämförelser mellan ländernas pressväsende har vi funnit ett antal teorier om vad skillnader skulle kunna bestå i, som exempelvis publikanapassning, journalistiska ideal (kritiskt granskande kontra idé och opinionsbildande) och synen på objektivitet. Utifrån dem har vi anpassat vårt analyschema.

En diskursanalys hade också varit intressant i ämnet. Med en sådan hade man kunnat undersöka hur flyktingar framställts i svensk och tysk media; om de beskrivs som passiva främlingar, som ekonomisk börda eller som människor i nöd. Man hade med den metoden också kunnat undersöka hur politiker beskrivits ur ett diskursivt perspektiv. Sådana undersökningar hade varit intressanta, och båda dessa aspekter tangeras i vår uppsats. Dock hade det inte passat vårt syfte att ha dem i fokus, då vi inte skulle jämföra det vi ämnar att göra. Vi hade kunnat dra slutsatser om hur synen på flyktingar ser ut i svensk respektive tysk media. Det hade däremot varit desto svårare att belysa text- och kontextmässiga strukturella skillnader och likheter mellan tidningarna. Vad de anser är välbalanserad rapportering och hur de olika tidningarna definierar en nyhetsartikel respektive en analys skulle sålunda hamna ur fokus.

Någon form av kvantifierad jämförelse mellan tysk och svensk media hade också kunnat vara intressant. Med en sådan metod hade man exempelvis kunnat undersöka hur mycket utrymme nyheter om flyktingar respektive EU-politik har fått i de båda tidningarna. En sådan undersökning hade varit spännande, men passar inte vårt syfte då det är svårt att göra en mer djupgående analys om tidningskultur och historia utifrån det perspektivet. Med en sådan metod är det exempelvis svårt att säga någonting om genreindelning, synen på objektivitet och rollfördelningen på redaktionerna.

När det kommer till analysen och jämförandet mellan *Dagens Nyheter* och *Süddeutsche Zeitung* är det svårt att med säkerhet kunna dra konkreta kausala slutsatser enbart utifrån vår undersökning, då väldigt många faktorer kan spela in i hur nyheter utformas och ramas in. Tidningarna verkar i två länder med olika historia och är själva grundade under olika premisser. Med olika pressetiska regler och kulturer som bakgrund, som ovan nämnts. Samtidigt är dessa olikheter något av vad studien har för avsikt att undersöka i relation till tidigare teori.

Urvalet kan också vara problematiskt då Stefan Löfven jämförs med Angela Merkel i DN, men Merkel analyseras utan jämförelse i SZ. Detta gör att artiklarna inte är av exakt samma natur. Vi ser det snarare som ett intressant exempel på hur de olika tidningarna ser på det andra landet (Sverige nämns knappt i SZ under urvalsperioden) och som ett exempel på hur analyser byggs upp i de båda tidningarna.

Som vi har nämnt i urvalet har vi valt bort bland annat bilagor och urvalet är under en begränsad period. Viktigt att nämna är då att vi personligen har följt händelserna under flyktingkrisen i Tyskland och Sverige under en längre period, så vår förståelse är därför större än enbart empirin i den här undersökningen. Vi läser dessutom båda regelbundet DN och har därför en djupare förståelse av dem än bara utifrån den tidsperioden som vi har undersökt.

I relation den fortfarande pågående flyktingkrisen är materialet i den här undersökningen förhållandevis litet. Möjligen kan innehållet idag ha förändrats, och rapporteringen kring de två ministrarnas tal ha utvecklats och gått vidare. Men för att försöka identifiera de direkta reaktionerna från tidningarnas sida var ett tidsbegränsat urval tvunget att göras.

Vårt att nämna är att Hallin & Mancinis studie är väldigt omfattande och forskarna tvingas därför till generaliseringar. Det finns skillnader mellan länder och de olika mediasystemen som de tvingas bortse ifrån för att skapa sina modeller och teorier, och de uppmanar själva att

inte övervärdera validiteten eller generaliserbarheten av sin studie (Hallin & Mancini, 2004: 66-73). Essers empiri bygger på tre redaktionsbesök, vilket också kan tänkas påverka generaliserbarheten i hans undersökning.

Att studien innefattar läsning och förståelse av två olika språk är grund till en potentiell feltolkning. Det kan finnas risk för att kulturella och språkliga uttryck och underliggande meningar går oss förbi. Samtidigt kan även tyskans grammatiska skillnader och likheter med svenskan misstolkas. Men vi anser oss själva ha goda kunskaper i tyska som språk, och i vår närhet finns också alltid hjälp att få från personer med ännu bättre språkkunskaper än oss själva. Dessutom finns även goda verktyg för översättning tillgängliga.

Liknande argument bör tillämpas vid en eventuell återupprepning av denna studie för att verifiera dess reliabilitet. I och med löpande diskussioner och jämförelser av resultat, så kallad intercoder agreement, minimeras risker för missförstånd eller feltolkningar (Creswell, 2007:253).

5. Resultat

5.1 Tyska artiklar

5.1.1 “Deutschland ist ein Land der Hoffnung”

Kontext

Artikeln “Deutschland ist ein Land der Hoffnung” är publicerad den första september och handlar om Merkels presskonferens den 31:a augusti. Den är publicerad på tidningens förstasida, ovanför vecket; alltså har den getts hög relevans. Den är skriven av journalisterna Stefan Braun och Cathrin Kahlwelt. Stefan Braun har tidigare arbetat på *Stuttgarter Zeitung*, *Stern* och sedan 2008 på SZ:s Berlinkontor. Hans fokus har legat på tysk utrikes- och inrikespolitik (*Süddeutsche Zeitung*). Cathrin Kahlwelt har varit redaktör på SZ i många år, och även programledare för den politiska talk-showen Anne Will. Hon är idag korrespondent i Wien för SZ (*Süddeutsche Zeitung*).

Texten ackompanjeras av ett foto på Angela Merkel framför ett antal journalister med kameror, från presskonferensen. Rubriken är ett citat, vilket kan översättas till ”Tyskland är förhoppningens land.” Ingressen lyder (egen översättning): ”Förbundskansler Angela Merkel ser de stigande flyktingtalen som en anledning att stärka landets (Tysklands) goda image i världen. För att hjälpa människorna behövs flexibilitet, istället för grundlighet.” I artikeln utvecklas Merkels resonemang, där hon menas vädja till den tyska befolkningen att visa medmänsklighet och flexibilitet.

Artikeln är inte en del av en följetång, men läsaren hänvisas till sidan tre och fyra för att läsa mer. Trots att artikeln är på förstasidan och att den hänvisar till senare delar av tidningen är det en hel artikel.

Artikeln hänger ihop med artikeln på sida tre i tidningen. Denna är en (nästan) direkt återgivning av hennes tal, och artikeln på sida tre är en analys av talet. Alltså är den medvetet vinklad direkt utifrån vad hon har sagt. Nyheten är vad Merkel har sagt på presskonferensen, på tidningens förstasida. Artikeln går att tolka som en inbjudan till att läsa vidare om konferensens verklighetsförankring och betydelse senare i tidningen.

Handling

Den fyrspaltiga artikeln handlar enbart om Merkels tal, förutom den sista spalten. Artikeln kan sammanfattas som ett referat av hennes presskonferens. Ingenstans nämns hur hennes utsagor förhåller sig till verkligheten. Författarna växlar mellan direkta och indirekta citat. Den sista spalten behandlar situationen i Ungern och Österrike.

Talet är regeringens sommarpresskonferens, vilket är en tradition i Tyskland. Regeringen håller alltid en presskonferens i slutet av sommaren, där pressen ges tillfälle att fråga ut förbundskanslern, och förbundskanslern berättar om läget i regeringen inför hösten (Süddeutsche Zeitung 2016).

I början av artikeln hävdar författarna att Merkel vädjar till den tyska befolkningen att visa medmänsklighet och flexibilitet när de ska ta in inbördeskrigsflyktingar (flyktingar från Syrien). Merkel menar att det är en nationell uppgift likt den vid Tysklands återförening för 25 år sedan. Hon menar att denna stora uppgift (Großaufgabe) inte bara är en last utan en möjlighet för Tyskland att visa upp landets attraktivitet och konkurrenskraft (Leistungsfähigkeit) för omvärlden. Hon talar som ovan nämnt om att landets frihet, rättsstat, ekonomiska styrka och deras livsstil är det som människor på flykt drömmer om. Hon talar om att förbundsländer och kommuner ska få miljarder euro för att kunna behandla asylbesökarna på bästa möjliga sätt.

Merkel hänvisar till att Tyskland tidigare har bevisat sin styrka och handlingkraftighet, bland annat under finanskrisen och landets återförening. Hon hänvisar till landets flexibilitet: ”Enandet har vi inte löst med normalt arbete, utan vi har hittat nya vägar.”

Hon kritiserar även den tilltagande främlingsfientligheten i delar av landet, och menar att inga falska förklaringar ska ges utrymme; skyddet för den mänskliga värdigheten gäller alla (i Tyskland är skyddet för den mänskliga värdigheten (Schutz der Menschenwürde) inskrivet i konstitutionen). Hon riktar sig mot högerpopulistiska demonstranter: ”Följ dem inte, så ofta har de fördomar, kyla och hat i sina hjärtan. Håll avstånd!”

Sista spalten ägnas åt en utblick i Europa. Författarna skriver att ”Samtidigt spetsar flyktingkrisen till sig i Europa.” Spalten handlar om att Ungerns regering har dementerat påståenden om att deras polis förlorat kontrollen över situationen på Ungerns centralstation. Enligt regeringen släpps bara flyktingar med de nödvändiga pappren på tågen. Andra medier har enligt författarna rapporterat om att flyktingar ha stormat tågen.

Disposition och vinkel

Artikeln är i princip en ren återgivning, vilket bör sättas i relation till nästa text ”In einem anderen Land”, som behandlas härnäst. Den publiceras i samma tidning och är analys av Merkels tal. Vinkeln och dispositionen är medvetet ensidig; de radar upp Merkels retoriska grepp och argument för att bemöta dem i den senare artikeln. Artikeln är således också medvetet ensidig; endast Merkel (och i slutet Ungerns regering) får komma till tals.

Språk

Då artikelförfattarna framförallt citerar Merkel är det svårt att urskönja några retoriska grepp. Merkel anses vädja till den tyska befolkningen, vilket kan tolkas som en värdering. De beskriver även den tilltagande aggressiva främlingsfientligheten i delar av landet, vilket också kan tolkas som en värdering.

I sista stycket beskriver de en allt mer tillspetsad situation i Europa, och sätter det i kontrast till Merkels tal: ”Samtidigt spetsar flyktingkrisen till sig i Europa.” Författarna hänvisar till ett påstått kaos på Budapests centralstation. Det går att tolka det som ett retoriskt grepp, att författarna sätter Merkels optimism i kontrast till en försvårad situation i andra delar av Europa.

Författarens roll

Skribenternas roller är passiva. De skriver relativt formellt och distanserat.

5.1.2 In einem anderen Land

Kontext

I anslutning till “Deutschland ist ein Land der Hoffnung” kommer artikeln “In einem anderen Land (I ett annat land)” på tredjesidan, som är SZ:s reportage och bakgrundssida (som nämnt ovan), i utgåvan den 1 september. Nota bene att det inte är en ledarsida, utan en bakgrunds- och reportagesida. Tidningen har valt att direkt återge talet på förstasidan, för att sedan analysera det på tredjesidan. Artikeln ges en tredjedel av sidan; den övre delen består av en artikel om matvaruhandel vid gränsen mellan Schweiz och Tyskland (och har alltså ingenting med ”In einem anderen Land” att göra).

Artikeln är skriven av Nico Fried, som är chef för SZ:s redaktion i Berlin som bevakar parlamentet och politiken. Han har jobbat på SZ i Berlin sedan 2000, och har tidigare haft fokus på utrikespolitik, die Grünen och SPD. Han benämns emellanåt som SZ:s korrespondent i Berlin (Süddeutsche Zeitung, 2016).

Till texten är det en liten bild på Angela Merkel vid presskonferensen. Rubriken ”In einem anderen Land” är en hänvisning till föregående artikel, och syftar till att Angela Merkel i sitt tal talar om ett annat land än dagens Tyskland. Ingressen lyder ”Angela Merkel har varit förbundskansler länge nog för att ha en viss rutin vid sommarpresskonferensen. Men vad hjälper rutiner, när tiderna är som de är.”

Tilltalet i artikeln är personligt; den börjar med meningen ”Det dröjer knappt en timme, innan man förstår att Angela Merkel beskriver ett helt annat land.” Artikeln är en kritisk reflektion om hennes tal, där författaren både ger Merkel beröm och kritik.

Handling

Inte särskilt mycket faktisk information tillkommer utöver det vi vet från ovanstående artikel. Författaren går kritiskt igenom Merkels tal, dess verklighetsförankring och betydelse. I första stycket beskriver han hur talet framförallt handlade om flyktingar, och att det var den formen av tal som Merkel inte brukar hålla. Det var för abstrakt. Men han menar också att talet kanske var vad som behövdes i dagens situation.

Han menar att början på hennes tal nästan lät förprogrammerat och hänvisar till meningen att ”Tysk grundlighet är super, men idag behövs flexibilitet.” Sedan blir hon mer konkret, enligt Fried, när hon beskriver hur Tyskland ska klara av utmaningen. Han raljerar, i relation till tysk grundlighet, över hennes uttalande om att hudläkare kan få komma att jobba som allmänläkare för att lösa krisen, och att hus som inte följer brandskyddsförordningen kan komma att behöva användas som flyktingboende: ”Föreställ er det, hudläkare!”

I stycket därpå kritiserar han henne för att hon viftar bort följdfrågor, och skämtar om att hon verkar ha blivit injicerad med en dos sydeuropeisk lättja (Lässigkeit, på engelska casualness); hon menar att man inte bör diskutera farorna, utan istället möjligheterna för Tyskland att lösa problemet. Han fortsätter att raljera om talet, och skämtar om att det enda som kvarstod från det gamla goda byråkratiska Tyskland var namnet på det ekonomiska hjälppaketet för att klara av flyktingkrisen: ”allgemeines Standardabweichungsgesetz (allmän standardavvikelseslag)”.

Han diskuterar sedan det ekonomiska hjälppaketet, och skriver att pengarna i alla fall kan förändra Tyskland åt det bättre. Sedan skriver han att Tyskland ofta ser genom fingrarna med (ett idiomatiskt uttryck Fünfe gerade sein lassen, direktöversatt: att låta fem vara fem) siffror och hjälppaket. Han skriver att frågan samtidigt har en allvarlig kärna: de 800 000 flyktingar som väntas komma under året, och att det kan bli ännu fler under nästkommande år. Han skriver att politiker i Tyskland, inklusive Merkel, gärna talar om det som en utmaning men att det på många platser på andra sidan gränsen redan är en katastrof.

Han beskriver sedan hur åsikter om att ett sådant programmatiskt och svepande tal har varit behövt från Merkel har hörts från olika håll — precis ett sådant tal som Merkel inte tycker om att göra. Han ifrågasätter huruvida Merkel besitter den empati som hon utger sig att göra, och undrar varför hon i talet sätter flyktingarnas öden i direkt motsats till ”det ordnade sätt som vi här lever i”. Han undrar varför hon inte bara började talet med att tala om alla flyktingar som flyr från katastrofala förhållanden i sina hemländer.

Fried citerar sedan däremot ett längre stycke från hennes tal, där hon väddar till det tyska folket att ha förståelse för den rädsla och utmattning som alla flyktingar måste känna. Han sätter det stycket i relation till hennes kritik mot högerextremister och menar att det var starka och tydliga ord.

Vidare diskuterar han de kända orden ”Wir schaffen das”. Han menar att det är en sats som hon har använt under tidigare kriser, och som hon gärna säger. I talet relaterade hon det till tidigare kriser ”Wir haben so viel geschafft, wir schaffen auch das (Vi har klarat av så mycket, vi klarar också av det)”, och hänvisar till tidigare kriser som landets återförening och finanskrisen.

Fried menar att flyktingkrisen inte är ett tyskt, utan ett europeiskt problem. Han menar att situationen är annorlunda än under finanskrisen, nu är det Tyskland som måste vädja till resterande länder att visa solidaritet. Merkel uppmanar därför till ”ein Stück Fairness (lite rättvisa)”.

Sista stycket ägnas åt ett annat ämne, euron. ”Splittras euron, splittras Europa”, sa Merkel. Fried menar att hon senare sätter det i relation till flyktingkrisen, när Merkel menar att de universella rättigheterna som Europa står för måste följas. Sista delen av artikeln tillägnas andra frågor, såsom Ukraina och Grekland. Frågorna var få om andra ämnen än flyktingkrisen, menar Fried.

Disposition och vinkel

Dispositionen förhåller sig i mångt och mycket till överstående artikel, men utgår istället utifrån reflektioner om vad hon har sagt. Författaren går nästan kronologiskt igenom hennes tal, och kommenterar det del för del. Såsom i förra artikeln ägnas sista spalten till en utblick i andra ämnen (i förra artikeln utblick i andra länder). Vinklingen och innehållet ger en

personlig upplevelse. Mestadels är det författarens egen analys av händelsen. Ingen annan person får komma till tals i artikeln.

Språk

Språket var i relation till förra artikeln ledigt och personligt. Författaren använde sig av retoriska grepp och liknelser, som när han menade att hon blivit injicerad lite sydeuropeisk lättja, och att Tyskland ofta ser genom fingrarna med stora ekonomiska hjälppaket. Författaren reflekterar ofta personligt, och raljerar gärna över vissa saker. Samtidigt är språket emellanåt svårt och akademiskt med långa komplicerade meningar.

Det skönjas en del värderingar i språket, exempelvis när han pratar om sydeuropeisk lättja och tysk grundlighet. Också när han menar att hon borde börja sitt tal med att tala om flyktingarnas prekära situation, kan man skönja en värdering. Det är tydligt att författaren anser att deras situation är av stort allvar.

Han har ett personlig och historisk perspektiv på Merkels tal. Han skriver om att hon gärna använder sig av vissa retoriska grepp, menar att hon ogärna uttrycker sig svepande (utan att hänvisa till någon källa) och självaste rubriken till artikeln kan tolkas som en värdering. ”I ett annat land” kan tolkas som att Merkel var verklighetsfrånvärd under sitt tal.

Roll

Författaren är i denna artikel framträdande och personlig. Mycket av texten utgår ifrån hans egna reflektioner och analyser, och få källor (utöver Merkels direkta tal) kommer fram. Fastän han sällan kommer med direkta åsikter, kan de ofta skönjas mellan raderna. Som nämnt ovan verkar han anse att flyktingfrågan är av stor vikt, och är kritisk till Merkels svepande sätt och att hon viftar bort följdfrågor. Det framgår inte om författaren själv ställt några frågor, men att han varit närvarande går att förstå från första meningen ”Det dröjer knappt en timme innan man förstår att hon talar om ett annat land.”

5.1.3 An der Grenze der Solidarität

Kontext

Artikeln publicerades den andra september, dagen efter överstående artiklar. Den är, liksom ”Deutschland ist ein Land der Hoffnung”, publicerad ovanför strecket på förstasidan. Ovanför och i relation till texten är det en bild på ett flyktingbarn som tittar ut genom ett fönster. Artikeln är skriven av Jan Bielicki. Han har tidigare arbetat för *Deutsches Allgemeines Sonntagsblatt*, *die Woche* och *Stern* som parlamentskorrespondent. Sedan 2001 arbetar han på SZ.

Artikeln handlar om flyktingar, Ungern och Österrike. I ingressen står det att de försöker göra Merkel ansvarig, men att hon värjer sig. Efter artikeln hänvisas till mer läsning om flyktingkrisen (artiklar vi har valt bort, då de är intervjuer och platsreportage).

Artikeln börjar med en lägesrapport från Ungern och Bayern, för att sedan övergå till att handla om relationerna mellan Tyskland, Bayern, Ungern och Österrike i samband med flyktingkrisen.

Handling

I artikeln tas många händelser och utsagor upp. Första spalten handlar om att Tysklands uttalande om att bevilja asyl till alla syrier har lett till en konflikt mellan Österrike, Tyskland

och Ungern. På Budapest råder förvirring, där polisen ibland släpper på flyktingarna på tågen, och ibland inte. Tidvis står tågtrafiken still.

Angela Merkel värjer sig mot anklagelser om att hon är ansvarig för situationen, och hävdar att hon ”ärligt talat inte ser något tyskt ansvar”. Österrikes inrikesminister Johanna Mikl-Leitner anser att Tyskland återigen borde sätta Dublinförordningen i kraft, vilket Tysklands migrationsminister har valt att förbise från. Bielicki skriver att både Ungersk polis och många flyktingar har tolkat det bokstavligt, som att flyktingarna utan papper ska få resa till Tyskland. En ungersk regeringstalesman benämner det som ett missförstånd och Österrikes förbundskansler Werner Faymann benämner Ungerns beslut att släppa vidare flyktingarna till Österrike (med slutmål Tyskland) som ”oansvarigt”.

I München hjälper många invånare flyktingarna med mat och kläder. Stadens borgmästare Dieter Reiter kritiserar Ungerns val att släppa vidare flyktingarna. Han menar att det är ett avsteg från den europeiska idén, och att landets regering måste slå näven i bordet gentemot Ungern.

Merkel har talat med Spaniens regeringschef Mariano Rajoy om en europeisk lösning, och Ungerns president Viktor Orban ska till Bryssel på torsdag för att tala om en lösning. I sista stycket citeras Tysklands socialminister Andra Nahles om att det kommer behövas mellan 1,8 till 3,3 miljarder euro för att integrera flyktingarna på arbetsmarknaden.

Vinkel och disponering

Artikeln är inte tydligt vinklad och uppfattas som spretig; det är svårt att kort sammanfatta vad den handlar om utan att utelämna mycket. Många sidor får komma till tals, både olika tyska, österrikiska och ungerska politiker, men ingen flykting. Artikeln verkar vara en form av sammanfattning av ett förvirrat makropolitiskt läge.

Språk

Språket är samlat och neutralt. Det mesta är direkta och indirekta citat av vad olika politiker har sagt, och många siffror. Det går inte att urskönja några personliga åsikter; artikeln uppfattas som en återgivning.

Författarens roll

Författaren är passiv med ett neutralt anspråk.

5.1.4 Merkels schwerste Prüfung

Kontext

Översatt lyder rubriken ”Merkels svåraste prövning”. Artikeln är publicerad den femte september, ovanför strecket på förstasidan. Ovanför syns en bild Franz Josef Strauß, en bayersk politiker som föddes för hundra år sedan. Bilden har ingenting med artikeln att göra.

Den är skriven av Nico Fried och Stefan Braun, som nämns ovan. På en liten bild insprängd i artikeln syns ett stort antal flyktingar på Budapest centralstation, varav en håller upp ett foto på Angela Merkel.

Artikeln handlar om Tyskland, EU och flyktingar. Den har sin utgångspunkt i ett brev som Angela Merkel och Frankrikes president Francois Hollande skrev till EU-kommissionen och Europeiska rådet, där de vädjar om en europeisk lösning på flyktingkrisen. Vidare diskuterar

de hur Merkels hållning, och hennes tal under måndagen (sommarpreskonferensen) behandlats i media utomlands. De tar upp kritik mot Merkels förslag om fördelningskvoter, och regeringens och migrationsverkets beslut att säga att syriska flyktingar inte ska skickas tillbaka till det landet de först sökte asyl i.

Handling

Med utgångspunkt i det ovan nämnda brevet beskriver artikelförfattarna en krisartad situation i EU. I första stycket beskriver de hur brevet uppfattas som brådskande. De radat upp ett antal ord, som alla är olika synonym för brådskande, snabbt och omgående. De skriver att om det hade gått som Hollande och Merkel hade velat, hade det inte varit många frågetecken (idom. Uttryck: kein Stein auf dem anderen bleiben, direktöversatt: då står ingen sten på en annan).

Författarna förhåller sig kritiskt och skriver att scenariot skulle kunna vara relevant i en avlägsen framtid. För närvarande handlar det för Merkel om att reda ut det kaos som har uppstått, och som landets regering till viss del själva är ansvariga för. De skriver att det är en prövning med oviss utgång, och att situationen, till skillnad från finanskrisen, inte går att lösa bara med pengar. Den här gången handlar det om människor och ömma känslor.

De skriver att kärnpunkten i brevet är ett förslag om en fördelning av flyktingarna i EU utifrån befolkningsstorlek, ekonomi och arbetslöshet. En annan viktig punkt i brevet är (enligt dem) att de föreslagna mottagningscentrumen i Grekland och Italien bör upprättas innan årsslutet.

Vidare skriver det om hur Merkels sommartal har behandlats i media utomlands. De hävdar att talet både blivit positivt och negativt bemött. Spanska El Mundo menar att Merkel uppträtt som ett föredöme. Österrikiska Presse var mer kritiska och menade att Merkel har tagit rollen som "Europas krismanager" och därmed förstört för ett antal kollegor.

Författarna menar att framförallt förslaget om obligatoriska fördelningskvoter för EU-länderna fått kritik. De hävdar att förslaget provocerat fram motvind; flera östeuropeiska länder vägrar gå med på förslaget, trots att Ungern måste acceptera färre flyktingar.

De tar även upp argumentet (som de hävdar att "kritiker" har yttrat) att många flyktingar skulle lämna sina tilldelade länder så fort de beviljats asyl, och därefter flytta till länder som de hellre vill bo i, exempelvis Tyskland. Men i kontrast till det menar de att Merkel är övertygad om att ett stort och generöst flyktingmottagande i Tyskland bara är möjligt om EU går med på fördelningsförslaget, och genom det sänder ut en signal om gemensamhet och rättvisa.

I slutet av artikeln handlar om det Tyska migrationsverkets beslut att inte skicka tillbaka syriska flyktingar till det land de sökte asyl i, det vill säga det uttalandet som tolkades som ett förbigående av Dublinförordningen. Sista delen handlar om situationen på Ungern, där flera flyktingar har gett sig av till fots för att ta sig till Tyskland.

Disposition och vinkel

Artikeln behandlar flera ämnen men har sin grund i flyktingkrisen som politisk situation i Europa. Den är vinklad som en analys och reflektion, där Merkels och Hollandes uttalande sätts i relation till vad medier i olika länder, andra regeringschefer och "kritiker" säger. De analyserar även utifrån sitt egna perspektiv, när de exempelvis hävdar att förslaget handlar om en "avlägsen framtid", och att det för närvarande handlar om en prövning med "oviss utgång".

Valet av röster som får komma till tals är godtyckligt, då det förstås har skrivits om i fler tidningar än de som de nämner. När det kommer till utländsk media har de dock valt att citera en positiv och en negativ åsikt.

De flesta argument som förs i texten återbygger författarna med referenser. Men de är överhängande kritiska. Artikeln är som sagt vinklad som ”Merkels svåraste prövning”, och handlar om de problem som hon och landets regering står inför. Därmed är den vinklad utifrån ett kritiskt perspektiv.

Språk

Artikeln är skriven relativt personligt. I början av artikeln beskriver de Merkel och Hollandes brev som ett ”brådskande dokument”, och radar därefter upp ett stort antal ord för att styrka den tesen. De skriver att förslagen i brevet handlar om en avlägsen framtid, och att det för närvarande snarare handlar om att stävja det nuvarande kaoset.

Ett idiom nämns i artikeln, där de beskriver att om det hade varit som i deras brev så hade det inte varit så många frågetecken. Vilket i relation till deras kritik mot brevet kan uppfattas som ironiserande.

Som nämnt ovan så kommer de inte med särskilt mycket explicita åsikter, utan refererar snarare till vad andra personer har sagt. I relation till kritiken menar de dock att Merkel har ”provocerat fram motvind”, och att beslutet att kringgå Dublinförordningen ”väckt ilska”.

Roll

Författarnas roll är analyserande. De kommer inte med direkta åsikter om hur beslutsfattare bör agera, men riktar kritik mot hur de har agerat. De tar för det mesta upp kritik som andra aktörer har yttrat, men urvalet av kritiken framgår som aktivt; de har valt vilka argument de har tagit upp.

De lägger ihop utsagor med eventuella utgångar, och är således analyserande. De redovisar inte enbart vad som har sagts och gjorts, utan även hur de har och kan tolkas.

5.1.5 Ein bisschen wenig Europa

Kontext

”En liten bit Europa” lyder rubriken direktöversatt. Den handlar om EU-kommissionens president Jean-Claude Junckers tal inför EU-parlamentet i Strasbourg. Den är publicerad på sida 5, i den politiska delen av tidningen. Alltså i en nyhetsdel av tidningen och ingen ledarsida. Den ges ungefär två tredjedelar av sidan. Insprängt i mitten av artikeln är olika citat av hans tal, med rubriken ”Planen”. Bilden ackompanjeras av en bild på Juncker och en bild på parlamentsmedlemmar som håller upp skyltar med orden ”NO FORTRESS EUROPE”.

Den är skriven av Daniel Brössler. Han är SZ:s korrespondent i Bryssel, och har tidigare arbetat för SZ som korrespondent i Moskva och på utrikesredaktionen i München (Süddeutsche Zeitung, 2016).

Ingressen lyder ”För första gången höll Jean-Claude Juncker ett tal om läget i Unionen. Talet riktade kritik mot medlemsländernas agerande i flyktingkrisen.” Artikeln är analytisk och personlig; han skriver bland annat om hur Juncker hade svårt att hålla inne tårarna.

Handling

Artikeln börjar med en personlig beskrivning av läget för Jean-Claude Juncker, och att han kom till Strasbourg trots att hans mor nyligen avlidit och att hans far var svårt sjuk. Brössler skriver att Juncker under talet hade svårt att hålla inne tårarna. Parlamentspresidenten Martin Schulz hade föreslagit att han skulle komma i oktober istället, men Juncker valde att komma som planerat, då han ansåg att det inte var möjligt att skjuta upp talet. Han ansåg att situationen var för brådskande.

Brössler tar upp kritik som riktats mot Juncker om att han inte riktigt sagt var han står i flyktingfrågan. Juncker ansåg att kritiken var oberättigad, då EU-kommissionen redan i maj hade kommit med en plan om hur 40 000 flyktingar ska fördelas i EU från Grekland och Italien. Brössler hävdar att det talet inte är relevant längre; idag är antalet mycket större.

Brössler skriver att skuldanklagelserna mot Juncker upprörde EU-kommissionären. Juncker refererade i talet till en karikatyr som publicerades i SZ, med en hand med EU-fanan som pekar mot andra länder (och skyller ifrån sig). Juncker tyckte att den stämde in på det nuvarande läget. Juncker gick i talet vidare på det spåret, och menade att de olika medlemsländerna gärna skyllde ifrån sig på varandra, och framförallt skyllde de på Bryssel.

Juncker sa att det är upprörande, men att det inte är läge att vara upprörd och klaga på andra. Han menar att det är dags (för länderna) att titta på vad som faktiskt händer (idom. uttryck: was auf dem Tisch liegt, vad som ligger på bordet). Brüssel skriver: ”den sörjande kommissionspresidenten uttrycker sig dämpat, men allvaret i tonen framgår ändå”

Brössler fortsätter med att citera Juncker ”Europa är det som för mig händer i München, där flyktingar applåderas och välkomnas.” Han relaterar det till att Europa är en flyktingarnas kontinent, dit miljoner människor har flytt från diktaturer och förtryck. Han tar upp flera historiska exempel från Östeuropa, som den sovjetiska invaderingen av Ungern 1956 och Pragrevolten 1967. Juncker sätter det i relation till att just de länderna, tillsammans med Polen, idag är kritiska till flyktingkvoter i EU.

Han skriver att flyktingkvoterna stod i centrum av talet, och att Juncker ska träffa EU-ländernas inrikesministrar den 14:e september för att diskutera saken. Brössler skriver att Juncker inte utlös något extramöte, vilket många anser att han bör göra (ingen hänvisning till vem). Juncker anser att det är bättre om innerministrarna möts, då de är ansvariga för samma områden i sina hemländer. Under mötet kommer det att beslutas enstämmigt och bakom lyckta dörrar, skriver Brössler och citerar EU-parlamentets president Martin Schulz. Schulz och Juncker är eniga om att de normala procedurerna ska upprätthållas i detta fall, till skillnad från hur det gick till under finanskrisen.

Brössler skriver att det för Juncker även handlar om att behålla sin roll som ”politisk” EU-kommissionär. Juncker säger att han inte önskar ett grekiskt utträde ur unionen, och att han vill ge Storbritannien en ”fair deal” för att förhindra ett brittiskt utträde ur EU. Han talade även, ganska lågmält, om TTIP och att avtalet bör lösas upp (zerstreuen, på svenska dispergera). Han försäkrade även Ukraina om fortsatt stöd från EU gentemot Ryssland. Han avslutade talet med att tala om EU:s roll under de kommande klimatförhandlingarna i Paris.

I sista stycket skriver Brössler att talet bemöttes övervägande positivt. Han citerar socialdemokraten Gianni Pittella, som tyckte att det var ett vackert tal. Den liberale politikern Guy Verhofstadt sa att ”nästa gång borde 20 regeringschefer vara närvarande, så de kan bli

påmindas om sitt ansvar”. Han avslutar artikeln med kritik från ”EU-fienden” Nigel Farage, som menade att de flesta asylsökarna är ekonomiska flyktingar.

Disposition och vinkel

Skribenten refererar relativt okritiskt om Junckers tal. Han börjar artikeln med att skriva att Junckers mor har dött, och att han trots det bemödat sig att åka till Strasbourg. Han går igenom och redovisar Junckers tal utan att bemöta hans argument med kritik, förutom när han menar att Junckers utsaga om att kommissionen redan har tagit ställning om flyktingarna i maj. Han låter Juncker bemöta kritik utan att själv kritisera hans svar, och hänvisar istället till att Juncker tog upp en karikatyr i SZ om läget i EU.

Junckers kritik mot Ungern och Tjeckien ifrågasätter Brössler; istället är ett fetat citat insprängt i artikeln: ”Ungerska motståndare flydde 1956 till Österrike, och även tjecker sökte exil.” En annan fetad, insprängd text lyder ”den sörjande kommissionspresidenten var dämpad när han höll sitt tal.” Att EU-ländernas inrikesministrar kommer att fatta beslut bakom stängda dörrar kritiserar skribenten inte heller. De enda andra röster som får komma till tals är positiva, förutom EU-kritikern Nigel Farage i slutet. Nigel Farage är ledare för United Kingdom Independence Party, som av bland annat i SVT:s Agenda benämns som främlingsfientligt (Agenda, 2015).

Brössler låter även Junckers uttalande om att ”Europa är det som händer på Münchens centralstation, där flyktingar applåderas och välkomnas.” stå okritiserat.

Språk

Språket är både avslappnat och avancerat. Enkla ord blandas med svåra. Inga metaforer och ingen ironi finns i texten. Att lyfta fram att Juncker är sörjande kan däremot tolkas som ett retoriskt grepp för att väcka empati.

Roll

Skribenten kommer med ett antal personliga åsikter, Dessutom kan till exempel valet av att lyfta fram att Juncker sörjer sin döda mor kan tolkas som ett empatiskt ställningstagande. Genomgående i texten låter han Junckers åsikter komma fram, utan att bemöta dem eller låta någon opinion komma fram. I sammanhanget tolkar vi det som ett medvetet val att inte låta någon opinion komma till tals.

5.2 Svenska artiklar

5.2.1 Löfven har chansen att kliva fram.

Kontext

Artikeln är skriven av Ewa Stenberg den 8 september 2015 och sträcker sig över den övre delen av ett uppslag på sidorna åtta och nio. Artikeln är placerad överst i uppslaget under en stor banner, i vilken det står ”Flyktingkrisen”, som löper över hela uppslaget. Författarens bildbyline inleder brödtexten, ovanför bilden står det ”Analys” och under bilden står det ”Politisk kommentator”. Artikeln följs av en faktaruta som innehåller en liten bild på Stefan Löfvens ansikte och tio punkter med tio förslag som statsministern har med sig till ett möte om EU:s flyktingpolitik.

Ewa Stenberg är politisk kommentator på *Dagens Nyheter* och har arbetat på tidningen sedan 1987 med olika befattningar. Tidigare har hon arbetat som reporter på LO-tidningen *Arbetet* och *Svenska Dagbladet*. 1997 tilldelades hon Grävande Journalisters pris Guldspaden.

Under artikeln finns två stora bilder, varav den ena sträcker sig över uppslaget. Bilderna tillhör ett reportage från Münchens centralstation och föreställer anländande människor på flykt och en mässhall dit flyktingarna sedan transporteras. I uppslagets högerspalt finns två kortare artiklar; den ena handlar om FN:s svensk-italienska sändebud i Syrien som förespråkar en gemensam flyktingpolitik inom EU, och den andra om att Stefan Löfven har borgerligt stöd för sin EU-strategi i flyktingfrågan.

Handling

Artikeln handlar om flyktingkrisen och EU:s hantering av den. Ewa Stenberg anser inte att Stefan Löfven har klivit fram och visat samma ledarskap som Angela Merkel gjort, men att det kommande mötet med Tysklands och Österrikes förbundskanslerers är en chans för statsministern att göra det. Stenberg menar att majoriteten av förslagen som Löfven har med sig redan diskuteras, och att det enda förslag som utmärker statsministern är ett om att skapa fler säkra vägar för flyktingar in i EU. Ett förslag som hon menar är svårt i ett nationalistiskt och främlingsfientligt klimat som redan råder i EU.

Därutöver menar Ewa Stenberg att Löfven står inför problem med inrikespolitisk polarisering, främlingsfientlighet, en orolig befolkning, ett minskat förtroende och svårigheter att ta beslut i regeringen i och med att en majoritet för att kunna fatta besluten saknas. Överenskommelser med andra partier måste alltså nås, vilket uttrycks som problematiskt. Som exempel nämns att den fackliga organisationen LO uttryckt oro för att det visat sig att majoriteten av dess manliga medlemmar hyser sympatier för Sverigedemokraterna, och därför ber om en överenskommelse mellan Socialdemokraterna och Moderaterna. Men att en sådan överenskommelse inte är alldeles oproblematiskt, då SD menas bli ensam i opposition och den borgerliga Alliansen inte är tillräckligt stark i sig själv.

Källor citeras inte, utan det är författarens egna kunskaper och hänvisningar till olika förslag och politiska händelser som framkommer. Texten behandlar främst situationen i EU men även till rätt stor del den inrikespolitiska situationen.

Disposition och vinkel

Artikeln inleds med att lyfta fram Angela Merkel som en omtyckt idol för syriska flyktingar på väg till EU och följs av ett av Merkel ödesmättat uttalande kring flyktingkrisen som en av Europeiska unionens största kriser genom historien. Det kommande mötet framställs som problematiskt för EU och för Stefan Löfven. Kontexten återges som att det råder polariserat politiska spänningar både inom unionen och inom Sverige. Stefan Löfven sägs inte ha visat lika stort ledarskap som Tysklands förbundskansler Angela Merkel.

I texten är det Ewa Stenberg som resonerar kring hur läget i Europa, EU och Sverige ser ut. Hon uttrycker sin syn på hur saker och ting ligger till, problematiserar och Stefan Löfvens situation och sätter den i det politiska klimat hon anser råder inom Europa och i Sverige. Exempelvis lyfter Stenberg problem som en orolig befolkning med ett minskat förtroende för Löfven, att invandringsfrågan styr dagordningen och att det inom Sverige råder samarbetssvårigheter inom regeringen, medan Merkel regerar med en handlingskraftig majoritetsregering.

Genom att lyfta den fackliga samlingsorganisationen LO:s oro kring att majoriteten av organisationens manliga medlemmar hyser sympatier för Sverigedemokraterna, kan Stenberg visa på hur det inrikespolitiska läget i Sverige ser ut. LO önskade ett samarbete mellan Socialdemokraterna och Moderaterna, då partierna samarbetat i en annan flyktingfråga tidigare. Men samtidigt menar hon att samarbetet skulle bli problematiskt i och med att detta skulle lämna Sverigedemokraterna i ensam opposition, vilket tidigare inneburit en ”näringsrik jordmån” för SD. Dessutom beskriver hon Moderaterna och de borgerliga partierna som svaga och att M-ledaren kämpar med att få kontroll över sitt parti och Alliansen.

Språk

Ewa Stenberg börjar med att nämna att syrier på flykt burit på bilder av Angela Merkel som ”blivit idol för människor som vill att EU ska öppna sina hjärtan för människor på flykt”. Detta åtföljs av ett uttalande från Merkel i vilket hon uttrycker hur hanteringen av flyktingfrågan styr Europas vision och demokratiska framtid. Efter detta sägs Stefan Löfven inte ha tagit lika stor plats som Merkel och att han inte visat samma ledarskap som henne.

Mötet sägs kunna ge Löfven en ny möjlighet till att visa framfötterna, och att de allra flesta av hans och Sveriges förslag till EU redan diskuteras. Förutom ett förslag som Stenberg tror kommer vara svårt att få igenom i ett Europa över vilket det sveper en ”nationalistisk och främlingsfientlig våg”. Med detta kanske hon menar att dessa åsikter kommer att dra förbi och försvinna någon gång.

Stenberg skriver att Löfven ”måste förhålla sig till en stark oro i befolkningen och ett minskat förtroende”, vilket kan göra att detta uppfattas som en sanning. Att den svenska befolkningen är orolig och inte litar på statsministern. Ordet ”befolkningen” om Sveriges befolkning skulle samtidigt kunna uppfattas som objektivt och avståndstagande, vilket kan göra att artikeln uppfattas som ännu mer översiktlig och lagd på en högre nivå än den läsande medborgarens.

Stenberg avslutar texten med att skriva att Löfven nog inte kommer att bli ”Sveriges svar på Merkel”. Detta för att Merkel regerar med en majoritetsregering och att det som beslutas i Tyskland därför blir verklighet. Detta skulle kunna tolkas som nedsättande mot Stefan Löfven som icke handlingskraftig, samtidigt som Stenberg inte uttryckligen pekar ut Löfven som alldeles ansvarig för problemet.

Roll

Författarens roll i texten är central. Hon uttrycker sina egna åsikter som kan uppfattas som väl grundade men med ett neutralt anspråk. Hon använder det kommande mötet mellan Löfven och Merkel som en slags språngbräda för problematisering av läget inom EU och Sverige.

5.2.2 Fler säger ja till flyktingar – men striden är inte över

Kontext

Artikeln är skriven av Annika Ström Melin den 9 september 2015 och täcker nästan hela sida åtta. Överst till vänster på sida åtta står det ”Nyheter”. Under detta löper en svart banner över hela uppslaget i vilken det står ”Flyktingkrisen”. Artikeln är placerad under bannern.

Författarens bildbyline inleder brödtexten. Ovanför bilden står det ”Analys” och under den står det ”DN:s korrespondent”. Till höger om artikeln finns en stor bild som sträcker sig över lite mindre än halva sida åtta och nio. På sida åtta syns Stefan Löfven på presskonferens och på sida nio står Angela Merkel bredvid och tittar på statsministern. Under artikeln och bilden

sträcker sig en låg rad av text under rubriken ”I korthet” som löper över hela uppslaget. I den finns frågor till Moderaternas partiledare Anna Kinberg Batra, vad UNHCR och FN:s sändebud tänker om krisen, att Polen är emot flyktingkvoter och en notis om att Jean-Claude Juncker ska hålla ett tal och att flyktingkrisen ska diskuteras Europeiska ministrar och statschefer.

Annika Ström Melin har jobbat på *Dagens Nyheter* sedan 2009 och är idag tidningens EU-korrespondent baserad i Bryssel. Hon har tidigare arbetat på Centrum för Europaforskning vid Lunds universitet och på Svenska institutet för europapolitiska studier. Hon skriver både reportage och analyser för tidningen.

Handling

Artikeln handlar om hur Stefan Löfven, Angela Merkel och andra EU-länders tankegångar kring EU:s flyktingmottagande ska gå till och hur ansvaret ska fördelas. Artikeln ligger på ett europeiskt perspektiv och tar upp nationell politik. Som källor används bland annat EU-förhandlare men bygger främst på författarens egna kunskaper och länders politiska uttalanden. Angela Merkel och Stefan Löfven har tillsammans med ett fåtal andra länder inte lyckats få igenom förslaget om bindande flyktingkvoter i EU. Ingen vet vad detta beror på och sedan diskuteras olika länders inställning till flyktingkvoterna, vad dessa kan innebära och hur nya lagförslag kan komma att utformas. Bland annat ska länder kunna säga nej till att ta emot flyktingar och istället betala pengar, varpå författaren ställer sig frågan om EU-länder då kommer kunna köpa sig fria från ansvar eller vägra att ta emot exempelvis muslimer.

En annan problematisering som görs är att Sverige och Tyskland har skilda åsikter i frågan kring huruvida Dublinförordningen ska ändras. Tyskland vill det men inte Sverige. Artikeln avslutas sedan med att diskutera hur besluten kring de nya förslagen ska fattas, då det finns olika regler för hur beslut ska fattas beroende på vilken situation EU-länderna uppfattas befinna sig i. Skulle beslut fattas utan flera länders stöd i frågan om flyktingkvoter skulle detta kunna skapa osämja inom EU.

Disposition och vinkel

Artikels ingress inleds med att Angela Merkel och Stefan Löfven är överens om mycket men att det finns potential till konflikt mellan dem, vilket hon enbart återkopplar till senare i ett kortare stycke mot slutet av artikeln. Därefter att nya diskussioner kring EU:s flyktingmottagande har inletts och att fler länder nu är positiva till att ta emot kvoter av flyktingar. Författaren menar att ingen vet varför fler länder nu verkar kunna tänka sig en kvotering av flyktingmottagandet. Författaren kommer först med information om hur tongångarna går i olika medlemsländers åsikter kring flyktingmottagningen och hur ett nytt lagförslag kan tänkas komma att se ut. Efter ungefär halva artikeln kommer författaren själv med en analys om potentiella konsekvenser av delar av lagförslaget. Därefter kring hur olika länders reaktioner kan komma att påverka andra länders reaktioner och beslut.

En potentiell konflikt mellan Sverige och Tyskland målas upp och beskrivs kort (som nämnt ovan). Därefter spekulerar författaren kort kring vad som skulle kunna hända beroende på hur ett beslut i flyktingmottagningsfrågan fattas. Genomgående genom texten är en ständigt underliggande potentiell konflikt eller åsikter och argument för å ena å andra sidan.

Språk

Språket är ledigt men formellt med ett underliggande allvar. Tidigt i texten dras en referens till Alan Kurdi som ”den lille pojken som drunknat”, och följs av ett nämnande av ”tumultet

vid tågstationen i Budapest”, följt av ”människornas försök att helt enkelt gå genom Europa för att få skydd”. Tre stora och aktuella händelser. Ingenting i texten görs riktigt personligt för läsaren, mer än att vissa länders ledare nämns vid namn medan andra länder eller deras huvudstäder får stå för beslutsfattandet eller uttryckandet av åsikter. Jean-Claude Juncker får vid flera tillfällen representera hela EU-kommissionen som att det är han som styr EU.

Flyktingar personifieras inte utan förblir abstrakta, annat än de korta referenserna till de aktuella händelserna som uppstått till följd av flyktingar komna till Europa.

Roll

Författaren är relativt passiv-aktiv genom hela texten men träder fram vid analyser eller frågeställningar. Anspråket är neutralt.

5.2.3 Löfven vädjar till andra länder om generös mottagning

Kontext

Artikeln är skriven den 9 september 2015 av Hans Olsson, journalist på *Dagens Nyheter*, och täcker merparten av sida nio. Överst till vänster på sida åtta står det ”Nyheter”. Under detta löper en svart banner över hela uppslaget i vilken det står ”Flyktingkrisen”. Artikeln är placerad under bannern. Brödtexten inleds med författarens bildbyline, över vilken det står ”DN i Berlin”. I artikelns två yttre spalter finns två citat från texten uppförstorade, ett från Angela Merkel och ett från Stefan Löfven. I artikelns mellersta spalt finns en liten grafisk karta över vilka länder dit flest syrier anlant. Artikeln sätts i relation till artikeln på föregående sida.

På sidan åtta i uppslaget finns en lika stor artikel som handlar om EU:s hantering av frågan kring kvoterad flyktingmottagning. Till vänster om artikeln finns en bild på Angela Merkel som pratar med Stefan Löfven. Under bilden och artikeln löper en låg rad med text över hela uppslaget, med rubriken ”I korthet”.

Handling

Artikeln handlar om att Stefan Löfven och Angela Merkel diskuterat hur flyktingfrågan ska lösas och att fler länder i EU måste hjälpa till med flyktingmottagningen. Texten är en slags återgivning av saker som sagts under mötet men bygger också på bakomliggande fakta om flyktingkrisen, och flera citat gjorda under mötet av de båda ländernas ledare. Stefan Löfven vill inte sätta någon maxgräns för hur många flyktingar Sverige kan ta emot, medan Tyskland säger sig kunna ta emot en halv miljon årligen. De två ledarna vädjar till andra EU-länder att ta emot fler flyktingar av framför allt medmänskliga och moraliska skäl, men målet är att införa ett tvingande system för omfördelning av flyktingar. Slutligen vädjar Löfven till FN:s säkerhetsråd och att USA och Ryssland måste enas och hitta en ”fredlig väg ut” ur krisen.

Disposition och vinkel

Artikeln är journalistens återgivning av tisdagens möte mellan Löfven och Merkel och vad som diskuterades. Vinkeln är främst att Tyskland och Sverige vill hitta en lösning på flyktingkrisen och få andra länder att ta emot fler människor på flykt från Syrien.

Språk

Språket är enkelt och rakt. Författaren återger vad som diskuterats på mötet och använder löpande flera citat från statsledarna för att visa på hur samtalet mellan dem gått och vad som sagts. ”Flyktingar” benämns som ”människor på flykt” eller ”människor som söker asyl”,

vilket personifierar ”flyktingar” en aning. Inga särskilda liknelser eller särskilt värdeladdade ord förekommer, annat än eventuellt när journalisten beskriver vad denne uppfattade vad som var ”målsättningen med mötet” och vad Stefan Löfven ”underströk”.

Roll

Författarens roll är passiv. Denne ämnar ställa sig i bakgrunden och återger sin version av mötet. Språket är neutralt.

5.2.4 Trots vackra tal – de livsfarliga resorna fortsätter

Kontext

Artikeln är skriven den 10 september 2015 av Annika Ström Melin, som nämnts ovan. Överst till vänster på sidan står det ”Nyheter” och under löper en svart banner över hela uppslaget i vilken det står ”Flyktingkrisen”. Artikeln sträcker sig, likt bannern, över hela uppslaget på sida åtta och nio.

Författarens bildbyline är placerad i brödtextens andra spalt. Ovanför bilden står det ”Analys” och under den står det ”DN:s korrespondent”. Mitt i artikeln finns en tillhörande faktaruta med titeln ”Säkra länder”.

Uppslaget kan delas in i tre block som sträcker sig över hela uppslaget. I det övre blocket ligger artikeln. I det mellersta är det längst till vänster en stor närbild på EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker inklippt, i mitten en stor grafik med en karta över Europa som visar på hur nya flyktingkvoter ska fördelas över de olika medlemsländerna och vilka länder som har rättsliga undantag från EU:s flyktingpolitik. Längst till höger finns en inklippt bild på en man med två barn i famnen, med en tillhörande bildtext i vilken det står ”flyktingfamilj vid gränsen mellan Grekland och Makedonien”.

I det nedersta blocket är det två artiklar, en på sida åtta och en på sida nio. Den ena handlar om att tågtrafiken mellan Tyskland och Danmark stoppats av dansk polis, och den andra handlar om att det förväntas komma fler flyktingar än vad som tidigare beräknats.

Handling

Artikeln handlar och främsta källa utgår från EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Junckers årliga tal. Han talade om den pågående flyktingkrisen, medmänsklighet, skärpta gränskontroller och de nya lagförslag som kommer att läggas fram av EU. Främst om tvingande flyktingkvoter och hur dessa ska appliceras och vad de innebär.

Flera citat från Juncker lyfts tidigt i texten för att visa vad talet handlat om. De handlar alla om medmänsklighet och att människor flyr från terror och från ”barbariet”. Författaren lyfter ett citat från Juncker om att han vill leva i ”ett Europa där man hjälper varandra”, och förklarar att EU kommer med nya lagförslag kring flyktingkvoterna.

Kvoterna gäller bara en del av flyktingströmmen till EU, flyktingar från särskilda länder och som anses ha särskilda skäl. EU-länder kommer att kunna säga nej till flyktingkvoterna under särskilda villkor och en viss tidsperiod. Författaren spekulerar kring ifall länder som tidigare motsatt sig de tvingade kvoterna, som exempel nämns ”Polen, Ungern och andra länder i östra Europa”, kan komma att ändra sig i och med det nya lagförslaget som innefattar en avgift för de länder som motsätter sig att ta emot flyktingar. Författaren nämner även att länderna

Storbritannien, Irland och Danmark har rättsligt bindande undantag från EU:s flyktingpolitik, men att ”inget hindrar å andra sidan dessa från att delta ifall de vill”.

Vidare förklarar Annika Ström Melin att beslutet om EU:s nya lagförslag inte behöver enhällighet. Länder som motsätter sig kan alltså förbigås och nämner i förbifarten att ingen har frågat flyktingar om vad de tycker om EU:s nya plan. För dem skulle lagförslagen innebära att de riskerar att kvoterats till ett land där de inte har släkt eller vänner, samt att chanserna för dem att ta sig till ett annat land minskar. Men det kommer att finnas kryphål i lagarna, som exempel nämns jobb.

Slutligen förklarar författaren att lagarna bara kommer att gälla människor som har lyckats ta sig till EU och som har rätt till asyl. Gränserna förblir hårdbevakade och kontrollerna kommer att skärpas. Människor som får avslag eller kommer från ”så kallat säkra länder på västra Balkan” ska skickas tillbaka snabbare. Ström Melin nämner att Juncker lade fram några andra lagförslag som hon tror rör arbetskraftinvandring, och att dessa inte skulle komma att träda i kraft förrän i början av 2016 och beskrivs inte innebära någon ”flyktingpolitisk revolution”.

Hon avslutar artikeln med att nämna att de livsfarliga resorna över Medelhavet kommer att fortsätta, Junckers tal om solidaritet till trots.

Disposition och vinkel

Urvalet bygger på Jean-Claude Junckers tal och författarens egna åsikter, analys och tolkning av talet och förståelse för vad lagförslagen som EU-kommissionen kommer att lägga fram innebär. Hon spekulerar kring vad de nya lagarna skulle komma att innebära för vissa EU-länder samt för människor på flykt och som vill till Europa. Ström Melin inleder med att beskriva talet som hjärtligt och avslutar med att säga att den hårda verkligheten kommer att fortsätta trots det vackra talet. Artikeln är alltså en återgivning av Junckers tal med en analys av författaren.

Språk

Språket är ledigt och lätt men formellt och korrekt. Annika Ström Melin förklarar tydligt vad de nya EU-lagarna skulle kunna komma att innebära. Själva artikeln börjar hon med att beskriva talet som ”ett riktigt brandtal” som ”rätt pompöst” brukar kallas för ”State of the union”, men att Juncker ”blixtrat till” i talarstolen denna gång. I och med dessa formuleringar kan det tänkas att Ström Melin gör talet till något mindre högtravande än vad politik på hög EU-nivå kan tänkas uppfattas som. Detta följer hon sedan upp med att ”oavsett åsikt om budskapet”, så var det tydligt och kom ”direkt ur hjärtat”. Vilket visar på att hon upplevt Juncker som engagerad.

Ström Melin nämner i korthet att några länder står utanför EU:s flyktingpolitik, men att inget hindrar dem från att delta om de vill. Detta behöver inte tolkas som en uppmaning att länderna borde göra det från hennes sida, men låter läsaren själv snabbt värdera om denne tycker att länderna ska ta delta eller inte. Vad gäller beskrivningen av Junckers plan som ”listig” skulle kunna tolkas som att han antingen är bakslug eller handlar med glimten i ögat för att få igenom EU-kommissionens lagförslag. Junckers namn används som symbol för EU-kommissionen.

Flyktingarna omnämns abstrakt som flyktingarna eller som människor på flykt. Ström Melin använder ordet ”besvikelsen” som känsla hos flyktingar som blir kvoterade till ett land där de inte har släkt eller vänner. Det implicerar att det är negativa känslor som skulle upplevas vid

en sådan händelse. Hon skriver också en retoriskt fråga: "Vad tycker då flyktingarna om EU:s nya plan? Ingen har frågat."

Hon benämner vidare Junckers plan som "mer solidarisk", och att några av de andra kommande lagförslagen "säkert" inte innebär någon "flyktingpolitisk revolution", vilket skulle kunna tolkas som personliga åsikter eller en tydlig uppfattning om hur EU:s politiska system fungerar.

Roll

Författarens roll är aktiv. Anspråket är neutralitet men med en tydligt framstående personlig analys. Annika Ström Melin framstår som en person som vet hur EU fungerar samtidigt som hon söker hålla sig opolitisk och neutral.

5.2.5 "Samhället är inte byggt för situationen"

Kontext

Artikeln är skriven av Jens Kärrman den 12 september 2015 och sträcker sig över ett uppslag på sidorna åtta och nio. Överst till vänster på sida åtta står det "Nyheter". Under detta löper en svart banner över hela uppslaget i vilken det står "Flyktingkrisen" på sidan åtta och på sidan nio en pil följd av texten "Fyra personer om vägen framåt. Nästa uppslag". Artikeln är placerad under bannern. En av spalterna innehåller en bild på Anders Danielsson och en faktaruta med titeln "Anders Danielssons önskelista", i vilken "politiskt ledarskap", "undantag från offentlig upphandling" och "fler boenden" listas. I en spalt längst till höger på sida nio sträcker sig en artikel med rubriken "Danmark undviks med direkt färja" och handlar om att flyktingar tar sig direkt till Sverige med färja från Tyskland.

Jens Kärrman är reporter på *Dagens Nyheter* sedan 2011 och har tidigare arbetat som reporter på *Aftonbladet* och på *Värnpliktsnytt*.

Uppslaget är kan sägas vara uppdelat i tre block. I det översta sträcker sig artikeln över uppslaget. I mitten finns en stor bild över hela sida åtta och en liten bit in på sidan nio. En familj som varit på flykt har anlant till Kålleröd enligt bildtexten. Till vänster följs bilden av en mindre bild på en man som väntar på att skrivas in på en asylanläggning. Under den finns två bilder hälften så stora som den övre. Den ena är en bild av en enhetschef för en asylanläggning och den andra bilden är på en kölapp till registreringen av ett asylärende. Bredvid bilderna finns en faktaruta med en liten grafisk karta över södra Sverige och flera asylanläggningar är utmärkta på den.

I det tredje och nedersta blocket finns en artikel med rubriken "De återförenades i Sverige efter flykten: "Vi har förlorat allt, men vi är fria" och handlar om flyktingfamiljen på bilden och att de återförenats i Sverige efter en mödosam resa.

Handling

Artikeln handlar om att det förväntas komma fler människor på flykt än vad som tidigare beräknats, och Migrationsverkets generaldirektör, Anders Danielsson, intervjuas. Han förklarar vad Migrationsverket gör, varför beräkningarna inte stämte och vad han tror måste göras för att hantera flyktingfrågan, främst inrikespolitiskt men även på europeisk nivå, och varför flyktingfrågan är viktig, att det inte bara handlar om en ekonomisk fråga. Artikeln avslutas med att nämna att Anders Danielsson är utsatt för hat och hot och därför behöver livvakter och säkerhet. Han sägs vara en frispråkig myndighetschef.

Bland annat efterfrågar Anders Danielsson politiska diskussioner och insatser kring byggnadsnormer, inträde på arbetsmarknaden och lägstalöner både i Sverige och på EU-nivå. Danielsson berättar att Migrationsverket är beredda på att 90 000 flyktingar ska komma till Sverige i år och han vill begränsa antalet tillfälliga boenden för dem. Ett exempel ges på att bland annat Västerviks kommun slutit ett avtal med Migrationsverket om långa boenden för flyktingar som sedan ska kunna göras om till student- eller äldreboenden. Därefter lyfts vikten av att fler EU-länder tar ansvar i frågorna kring flyktingkrisen och att det just nu finns en negativ inställning till flyktingar i många länder, främst i södra Europa, men att något måste hända för att det annars finns en risk för att systemet kollapsar.

Som källor används Anders Danielsson och hans citat, Migrationsverkets prognoser och uttalanden samt journalistens egna kunskaper kring sakförhållanden i flyktingfrågor i världen, Europa, Syrien och i Sverige. I inledningen av artikeln nämns samtidigt Anders Danielssons kritik till invandringsdebatten i Sverige, att bilder på döda barn i Medelhavet och flyktingar runtomkring i Europa har förändrat diskussionen kring viljan i Europa att hjälpa till. Det framkommer inte huruvida den fakta som redovisas i artikeln kommer från Danielsson eller journalisten själv.

Disposition och vinkel

Främst kretsar texten kring en intervju med Migrationsverkets generaldirektör Anders Danielsson och hur han ser på situationen kring flyktingkrisen. Vinkeln blir således Danielssons egen. Han gör en rad uttalanden som sedan används för att bygga artikeln, och Danielssons teser och åsikter blir artikelns vinkel. Samtidigt är det första lyfts i artikeln en aningen kritisk inställning från Danielssons sida till hur flyktingkrisen hittills diskuterats och hanterats. Artikeln avslutas även med att nämna hur frispråkig Danielsson kan anses vara för att inneha positionen som myndighetschef.

Språk

Språket är enkelt, officiellt och har ett rakt tilltal. En stor del av texten är citat från Anders Danielsson. Dessa kan ha redigerats av författaren eller tidningens redigerare. Författarens språk kan ha färgats av samtalet med Danielsson, dennes ordval och dennes av författaren uppfattade inställning till det som sagts. Till exempel skrev Migrationsverket ned antalet förväntade flyktingar ”så sent som i juli”, enligt författaren. Detta tyder på att juli är en sen period att komma med en prognos och tyder på ett kort tidsspänn för Migrationsverket att agera utifrån. Vid ett annat tillfälle berättar Danielsson om hur arbetet kring boenden går till, vilket följs av en mening som avslutas med ”men fler boenden och bättre mottagning i all ära”. Detta kan tyda på att författaren inte anser att åtgärderna räcker, utan att mer måste göras, eller att Danielsson själv uttryckt det i liknande ordalag och att dessa sedan återges.

Slutligen avslutas artikeln med att benämna Anders Danielsson som en ”ovanligt frispråkig myndighetschef”. Detta följs av ett citat från Danielsson i vilket han anser det vara viktigt för honom ”att våga ta ställning”. Men av ordvalet ”ovanligt” kan det uppfattas som att journalisten själv inte anser att myndighetschefer brukar uttala sig fritt eller att de inte borde göra det.

Roll

Författarens roll är passiv och neutral. Denne fyller i fakta som antingen kommer från tidigare kunskaper eller från intervjun med Anders Danielsson. Författaren låter Danielsson ta ställning och lyfter fram hans åsikter med olika citat.

6. Analys och slutdiskussion

6.1 Layout och kontext

De båda tidningarnas layout skiljer sig i flera avseenden. *Dagens Nyheter* har mycket mer bilder än *Süddeutsche Zeitung* och deras sidor är mer fritt mallade. SZ följer ett tydligt mönster vad gäller placeringen av artiklar och dispositionen av dem. DN:s sidor är mer lediga och innehåller inte lika mycket material, vare sig text, bilder eller grafik. Tillsammans med den ständigt återkommande ”Flyktingkrisen”-bannern på de analyserade DN-artiklarna, som alla befinner sig i uppslaget på sida åtta och nio, kan man utifrån framingteorin märka att DN mycket tydligare ramar in sitt innehåll och sätter det i en ständigt återkommande kontext som läsaren kommer att känna igen och skapa sig en förståelse för. Redan innan läsaren når uppslaget ämnat åt flyktingkrisen vet läsaren någorlunda vad denne kan komma att kunna förvänta sig för innehåll och har redan skapat sig åsikter och en inställning till textens innehåll.

Uppslaget i DN under ”Flyktingkris”-bannern bygger på ett återkommande mönster, innehållandes artiklar som handlar om något slags makro-perspektiv som till exempel en europeisk-politisk miljö. Vilka sätts i relation till artiklar på en mindre abstrakt nivå, såsom exempelvis skildringen av en flyktingfamiljs väg till Sverige eller ett platsreportage från en centralstation. Således sätts flyktingkrisen i en tydlig kontext för läsaren när DN förankrar en artikel om exempelvis vad EU-kommissionens nya lagförslag innebär, med en text om en mindre abstrakt händelse. Detta kan vara ett försök av DN att göra den politiska och mer abstrakta händelsen till något greppbart och mer konkret. Politiken gestaltas som verklig genom en annan och mer påtaglig händelse. Så även tillsammans med den ständigt återkommande grafiken av exempelvis en geografisk karta över vart en händelse ägt rum, eller som ett försök att visualisera vad ett politiskt beslut innebär.

Ett tydligt exempel på sådan grafik är när DN ritat upp en stor karta över hur EU:s lagförslag kring tvingande flyktingkvoter skulle fördela flyktingar över EU:s medlemsländer. En sådan grafik påverkar läsaren enligt gestaltningsteorin då denne får en förförståelse för vad som anses vara viktigt i artikeln utifrån vad grafiken presenterar, vilket i det här exemplet är många av de kvoterade flyktingarna som skulle komma att hamna i vilket land. Läsaren kan då läsa artikeln med målet att i artikeln söka var denna information framgår, vilket är ett ta fokus från annan information som artikeln tar upp eller egentligen vill betona. Samtidigt som grafiken å andra sidan också kan fungera som ett pedagogiskt komplement och hjälpa läsaren att förstå artikeln och dess kontextuella betydelse.

I SZ är layouten mindre påtaglig. Artiklarna innehåller sällan mer än eventuellt en bild som visar vad en artikel kan komma att handla om och än mer sällan någon grafik. Tidningssidorna är sparsamt redigerade och artiklarna följer liknande mönster och positionering. Av detta kan läsaren hinna skapa sig en mindre förförståelse för vad artikeln kan komma att handla om och blir mer beroende av själva artikelns innehåll. Artikeln kan sägas stå mer för sig själv, och att läsaren inte får samma omfattande bild samt av redaktionen påverkade helhetsuppfattning som i DN. Beroende på var texten är placerad ger läsaren en bild av hur viktig artikeln anses vara av redaktionen, och på så sätt påverka läsarens egen uppfattning av artikelns värde.

DN:s mer omfattande layout kan visa på ett närmande mot anglosaxisk press genom att det redaktionella arbetet skulle kunna antas kräva mer tid och anpassade yrkesroller. I Tyskland menar Esser att journalisterna har mer flytande roller, att de deltar från textens början till dess publicering, medan anglosaxiska tidningar har tydligt uppdelade yrkesroller. Detta kan, med SZ:s mer tydliga och sparsmakade layout, visa på att tiden som avsätts för varje moment blir kortare och att redigeringen därför blir mindre omfattande. Medan DN:s journalister kan ha lämnat över texter till en person med en specifik uppgift att redigera, layouta och få olika artiklar och bilder att passa ihop med varandra, exempelvis under ett särskilt tema som ”Flyktingkrisen”. Temat och layouten kan leda till att publiken snabbt får en helhetsbild och en kontext i vilken materialet som går under kampanjens flagg kan placeras. Bilden anpassas efter innehållet i texten och betonar något särskilt. Innehållet får ett tydligare ramverk och beroende på vad bilden visar påverkar det hur publiken uppfattar innehållet och vikten av nyheten.

Samtidigt kan inramningen av kontexten i tidningarna påverka objektiviteten de båda tidningarna menas sträva efter. SZ:s kontextuella inramning gör att läsarens förförståelse påverkas i mindre grad, samtidigt som läsaren kan tänkas påverkas av vilken sida i tidningen som artikeln står under. Sidan tre i SZ är en av tidningens kännetecken, och en artikel på sidan kan komma att uppfattas som viktigare än en artikel någon annanstans i tidningen. Artikeln ”In einem anderen Land” kan till exempel alltså värderas högre än artikeln på förstasidan som sedan hänvisar till sidan tre. Att den placerats där av redaktören kan bero på att denne anser artikeln vara så viktig, eller så kan avsikten vara att öka chanserna för att artikeln ska uppmärksammas och uppfattas som viktig av publiken. I uppslaget med artiklarna ”Fler säger ja till flyktingar - men striden är inte över” och ”Löfven vädjar till andra länder om generös mottagning” finns det längst ner en rad med olika texter som handlar om uttalanden. Även detta kan visa på tidningens strävan efter objektivitet, genom att man lyfter flera olika röster och vad dessa anser om flyktingkrisen. Bland annat får oppositionspartiet Moderaternas ledare, Anna Kinberg Batra, komma till tals och ge sin syn och åsikt i frågan om flyktingkrisen.

Att *Dagens Nyheter* har en mer grafiskt utvecklad tidning kan tänkas visa på det ”omnibus”-upplägg Hallin & Mancini talar om. Den mer omfattande redigeringen av tidningens layout kan tänkas vara mer tilltalande för en bredare publik, då bilder väcker uppmärksamhet och känslor, samtidigt som det inte kräver lika stor koncentration av publiken att ta del av materialet. Hela DN:s tema och kampanj kring ”Flyktingkrisen” kan göra att tidningen får mer uppmärksamhet och når ut till en större publik och tidningsmarknad.

Layouten kan alltså tyda på ett mer marknadsanpassat upplägg som enligt Hallin & Mancini inte kategoriserar den demokratisk-korporativistiska modellen. Å andra sidan tillhör enligt de nämnda forskarna även Tyskland de demokratisk-korporativistiska länderna, och i SZ går inte samma tonvikt på layout att skönja. Detta kan tala för Wiiks teori om att DN och svensk press har börjat röra sig mot en mer liberal modell, med det mer publik- och marknadsanpassade innehåll som Esser menar att engelska och amerikanska tidningar har.

6.2 Innehåll

Innehållsmässigt går det att skönja ett par skillnader mellan tidningarna. Då artiklarna var av olika genre och inte hade exakt samma innehåll är det svårt att sätta dem i direkt kontrast till varandra, men det finns genomgående teman.

En första uppenbar skillnad är att vad som uttalas och utmärks som ”analys” i *Dagens Nyheter* passar in som nyhetsartikel i *Süddeutsche Zeitung*. Artikeln ”In einem anderen Land” är personligt skriven med åsikter och ironi och skulle i Sverige kanske kunna kategoriseras som krönika. Trots det publiceras artikeln på SZ:s nyhetssida och inte en ledarsida. Författaren till texten är också medförfattare till artikeln ”Merkels schwerste Prüfung”. Även den texten är analytisk och skriven med ett personligt anspråk, även om den inte är lika lättsam som den förstnämnda. Stefan Braun, medförfattaren till ”Merkels schwerste Prüfung”, skrev även den referatliknande artikeln ”Deutschland ist ein Land der Hoffnung”, vilket i form och innehåll skiljer mycket från de ovan nämnda artiklar.

Den tyska artikeln om Jean-Claude Junckers tal är skriven av Stefan Brössler, som är tidningens korrespondent i Bryssel. Texten är förhållandevis obalanserad; Juncker framställs som empatisk och brinnande och inga motargument lyfts fram. Kritik mot Österrike och Ungern lyfts och betonas i insprängda citat. Texten kan därför tolkas som positiv till Juncker och hans uttalanden. Den sista tyska texten ”An der Grenze der Solidarität” handlar om det politiska läget i Europa. Den är neutralt och passivt skriven, om än lite spretig. I texten görs inga analyser.

Utifrån de tyska artiklar vi har analyserat uppfattar vi det som att det inte finns en särskilt tydlig genreindelning. Trots att artiklarna publiceras i olika delar av tidningen så är det inte tydligt meddelat om det är en analytisk eller återgivande text. Även rollfördelningen verkar vara mer luddig än i Sverige. Stefan Braun och Nico Fried får skriva både återgivningar och analyser. Det står ingenting om deras yrkestitel i bylinen, till skillnad från i DN där det står om skribenten är korrespondent, kommentator eller reporter.

I Sverige verkar arbetsuppdelningen vara mer tydlig. Tre av de artiklar som vi har analyserat är tydligt rubricerade som analyser. En av dem är skriven av Ewa Stenberg, som också är anställd på heltid som politisk kommentator, vilket alltså menas vara något annat än reporter. De andra två är skrivna av Annika Ström Melin som är tidningens korrespondent i Bryssel.

Annika Ström Melin använder sig av en pro- et contrastruktur i sina analyser. Hon vänder argumentet och väger för och emot; hon reflekterar opersonligt om möjliga utfall av Junckers förslag. Ewa Stenberg är aningen mer tesdriven när hon menar att Löfven har chansen att kliva fram som en stark ledare.

Samtidigt kan de två andra DN-artiklarna ses som av mer typiskt återberättande, objektiv och icke-analytisk nyhetskaraktär. Den ena utgår från en intervju med Migrationsverkets generaldirektör och den andra från Merkel och Löfvens möte. I de texterna är språket rakare och mer opersonligt. Händelserna återges relativt djupgående, okritiserat och utan analys. Förstnämnda texten är skriven av Jens Kärrman och den andra av Hans Olsson. Både jobbar som journalister för DN på heltid.

Utifrån dessa slutsatser skulle vi kunna styrka Frank Essers teori om att det inte råder en tydlig arbetsfördelning på tyska redaktioner. Det verkar som att tyska skribenter får skriva olika typer av texter, och att de heller inte har en lika tydlig arbetsroll att förhålla sig till. Men även texterna är inte lika tydligt uppdelade. De svenska artiklarna sorteras in i tydligare genrer, där läsaren enkelt kan skilja mellan vad som är en analys och vad som är rapportering. Sådan tydlig kategorisering finns inte i SZ. Artikeln ”In einem anderen Land” är förvisso publicerad på tidningens sida för fördjupade reportage, men den skulle samtidigt också kunna upplevas som en krönika.

En intressant betraktelse är att Annika Ström Melin verkar ha en roll där hon både får göra analyser, kommentarer och ”vanliga” artiklar, till skillnad från exempelvis Ewa Stenberg som ser ut att ha en mer tydlig roll, specifikt som politisk kommentator. Således verkar Ström Melin i rollen som korrespondent ligga närmare den friare arbetsrollen som tysk ”Redakteur”. Hennes artiklar är av analyserande karaktär och liknar därför merparten av de artiklar som analyserats i SZ. Samtidigt återger hon i artiklarna händelser på ett sätt som kan tyckas likna de analyserade DN-artiklarna som är objektiva, ställer olika parter och argument i kontrast mot varandra och är mer rent återgivande. Detta kan bero på att hon bevakar ett specifikt område som kräver djupare kunskap.

Artiklarna i DN tycks gå igenom mer kontroll och redigering, då de upplevs som åtstramade och mer rakt vinklade. Detta skulle kunna bero på att artiklarna genomgått en mer omfattande granskning och redigering. Författaren har kanske kunnat diskutera med en redigerare eller redaktör kring vad som anses vara av intresse och av nyhetsvärde, och således vad artikeln ska handla om. I kontrast till detta upplevs vissa av de tyska artiklarna som spretiga och obalanserade. Det framstår också som att skribenterna som personer får komma fram mer i de tyska artiklarna. I exempelvis ”In einem anderen Land” skämtar och raljerar skribenten, vilket är mycket ovanligt i DN om det inte är en krönika eller ett kåseri. Därför skulle det kunna antas att Essers teori om att skribenterna har mer autonomi och att det råder mindre redaktionell kontroll i Tyskland stämmer. Vi har dock inte tillräcklig empiri för att bekräfta det; för att göra det skulle det behövas göra en mer omfattande studie som liknar Essers. Att det verkar finnas en större redaktionell kontroll på DN skulle kunna gå att tolka som styrkande för Wiiks och Hallin & Mancinis tes om att svensk press går mot en mer anglosaxisk och liberal tradition med en tydlig uppdelning bland yrkesrollerna.

Att de tyska skribenterna tillåts vara mer personliga i sina texter kan tolkas som att det kan finnas mer personlig partiskhet i SZ. Exempelvis verkar Nico Fried vara missnöjd eller irriterad på Angela Merkel när han skämtar om att hon verkar ha injicerats med sydeuropeisk lättja. Vi kan däremot inte veta om den här åsikten går emot den organisatoriska partiskheten på redaktionen, resten av tidningen kan mycket väl hålla med honom om att Merkel borde gaska upp sig.

I sammanhanget är det uppenbart att det råder en viss organisatorisk partiskhet på DN, som genom sin hashtagkampanj #jagdelar visar att de öppet stödjer ett generöst flyktingmottagande.

I Sverige råder det en stark övertygelse i journalistkåren om att journalistiken bör vara objektiv liknande den av Westerståhl författade modellen. Det råder delade meningar om hur en objektiv rapportering går till, och om den överhuvudtaget är möjlig enligt exempelvis gestaltningsteorin. Vi tycker oss dock kunna skönja en ansats från författarens sida att sträva efter Westerståhls journalistiska objektivitet i framförallt de två artiklarna av Annika Ström Melin, den av Jens Kärman och den av Hans Olsson. Annika Ström Melins analyser är välbalanserade och för- och motargument vägs mot varandra. Hennes analys av Juncker står i kontrast till den i SZ, som var övervägande positiv. Ström Melin fokuserar främst på att söka redogöra för vad EU:s nya lagförslag innebär, hur olika länder skulle kunna komma att reagera och vad lagförslagen och ländernas reaktioner kommer att få för konsekvenser. Den tyska journalisten Daniel Brössler fokuserar istället på att återge mycket mer av allt vad Junckers tal tog upp, kritik ordföranden bemötte, andra ämnen som till exempel euron eller

handelsavtalet TTIP och Junckers kritik mot Ungern och Tjeckien som ställt sig negativa till några av EU:s nya lagförslag.

Annika Ström Melins analys kan ses som mer riktad och med en tydligare vinkel mot vad som ansågs ha högst nyhetsvärde, gentemot Daniel Brösslers mindre tydliga vinkel och annat fokus. Ström Melin kan därför sägas följa en mer svensk presstradition, i vilken hon framför olika eventuella utgångar och konsekvenser, och väger dem mot varandra för att på så sätt låta läsaren själv kunna skapa sig en så kallat fri åsikt. Å andra sidan väljer Ström Melin att endast fokusera på en del av Junckers tal, medan Daniel Brössler återger ett bredare spektrum av vad som sades. Att DN väljer att inte lyfta andra aspekter av Junckers tal gör alltså att läsaren inte ges möjlighet att skapa sig en åsikt om något annat än vad just det av Ström Melin analyserade lagförslaget innebar, medan SZ ger läsaren en bredare bild och vetskap om att det pratades om annat än bara en sak. SZ kan alltså sägas ha gett läsaren fler saker att skapa sig åsikter om, medan Ström Melin ger läsaren möjlighet till en specifik och mer grundad sak att ha en åsikt om.

Intressant i det sammanhanget är att DN som tidning skulle kunna tänkas vilja stå bakom Junckers ”brandtal”, då de öppet har tagit ställning i flyktingfrågan. I Ström Melins fall verkar det som att de journalistiska idealen vägt tyngre än den organisatoriska partiskheten, då analysen av Junckers tal både var kritiskt granskande och balanserad.

6.3 Slutdiskussion

Både Tyskland och Sverige kategoriseras enligt Hallin & Mancini som demokratisk-korporativistiska, med hög journalistisk professionalitet och politisk parallellism. Gällande synen på sin egen roll i det politiska samtalet tycker vi oss dock kunna skönja olikheter tidningarna emellan. Som vi nämnde under tidigare forskning har det länge funnits ett starkt ideal i Sverige om att kritiskt granska makthavare. Både Hallin & Mancini och Hadenius, Wadbring & Weibull relaterar det till en form av institutionalisering av journalistiken, där branschen hittar sin legitimitet i att kritiskt granska makthavare.

Hadenius, Wadbring & Weibull härleder institutionaliseringen och professionaliseringen av journalistikåren till ett antal aspekter. Bland annat så har blev journalist tidigt ett yrke i Sverige som man kunde livnära sig på. Det upprättades även tidigt självreglerande organ, och opartiskhet i media har varit föremål för diverse statliga utredningar. Hadenius, Wadbring & Weibull analyserar även det utifrån att Sverige under större delen har haft ett ohotat socialdemokratiskt styre. Medias fokus kom därmed att skifta från att propagera för idéer till att kritiskt granska makthavare. Det tedde sig även naturligt för den liberala pressen att då kritisera den socialdemokratiska makten.

I Tyskland går det inte riktigt att dra samma slutsatser. De har en mer brokig politisk historia och även ett mindre centralstyrt system med olika förbundsländer. De flesta tidningar som är stora idag i Tyskland växte heller inte organiskt fram, utan är skapade under översyn av brittisk och amerikansk militär. Därmed kan man ifrågasätta om den demokratiska institutionaliseringen av pressen verkligen fått samma genomslag Tyskland. Esser menar till exempel att uppdelningen mellan kommentering och rapportering förvisso började göras mer tydlig under ockupationsmakternas översyn, men att själva arbetsprocessen inte förändrades. Således menar han att själva uppdelningen mellan objektiv rapportering och politiskt kommentering kan vara konstlad i tyska tidningar; att den är det endast på pappret.

Att skifta fokus från att propagera för politiska idéer till ett kritiskt granskande ledde även till att man kunde bredda sin läsarkrets; ett kritiskt granskande av makthavare uppfattas som objektivt, eller åtminstone opartiskt. Som nämns ovan passar ett sådant förhållandesätt bra till så kallade "omnibus"-tidningar som är riktade till hela befolkningen. En dålig anpassning till publiken anses även vara en av anledningarna till partipressens död.

Hallin & Mancini menar med sitt "omnibus"-upplägg att tidningar marknadsanpassar sitt innehåll för att tilltala en större publik. DN:s mer objektiva återgivning kan alltså vara tänkt att tilltala en större publik. Två personer som har olika politiska åsikter kan därmed läsa samma tidning och ta del av innehållet utan att uppleva sig missrepresenterade eller missförstådda, samtidigt som tidningen blir en opartisk plattform till vilken båda personerna kan söka sig för att publicera eller ta del av en artikel innehållandes åsikter. Genom att bredda sin läsarskara utökar DN på så sätt också sina marknadsandelar.

Med DN:s enklare språk och rakt vinklade artiklar kan det bli lättare för en läsare att ta till sig av innehållet, medan SZ:s artiklar av mer personlig karaktär kan tilltala läsare som delar eller finner tidningens eller skribentens åsikter intressanta. Förmodligen är det främst läsare som delar skribenternas världsåskådning eller tankar som appelleras av innehållet och köper tidningen, vilket kanske fungerar för SZ i och med att det finns en större befolkning och marknad i Tyskland. Det finns fler potentiella läsare för SZ, medan DN har en ungefär åtta gånger så liten marknad att vända sig till. Ifall DN inte skulle försökt vara lika objektiva skulle kanske en del av deras marknad falla bort. Tidningarna har liknande politiskt liberala inställningar till marknaden, men SZ har större konkurrens och de journalistiska idealen i Tyskland är av mer opinionsbildande karaktär, vilket skulle kunna förklara de mer förekommande tyckande artiklarna. DN jobbar däremot mer mot den svenska pressens strävan efter att följa svensk presstradition. Det blandat med den liberala marknadsinställningen kan göra att objektiviteten eftersträvas i större utsträckning än hos SZ.

I detta ljus är det intressant att betrakta DN:s kritiska ideal. Vi uppfattar rapporteringen i *Dagens Nyheter* som väl anpassad efter Westerståhls objektivitetsideal. Trots att många artiklarna är analyser uppfattas de inte som särskilt propagerande. Ett genomgående tema i de tre analyserna är att de är kritiskt granskande. Annika Ström Melin skriver att Juncker höll ett brandtal, men att de "livsfarliga resorna fortsätter". Ewa Stenberg ifrågasätter framförallt Löfvens slagfärdighet som politiker i sin analys. Ett gemensamt nämnare är alltså att ett kritiskt granskande används som vinkel för att upprätthålla krav på opartiskhet.

SZ:s artiklar uppfattade vi inte som lika balanserade som de i DN. Nico Frieds text om Angela Merkel var nästan en personlig betraktelse. Även Stefan Brösslers text om Jean-Claude Juncker var personlig och obalanserad. Detta är intressant att belysa utifrån Essers teori om den tyska idealismens påverkan på journalistiken i landet. Inriktningen har påverkat tysk filosofi och forskning under större delen av nittonhundratalet och grundades av bland annat Immanuel Kant och Friedrich Hegel. Enligt dem är det i princip omöjligt att nå objektiv kunskap om världen, utan en persons uppfattning påverkas oundvikligen av förförståelse och idéer.

SZ:s brist på objektivitet och balanserad rapportering kan tolkas som en misstro till att objektiv rapportering är möjlig; journalisternas uppfattning av en händelse präglas av förförståelse och åskådning. Det är omöjligt för denne att undgå dessa aspekter, så därför är det lika bra att denne publicerar upplevelsen i sin helhet. Då ens uppfattning av en händelse är präglad av idéer och antaganden är det bättre att vara raka med dem, istället för att på ett

falskt vis uppge sig för att vara objektiv. Som vi nämner ovan kan även det vara en form av marknadsanpassning, att tidningen försöker tilltala personer med samma världsåskådning som tidningens skribenter. Drar man argumentet till sin spets skulle man kunna anta att den tyska idealismen inte enbart är stor inom landets tidningsbransch utan i samhället i stort.

Esser sätter den tyska idealismen i kontrast till en anglosaxisk positivism, det vill säga föreställningen att det finns en objektiv verklighet som är mätbar på ett valid sätt. Kanske går det att sätta anglosaxiska positivismen i relation till DN:s anspråk på objektivitet, i och med att Jörgen Westerståhl stipulerade fram en definition av objektivitet, som mycket av Sveriges media senare kom att förhålla sig till.

SZ:s obalanserade rapportering går även att sätta i relation till vad Hallin & Mancini säger om tyskarnas tro på logisk argumentation. De menar att det tyska demokratiska samtalet är mer grundat på kvalifikationer och rationalitet än popularitet och majoritetstycke. Alltså värderar kanske tidningen journalistens rationella tolkning av politikernas utsagor och beteende högre, och låter dem därför föra fram sina argument. Istället för att som i Sverige sätta hårda krav på att journalisten ska rapportera balanserat och opartiskt. Detta är också intressant att sätta i relation till vad Nord och Strömbäck (2012) anser om mediernas roll i en demokrati. I Sverige ses det alltså av medier som mer demokratiskt att kritiskt granska, försöka vara opartisk och låta publiken ta del av så objektiva återgivning som möjligt, medan medier i Tyskland ser sin demokratiska roll som att rationellt och logiskt tolka åsikter och händelser åt publiken.

Under undersökningsperioden tog DN som tidning ställning för ett generöst flyktingmottagande, vilket borde gå i linje med både Löfven och Junckers ställning. Ström Melin och Stenberg granskar trots det kritiskt de båda politikerna, i kontrast till exempelvis SZ:s Stefan Brössler som på ett passionerat vis återger Junckers tal. Antingen kan man tolka det som att DN låter de journalistiska idealen nå högre än tidningens "egen" åsikt, eller som att DN:s som tidning vill se ett politiskt skifte i Sverige och EU.

Sammanfattningsvis går det att skönja tre framstående huvudaktörer i studien. Angela Merkel, Stefan Löfven och Jean-Claude Juncker tillsammans med Europeiska unionen. De framställs utifrån ett mer kritiskt granskande perspektiv i *Dagens Nyheter*, som oftare ställer aktörerna och deras argument gentemot varandra och är den mer publikanpassade tidningen. *Süddeutsche Zeitung*s framställning är mer okritisk och personlig i sin rapportering. Tidningen jobbar mindre med formgivning och låter ofta innehållet stå för sig självt i en mer sparsam kontext. Essers teori om att tysk press har en mer opinionsbildande bakgrund tycks gå att stärka, samtidigt som den anglosaxiska pressen, vilken Wiik menar att svensk press närmar sig, och dess större krav på objektivitet, också kan styrkas.

Hallin & Mancinis teorier kring den demokratisk-korporativistiska modellen blir genom den här studien tydligare, tillsammans med tanken om att Tysklands mediasystem är aningen mer politiskt pluralistiskt genom SZ:s mer frekventa opinionsbildande texter. Den svenska synen på fri åsiktsbildning tydliggörs genom DN:s mer objektivt formulerade och pro- och kontra-analytiska texter. De två tidningarna ramar in och gestaltar sina texter på olika sätt och är i viss mån representativa för sina respektive presshistorier.

Vi tycker i stora drag att vår undersökning underbygger Hallin & Mancinis och Essers teorier. Vi skulle gärna se fler undersökningar av dessa slag då vi tycker att ämnet är av intresse både för forskarvärlden och tidningsbranschen själv. Vi anser att de svenska och tyska tidningarna har mycket att lära av varandra.

7. Litteraturförteckning

7.1. Böcker

Asp, K. (2012). Journalistkårens partisympatier, i Asp, K. *Svenska journalister 1989–2011*. (s. 101-108). Göteborg: JMG, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation.

Asp, K. (2012). Vänster-högerinställning hos journalister, allmänhet och folkvalda, i Asp, K. *Svenska journalister 1989–2011*. (s. 91-100). Göteborg: JMG, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation.

Bergström, G., Boréus, K., (2015). *Textens mening och makt* (3. uppl.), Lund: Studentlitteratur AB.

Creswell, John W., (2007). *Qualitative inquiry & research design: choosing among five approaches*, (3 uppl.) London: SAGE Publications inc.

Daniela V. Dimitrova och Jesper Strömbäck (2005). Mission accomplished? Framing of the Iraq War in the Elite Newspaper in Sweden and the United States. *Gazette* 67(5), 399 - 417. doi: 10.1177/0016549205056050

Entman, Robert M. (1993). *Framing: Towards clarification of a fractured paradigm*. *Journal of communication*, 43(4), 51-58. doi: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x

Esser, Frank (1998). *Editorial Structures and Work Principles in British and German Newsrooms*. *European Journal of Communication*, 13:3, (s. 375-405).

Ghersetti, M. (2012). Journalistikens nyhetsvärdering. I Nord, L. & Strömbäck, J. (Red.), *Medierna och demokratin*. (s. 205-232). Lund: Studentlitteratur AB.

Hadenius, S. & Weibull, L. (1999). *Massmedier*. (7:e uppl.) Falun: Albert Bonniers Förlag.

Hadenius, S., Weibull, L. & Wadbring, I. (2011). *Massmedier*. (10:e uppl.) Falun: Ekerlids Förlag.

Hallahan, K. (2011). *Political public relations and strategic framing*, i *Political public relations*, Strömbäck, Jesper & Kiouisis, Spiro, Routledge, New York & London.

Hallin, Daniel C., Mancini, P., (2004). *Comparing Media Systems Three Models of Media and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Katzenstein, Peter, J., (1985). *Small states in world markets: industrial policy in Europe*. Ithaca: Cornell university Press.

Lundgren, K., Ney, B., & Thurén, T., (1999). *Nyheter – att läsa tidningstext*, Stockholm: Ordfront Förlag.

Nord, L., Strömbäck, J., (2012). *Medierna och demokratin*, (2 uppl.) Lund: Studentlitteratur AB.

Pürer, H, Raabe, J., (2007). *Presse in Deutschland*, (3 uppl.) Konstanz: UVK Verlagsgesellschaft mbH.

Röper, H. (2015). Zeitungsmarkt 2014: Erneut Höchstwert bei Pressekonzentration. *Media Perspektiven* 5/2014 (2014). (s. 254-270). Frankfurt: AS&S.

Strömbäck, J. (2004). *Den medialiserade demokratin*. Stockholm: SNS Förlag.

Wiik, J. (2012). Yrkesideal, i Asp, K. *Svenska journalister 1989–2011*. (s. 33-40). Göteborg: JMG, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation.

Wolodarski, P. (2014). *DN 150 år*, Stockholm: Max Ström.

7.2. Webbsidor

Bundesamt für Migration und Flüchtlinge. (2015). Asylgeschäftstatistik für den Monat Dezember 2015.

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Downloads/Infothek/Statistik/Asyl/201512-statistik-anlage-asyl-geschaeftsbericht.pdf?__blob=publicationFile den 27 januari 2016.

Bundesregierung (2015). Sommerpressekonferenz.

<http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2015/08/2015-08-31-pk-merkel.html> den 25 januari 2016.

Dagens Nyheter (2015). Mitt Europa bygger inga murar.

<http://www.dn.se/sthlm/lofven-mitt-europa-bygger-inte-murar/> den 25 januari 2016.

Granskningsnämnden för radio och tv (2015). Beslut 2015-09-28.

<http://radioochtv.se/casedecisions/216495.pdf> den 3 februari 2016

Migrationsverket (2016). Inkomna ansökningar om asyl 2015.

<http://www.migrationsverket.se/download/18.7c00d8e6143101d166d1aab/1451894593595/Inkomna+ans%C3%B6kningar+om+asyl+2015++Applications+for+asylum+received+2015.pdf> den 5 februari 2016.

Nordicom (2015). The Nordic Media Market.

http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/publikationer-hela-pdf/the_nordic_media_market_20_15.pdf den 27 april.

Stampen (2016). Varumärken.

<https://www.stampen.com/varumarken/> den 10 Maj 2016.

Süddeutsche Zeitung (2016). Asylpaket II richtig aber spät.

<http://www.sueddeutsche.de/politik/asylpaket-ii-richtig-aber-spaet-1.2857847> den 14 februari 2016.

Süddeutsche Zeitung (2010). Die Seite Drei - ausgezeichnet und angesehen.

<http://www.sueddeutsche.de/verlag/sz-im-ueberblick-die-seite-drei-ausgezeichnet-und-angesehen-1.551443> den 14 februari 2016.

Süddeutsche Zeitung (2015). Länder fühlen sich vom Bund alleingelassen.

<http://www.sueddeutsche.de/politik/fluechtlingskrise-laender-fuehlen-sich-vom-bund-alleingelassen-1.2638854> den 14 februari 2016.

Sveriges Radio (2015). Tyskland upphäver Dublinförordningen.
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6240361> den 3 mars 2016.

Sveriges Radio (2015). Migrationsverket redo att ta emot fler syriska flyktingar.
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=125&artikel=5638586> den 5 mars 2016.

Sveriges Television (2016). Journalister självkritiska till migrationsrapporteringen
<http://www.svt.se/nyheter/journalister-sjalvkritiska-till-migrationsrapporteringen> den 10 mars 2016.

8. Bilagor

Süddeutsche Zeitung

NEUESTE NACHRICHTEN AUS POLITIK, KULTUR, WIRTSCHAFT UND SPORT

WWW.SÜDDEUTSCHE.DE

HF1

MÜNCHEN, DIENSTAG, 1. SEPTEMBER 2015

71. JAHRGANG / 36. WOCHE / NR. 200 / 2,50 EURO

Das Streiflicht

(SZ) Da sich Arbeitsleistung nur schwer messen lässt, hat man immer schon zu allerlei Vergleichen gegriffen, am liebsten zu solchen aus dem Tierreich. Welche Tücken das in sich birgt, weiß man aus dem Mentaltrainer Andreas Ackermann zugeschriebenen Faustformel, wonach einer, der schuftet wie ein Pferd, eifrig ist wie eine Biene und abends müde wie ein Hund, zum Tierarzt gehen sollte – möglicherweise ist er nämlich ein Kamel. Größere Präzision verspricht man sich von Vergleichen aus der Welt des elektrischen Stroms, doch hinken diese nicht weniger. Das liegt daran, dass die meisten Leute von den dort herrschenden Zusammenhängen keine sichere Vorstellung haben. Insbesondere wissen sie nicht, wie viel Ampere Stromstärke herauskommen, wenn man einen 2000-Watt-Föhn an eine 230-Volt-Leitung hängt und warum es die Sicherung heraushaut, wenn im Haus drei oder vier Föhns gleichzeitig betrieben werden.

Mit Watt wird die Leistung eines Geräts angegeben. Eine honorige Maßeinheit, ohne Frage, und doch würde es niemandem einfallen, einen leistungsstarken Kollegen als „5000-Watt-Mann“ zu bezeichnen. Genauso wenig redet man die als Powerfrau bekannte Kollegin mit „Miss Ampere“ an, obwohl auch Ampere nichts Unanständiges ist, sondern das Maß für die Stromstärke. Dritter im Bund ist das Volt, das die elektrische Spannung anzeigt. Es hat sich unter den Metaphern einen guten Platz sichern können, mag es gleich mit dem Vergleichsmoment manchmal hapern. Als im November 2014 der HSV gegen Leverkusen siegte, hieß es von Hamburgs Trainer Joe „Starkstrom“ Zinnbauer, er habe mit seinen „Hochspannungs-Elektrikern“ den Verein aus dem Keller gepusht, und zwar „mit 100 000 Volt“. Kein Wunder, dass bei der Bild, die das alles miterlebte, die Sicherungen durchbrannten.

Hält man sich vor Augen, dass eine Starterbatterie zwölf Volt hat, ein Blitz hingegen bis zu 100 Millionen, dann steht der sprichwörtliche „100 000-Volt-Mann“ gar nicht so hoch droben, wie man meint. Das heißt, von sprichwörtlich kann insofern keine Rede sein, als dieser Titel nur einmal vergeben wurde: an Gilbert Bécaud, den „Monsieur 100 000 Volt“, der freilich, gemessen an seiner Kunst, auch mit einer Million Volt noch unterschätzt gewesen wäre. Wie auch immer, das Volk hat auf den Titel zugegriffen, etwa wenn ein superdynamischer Parteifreund als „Mister 1000 Volt des SPD-Ortsvereins“ gefeiert wurde. Nun hat die Dpa den Musiker Seiji Ozawa, der diesen Dienstag 80 wird, zum „Hunderttausend-Volt-Dirigenten“ ausgerufen, was ihm von Herzen gegönnt sei. Früher sagte man Jubilären gern, sie sollten sich mehr Ruhe gönnen und sich schonen. Darf man einem 100 000-Volt-Mann dazu raten, den Anforderungen des Berufs mehr Widerstand entgegenzusetzen? Wohl kaum. Die Maßeinheit dafür wäre jedenfalls Ohm.

HEUTE

Die Seite Drei	
Wenn Konsum in Arbeit ausartet: Eine Fahrt mit der Tram 8 von Basel nach Weil am Rhein	3
Meinung	
Brasilien: ehemaliger Staatschef Lula da Silva kämpft um sein politisches Erbe	4
Das Politische Buch	
Aus der NS-Haft: Das Tagebuch des Diplomaten André François-Poncet	15
Wissen	
Die unhörbar tiefen Töne von Windrädern können der Gesundheit schaden	16
Wirtschaft	
Sie wollen arbeiten und dürfen nicht: Erfahrungen von Flüchtlingen in Deutschland	18
Medien	31
TV-/Radioprogramm	32
München - Bayern	30
Rätsel	31
Traueranzeigen	22

Süddeutsche Zeitung GmbH, Hultschiner Straße 8, 81677 München, Telefon 089/2183-0, Telefax -9777; redaktion@sueddeutsche.de
Anzeigen: Telefon 089/2183-1010 (Immobilien- und Mietmarkt), 089/2183-1020 (Motormarkt), 089/2183-1030 (Stellenmarkt, weitere Märkte), Abo-Service: Telefon 089/21 83-80 80, www.sz.de/abo
A, B, F, GR, I, L, NL, SLO, SK, € 3,20; dkr. 24; E 3,10; kn 28,5; SFr. 4,80; czk 95; Ft 840
2 1 0 3 6
4 190655 802503

Jede Frage ist erlaubt: Kanzlerin Angela Merkel stellt sich in Berlin den Journalisten.

FOTO: AXEL SCHMIDT/REUTERS

„Deutschland ist ein Land der Hoffnung“

Kanzlerin Merkel sieht in den steigenden Flüchtlingszahlen einen Beleg für das gute Image des Landes in der Welt. Um den Menschen zu helfen, werde nun Flexibilität gebraucht statt Gründlichkeit

VON STEFAN BRAUN UND CATHRIN KAHLWEIT

Berlin/Wien – Bundeskanzlerin Angela Merkel appelliert an die Deutschen, Mitmenschlichkeit und Flexibilität bei der Aufnahme der Bürgerkriegsflüchtlinge zu zeigen. Hierbei handele es sich um eine nationale Aufgabe ähnlich der Wiedervereinigung vor 25 Jahren. „Deutsche Gründlichkeit ist super, aber es wird jetzt deutsche Flexibilität gebraucht“, betonte Merkel am Montag in Berlin. Diese Großaufgabe sei nicht nur eine Last, sondern auch ein Beleg für Deutschlands große Attraktivität und Leistungsfähigkeit. „Die Welt sieht Deutschland als ein Land der Hoffnung und der Chancen, und das war nun wirklich nicht immer so“, sagte Merkel. Deutschland sei ein gutes Land, es sei in

einer guten Verfassung, die oft beschworene zivile Gesellschaft sei längst Wirklichkeit, so die Kanzlerin. Gerade dies mache Deutschlands gutes Image in der Welt aus. „Unsere Freiheit, unser Rechtsstaat, unsere wirtschaftliche Stärke, die Ordnung, wie wir leben – das ist es, wovon Menschen träumen, die in ihrem Leben Verfolgung, Krieg, Willkür kennengelernt haben.“ Die Kanzlerin kündigte an, dass Bund, Länder und Kommunen noch im September ein milliardenschweres Gesamtpaket an neuen Hilfen und Regelungen beschließen wollten. Mit ihm solle eine „schnellstmögliche Bearbeitung“ aller Asylanträge und eine „bestmögliche Aufnahme“ aller anerkannten Flüchtlinge gewährleistet werden. Dabei gehe es um Geld, aber auch um die befristete Einschränkung derzeit gültiger Regelungen, die eine schnelle Re-

aktion auf den Flüchtlingsansturm verhindern. Deutschland habe bewiesen, wie stark es sei, wenn das nötig werde, sagte Merkel. Sie verwies unter anderem auf die Bankenrettung während der Weltfinanzkrise und auf die Wiedervereinigung. „Die deutsche Einheit haben wir auch nicht mit normaler Arbeit gelöst, sondern wir sind viele neue Wege gegangen.“ Über die zunehmend aggressive Ausländerfeindlichkeit in Teilen der deutschen Gesellschaft sagte die Kanzlerin, hier dürfe es keine falschen Erklärungsversuche und erst recht kein Verständnis geben. Der Schutz der Menschenwürde gelte für jeden. An jene, die bei rechten Demonstrationen mitliefen, richtete sie den Appell: „Folgen Sie denen nicht. Zu oft sind Vorurteile, zu oft ist Kälte, ja sogar Hass in deren Herzen. Halten Sie Abstand!“

Unterdessen spitzte sich die Flüchtlingskrise in Europa weiter zu. Die ungarische Regierung dementierte am Montag Meldungen, wonach sie seit dem Morgen alle Flüchtlinge, die sich in Budapest Bahnhöfen aufhielten, ungehindert nach Österreich reisen lasse. Medien hatten berichtet, die Züge seien von Flüchtlingen gestürzt worden; die Budapester Polizei habe sich zurückgezogen und jede Kontrolle verloren. Ungarns Regierungssprecher sagte der Süddeutschen Zeitung, diese Meldungen entbehren jeder Grundlage. Flüchtlinge würden nur in Züge gelassen, wenn sie die nötigen Papiere hätten. An der Grenze zu Österreich stoppte die Bahn die Züge mit Flüchtlingen; jene, die schon in Ungarn Asyl beantragt hatten, sollten zurückgeschickt, der Rest mit Regionalzügen weitergeschickt werden. > **Seiten 3 und 4**

Bösartige Lieferlücke

Krebsmittel werden knapp, wenn sie nicht mehr lukrativ sind

Der Artikel heißt „Vor leeren Regalen“ und warnt vor Engpässen. Ärzte beschreiben im Arzneimittelbrief aber nicht die Lebensmittelknappheit in Katastrophenregionen, sondern den Mangel an Medikamenten in Deutschland und anderen wohlhabenden Ländern. Seit Wochen ist das Krebsmittel Melphalan nicht mehr lieferbar, eines der ältesten und bewährtesten Zytostatika. Es wird nur noch von einer Firma hergestellt – und die hat Probleme mit der Qualität. Patienten mit Knochenmarkkrebs heilt das Medikament zwar nicht, aber es kann ihnen noch etliche beschwerdefreie Jahre ermöglichen. „Die Industrie investiert nicht genug, um solche Produkte weiterhin zu liefern“, sagt Wolf-Dieter Ludwig, Krebsarzt in Berlin und Vorsitzender der Arzneimittelkommission der Deutschen Ärzteschaft. „Bei alten, verfügbaren Mitteln werden zu wenige Anstrengungen unternommen, um die Versorgung mit seriösen Che-

motherapeutika aufrechtzuerhalten. Das ist skandalös.“ Melphalan ist kein Einzelfall, allein 2011 hat die US-Arzneimittelbehörde FDA 267 Lieferengpässe bei teilweise lebenswichtigen Medikamenten dokumentiert. Als der Mangel bekannt wurde, versuchten Großhändler zudem, Profit aus der Not zu schlagen. Statt der üblichen 150 Euro pro 50 Milligramm Melphalan sollten für Restbestände in Deutschland 2940 Euro bezahlt werden. Die Ursachen des Problems sind vielschichtig. Laufen Patente bewährter Mittel aus, erzielt die Pharmafirma meist nur noch weniger als zehn Prozent des ursprünglichen Gewinns damit. Die Produktion wird oft in Billiglohnländern verlagert, wo – wie im Fall Melphalan – die Qualität

wenige Ausnahmen führt die neue Krebsmedizin nur zu einer Lebensverlängerung von wenigen Wochen. Und wenn überhaupt, zu einem extrem hohen Preis. „Es ist absolut unverantwortlich, für wenig wirksame Mittel je Patient 50 000 bis 100 000 Euro im Jahr auszugeben, während gleichzeitig lebenswichtige, bewährte Krebsmedikamente nicht mehr zur Verfügung stehen“, sagt Ludwig. Jetzt, da die Babyboomer in die Jahre kommen, in denen Tumorerkrankungen häufiger werden, würden die Therapiekosten die Finanzierung jedes Gesundheitswesens sprengen. Im Fall Melphalan hat der Druck der Krebsmediziner immerhin zu einer Lösung geführt. Während die Firma die nächstmögliche Lieferung erst für Mitte Oktober angekündigt hatte, soll das Medikament laut Bundesgesundheitsministerium im Laufe dieser Woche – „zunächst kontingentiert“ – wieder zur Verfügung stehen. WERNER BARTENS

Wütende Proteste vor dem Parlament in Kiew

Die aufgebrachte Menge will nicht hinnehmen, dass die Ostukraine mehr Autonomie erhält. Attentäter zündet Handgranate

Wien – Eine Sondersitzung des ukrainischen Parlaments ist am Montag von einem Anschlag und schweren Ausschreitungen überschattet worden. Dabei starb ein Polizist, Dutzende wurden verletzt. Die Abgeordneten hatten über eine Verfassungsänderung zu beschließen, die eine Dezentralisierung der Macht und die Verlagerung von Kompetenzen an die Bezirke, Kreise und Städte vorsieht. Dieses schließt theoretisch auch jene Gebiete in der Ostukraine ein, die derzeit von prorussischen Separatisten besetzt sind. Dagegen protestierten vor dem Parlament Hunderte Mitglieder des Rechten Sektors und der rechten Swoboda-Partei. Dabei warf ein Demonstrant eine Handgranate; offenbar wurden auch Gewehre eingesetzt. Die gewalttätigen Proteste bra-

chen aus, nachdem die Nachricht die Runde gemacht hatte, dass die Abgeordneten die Verfassungsänderung in erster Lesung angenommen hätten. Auch die Debatte in der Werchowna Rada war von Kritik an einem „Sonderstatus“ für den Donbass dominiert. Obwohl letztlich 265 von 368 Abgeordneten für die Verfassungsänderung stimmten, votierten doch drei Parteien fast geschlossen dagegen. Sie argumentierten damit, dass von einer solchen Reform, die mehr politische und steuerliche Selbstverwaltung in das traditionell zentralistisch regierte Land bringen soll, vor allem Moskau und die Moskau-treuen Separatisten profitierten; das Gesetz grenze an Landesverrat. Eine zweite Lesung, nach der das Gesetz endgültig beschlossen wäre, steht noch aus.

Russland hatte seit Beginn des Konflikts eine Dezentralisierung beziehungsweise Föderalisierung der Ukraine gefordert. In Kiew wurde das immer als Angriff auf die territoriale Integrität des Landes begriffen. Unter anderem Druck der deutschen Kanzlerin und des französischen Präsidenten führte dazu, dass eine Bestimmung in den Text der Verfassungsänderung aufgenommen wurde, die eine Art Sonderstatus für die besetzten Gebiete vorsieht. Eine entsprechende Vereinbarung war im Waffenstillstandsabkommen von Minsk verabredet worden, das eine Reihe von Schritten zu einer Wiederannäherung der Konfliktparteien vorsieht. Jedes Sonderstatus-Gesetz würde aber ohnehin erst umgesetzt werden können, wenn der Waffenstillstand dauerhaft hält. Die Separatis-

ten lehnen jede von Kiew gewährte Autonomie ab und betrachten ihre „Republiken“ als autonom. Derweil hat unter Protest aus Russland vor der Küste der Ukraine das von den USA angeführte Marinemanöver „Sea Breeze“ (Seebrise) mit rund 2500 Soldaten aus elf Ländern im Schwarzen Meer begonnen. Russland sieht angesichts des Krieges zwischen der Ukraine und den Separatisten in dem Manöver der Nato-Staaten eine neue Provokation. „Sea Breeze“ sei eine Vorbereitung Kiews auf Kampfhandlungen, meinte der Verteidigungspolitiker Franz Klitzewitsch von der Regierungspartei Gemeintes Russland in Moskau. Die Übung gefährde auch den Friedensplan für das Kriegsgebiet Donbass, so der Kreml-Sprecher. CATHRIN KAHLWEIT > **Seite 8**

Berlin offen für Macrons Vorschlag

Frankreichs Wirtschaftsminister fordert EU-Wirtschaftsregierung

Berlin – Die Bundesregierung unterstützt die französische Forderung, die Euro-Zone durch Reformen krisenfest zu machen. Sie fordere schon lange, dass die Euro-Länder enger zusammenarbeiten müssten, sagte Bundeskanzlerin Angela Merkel (CDU) in Berlin. Es sei erfreulich, „dass in Frankreich jetzt diese Diskussion vertieft geführt wird“. Sowohl die Bundeskanzlerin als auch Vizekanzler Sigmar Gabriel zeigten sich bereit, auch über Finanztransfers zu verhandeln. Sie habe schon früher „ein kleines gemeinsames Euro-Budget“ für sinnvoll gehalten, um Länder zu unterstützen, die wettbewerbsfähiger werden wollten. Gabriel (SPD) sagte der SZ, der stufenweise Ausbau der Euro-Zone hin zu einer Wirtschafts- und Sozialunion könne „die Basis sein für weiter reichende und langfristige Zielvorstellungen wie die Errichtung eines Euro-Zonen-Budgets“. Frankreichs Wirtschaftsminister Emmanuel Macron hatte am Montag eine Wirtschaftsregierung für die Euro-Zone nebst eigenem Budget gefordert. GAM > **Seiten 4 und 7**

Terrormiliz zerstört Baal-Tempel in Palmyra

Damaskus – Die Terrormiliz Islamischer Staat (IS) hat in der syrischen Stadt Palmyra eines der bedeutendsten antiken Bauwerke der arabischen Welt zerstört. Die Extremisten sprengten den etwa 2000 Jahre alten Baal-Tempel, wie Aktivisten berichteten. Der weltberühmte Tempel aus römischer Zeit bildet den größten Komplex in dem Unesco-Weltkulturerbe. Über das Ausmaß der Zerstörung gab es widersprüchliche Angaben. sz > **Seite 4, Feuilleton**

China macht Schuldige für Börsencrash aus

Peking – Der Kurssturz an den chinesischen Aktienmärkten hat die Börsen weltweit erschüttert – nun hat Peking die angeblichen Schuldigen für das Beben ausgemacht. Ein Journalist, ein Beamter der Börsenaufsicht und vier Wertpapierhändler wurden festgenommen, wie die staatliche Nachrichtenagentur Xinhua berichtete. Die angeblichen Geständnisse der Sündenböcke wurden in Teilen im Fernsehen übertragen. sz > **Wirtschaft**

London investiert in Atom-U-Boote

London – Großbritannien konservative Regierung will verstärkt in die Flotte von Atom-U-Booten des Königreichs investieren. Dies kündigte Finanzminister George Osborne am Montag bei einem Besuch des schottischen Marinestützpunkts Faslane an. Die Scottish National Party protestierte; sie lehnt die Bewaffnung Großbritanniens mit Atomwaffen ab. Auch die oppositionelle Labour-Partei ist bei diesem Thema zumindest gespalten. sz > **Seite 9**

Höchster Berg der USA wird umbenannt

Talkeetna – Nordamerikas höchster Berg heißt wieder Denali. Kurz vor einer Alaska-Reise hat US-Präsident Barack Obama die seit Jahren von dem Staat geforderte Umbenennung durchgesetzt. Der ursprüngliche Name für den 6194 Meter hohen Berg bedeutet in der Sprache der Athabasken-Indianer „der Hohe“. Die US-Regierung benannte ihn in Mount McKinley um – zum Gedenken an den 1901 ermordeten Präsidenten William McKinley. sz > **Seite 2**

Dax ▼	Dow ▼	Euro ▲
Xetra 17 Uhr	N.Y. 17 Uhr	17 Uhr
10223 Punkte	16534 Punkte	1,1210 US-\$
- 0,73%	- 0,64%	+ 0,0032

DAS WETTER

TAGS 33° / 9° NACHTS

Im Nordwesten und Westen zunächst Regen, zum Teil auch Gewitter. Im Laufe des Tages lockert es im Nordwesten wieder auf während der Regen in den Osten und Süden Deutschlands weiterzieht. 19 bis 33 Grad. > **Seite 15**

Die SZ gibt es als App für Tablet und Smartphone: **sz.de/plus**

VON CHARLOTTE THEILE

Freitagmittag, der Wahnsinn hat noch nicht begonnen. Marc und Berta Stortz sind schon wieder auf dem Rückweg, ihre Einkaufstrolleys prall gefüllt. Er trägt eine urschweizerische Kombination aus Hosenträgern und Jägerhut, dazu eine Pfeife. Sie einen langen Rock und eine Bluse, vermutlich selbstgenäht. Die Tram 8 fährt ein, noch eine gute Stunde, dreimal umsteigen, dann sind sie zurück in ihrem Dorf im Basler Land. Was sie alles gekauft haben? Berta Stortz gerät ins Schwärmen. Luftgetrockneten Schinken, Körnerbrot vom Bio-Bäcker, Stützstrumpfhosen von NKD, Bürosachen, DVDs, ein Euro pro Stück, Katzenfutter, hervorragende Qualität, Gelenke und Fell ihrer Katzen seien damit so viel besser. Sie kaufe nur noch das.

Studie der Universität Sankt Gallen hat ergeben: Schweizer Einkaufstouristen sind im Schnitt gut eine Stunde unterwegs – und geben im Ausland ein gutes Geld aus. 155 Franken für Lebensmittel, durchschnittlich 8,5-mal im Jahr. Auch von einer Nothilfe für Geringverdiener kann keine Rede sein. Mehr als 60 Prozent der 3000 Befragten gaben an, im Ausland einzukaufen zu gehen. Dadurch gingen der Schweizer Wirtschaft mehrere Milliarden Franken verloren, so die Studie.

„Wer in Luzern wohnt und stundenlang im Stau steht, macht mit Sicherheit kein gutes Geschäft. Jeder normale Büroarbeiter müsste sich nur mal seinen Stundenlohn ausrechnen, um zu sehen, dass das Schwachsinn ist“, sagt der Kabarettist Gabriel Vetter. Aber darum gehe es nicht. „Wer in Deutschland einzukaufen geht, schlägt den Schweizer Preisen ein Schnippchen. Das ist der eigentliche Gewinn.“

Freitagabend, der Tafelspitz ist ausverkauft. Kaviar in der Dose, 2,29 Euro, Garnelen, 1,69 Euro, Seelachs in Scheiben, 99 Cent. Die Schlange an der Kasse ist länger geworden. Gegenüber im Steakhaus ist fast jeder Platz belegt, Familien mit Kindern, größere Runden, zwei junge Männer, Cayman Islands steht in schnörkeliger Schrift auf einem Hemd. Lachs, riesige Garnelen, luftgetrockneter Schinken, aber vor allem: Steak. 200, 300 oder 500 Gramm, zu Preisen, für die man in Zürich Spaghetti mit Tomatensoße bekommt.

Selfie mit Steak

Wer am Wochenende von Basel nach Weil am Rhein fährt, fängt an zu verstehen, was der Euro-Kurs mit billigen Pampers zu tun hat. Über die Grenzen der Völkerverständigung

Wenn Konsum in Arbeit ausartet: Am Wochenende ist die Tram 8 voller Menschen mit Einkaufstrolleys. Richtung Deutschland sind die Trolleys meist noch leer – auf dem Rückweg dann nicht mehr. FOTOS: ALEX KAESLIN

Zwei mäßig gelaunte deutsche Beamte stempeln Formulare: daran Kassenzettel, meterlang

Wer mit der Tram 8 durch Basel fährt, sieht Sonderangebote und leere Geschäfte. Auf der anderen Seite: Schlangen am Zollhäuschen. Zwei mittelmäßig gelaunte deutsche Beamte hämmern Stempel auf Hunderte, Tausende grüne Formulare, daran hängt Kassenzettel, zum Teil meterlang.

Wer seinen Wohnsitz in der Schweiz hat, bekommt die Mehrwertsteuer zurück – zahlt also noch mal sieben beziehungsweise neunzehn Prozent weniger als die deutschen Kunden. „Einige ziehen die Kassenzettel bei Lidl aus dem Müll“, sagt eine Zollbeamtin, ohne von ihren Stempeln aufzuschauen. Dann an einen Kunden gerichtet: „Der ist von gestern, wo ist die Ware?“ Der Mann zuckt mit den Schultern. „Where is the things?“ Der Mann deutet in Richtung Basel. „Too late. Must be here.“ Sie schüttelt kurz den Kopf, stempelt dann schnell weiter. Gibt man den Schweizer Grenzwachern zehn Meter weiter einen Tipp, wenn einer zu viel dabei hat? Die Beamtin zuckt mit den Schultern.

Der Schweizer Kabarettist Gabriel Vetter ist an der Grenze aufgewachsen, seit einigen Jahren lebt er in Basel. Das Einkaufen in Deutschland hat für ihn Tradition. „Als ich Kind war, durfte man pro Person und Tag drei Liter Milch importieren. Wir waren ‚Milch-Kinder‘ und sind nur mitgefahren, um den Import zu steigern. Irgendwann haben wir unsere Macht erkannt und Schokolade als Lohn verlangt.“

Auch heute sind die Autos von Weil nach Basel auffallend voll. Ein Mann muss seinen Kofferraum aufmachen, die Schweizer Grenzwachter stapeln kiloweise Hackfleisch, Schinken und Hähnchenschinken in der Sonne. Der Mann deutet auf die

Rückbank seines Alfa Romeo – auf den Kindersitzen drei Kleinkinder, keines älter als fünf. Drei Minuten später rollt die Limousine in Richtung Basel davon.

Schuld an dem Einkaufswahnsinn möchte niemand sein. Es sind höhere Mächte am Werk. Währungskrise. Spekulation. Dazwischen Konsumenten, die kaum glauben können, dass das Katzenfutter einige Kilometer weiter weniger als die Hälfte kostet. Die Einkaufstrolleys werden „Kartoffel-Mercedes“ genannt, sie gehören Rentnern, jungen Familien, Studenten. Auch wenn die meisten nicht so aussehen, als würden sie die paar Cent pro Joghurt sparen müssen – allein, dass sie den Vorteil ausrechnen und auswendig aufsagen können, zeigt: Geld bedeutet etwas. „Mach dein Telefon aus, sonst zahlst du Roaming“, sagt der Sohn zur Mutter, als die Tram den Rhein überquert.

Freitagnachmittag, Grillwetter. Eine junge Frau im Jeanskleid hat die letzten marinierten Steaks ergattert, sie hebt die Fleischpakete in die Luft wie Trophäen. Ihr Freund reckt den Daumen nach oben, mit der freien Hand wirft er eine Beef-Jerky-Tüte nach der anderen in den Einkaufswagen, wo schon fünf Flaschen Aperol – jeweils mit Gratis-Glas – liegen. Einige Meter weiter versucht ein Supermarktmitar-

beiter einer Großfamilie zu erklären, dass sie für die 200 Red-Bull-Dosen 50 Euro Pfand zahlen müssen. Ein Turm des Zorns aus Dosen entsteht an der Kasse.

„Bei meinen Freunden heißt der Supermarkt an der Grenze ‚Arschlochtempel‘. Die Leute sind vollkommen auf Drogen, weil sie die Pampers für die Hälfte bekommen. Wie Irre im Blutausch.“ Gabriel Vetter lacht. „Man kann schon einiges über die Schweiz lernen dort. Auch wenn wir uns etwas gönnen, wollen wir Gewinn machen. Selbst Konsum ist Arbeit für uns.“

Auf der deutschen Seite kommt der Konsumrausch nicht nur gut an. Viele sind in zwischen genervt: Eine Verkäuferin sagt, streng anonym, über die Schweizer: So etwas Unfreundliches und Forderndes wie in den letzten Monaten – nein, das habe sie in den zwanzig Jahren zuvor nicht erlebt. Eine der wenigen deutschen Einkäuferinnen klagt, sie stehe ewig vor dem Parkhaus. Obwohl der Markt in Weil für sie am nächsten liegt, fährt sie zum Einkaufen ins Landesinnere. „Hier ist es wegen der Schweizer teurer geworden.“ Für „echte, deutsche Preise“ müsse man Richtung Norden fahren.

Auch Schweizer Zeitungen greifen das Thema gern auf. Deutsche Bürger beschwerten sich in den Artikeln mit vollem Namen über Schweizer, „die sich aufführen wie

die Vandalen“, ihren Hausmüll über die Grenze tragen und liegen lassen. In den Kommentaren darunter pöbeln Schweizer zurück: „Und? Wir haben 365 Tage im Jahr Deutschen-Horror.“ 2161 Likes. Einer schreibt: „Liebe Konstanzer, nun geht es Euch ein bisschen, wie es uns mit den deutschen und französischen Grenzgängern geht! Nur: Wir bringen das Geld zu Euch, und Ihr holt es bei uns ab – ein kleiner, aber feiner Unterschied!“

Gegen ein neues Shoppingcenter hatte sich in Weil am Rhein eine Bürgerinitiative formiert; die nötige Mehrheit, um es zu verhindern, wurde verfehlt. Schließlich machte die Geschäfte an der Grenze traumhafte Gewinne, erst recht seit dem Frankenschock. Die Zeiten, in denen die deutschen Konsumenten zum Sparen in die Schweiz fahren, sind vorbei: Mit der Stärke des Frankens sind auch Benzin und Zigaretten in der Schweiz nicht mehr billiger.

Gabriel Vetter fährt mit dem Fahrrad über die Grenze. „Da kommt erst das Übergangshaus für Asylbewerber, dann das Schweizer Ausschaffungsgefängnis. Dann die deutschen Bordelle. Dann die Geschäfte für Sicherheitsanlagen und Tresore.“

Tatsächlich zeigt sich Deutschland am Grenzübergang nicht gerade von seiner schönsten Seite. Outlet-Center, die Mar-

ken-Jeans für 20 Euro anbieten, eine Mini-golfanlage, Zahnärzte. Der Sexshop Orion hat nach eigenen Angaben etwa 80 Prozent Schweizer Kunden und gehört trotz relativ kleiner Ladenfläche zu den zehn umsatzstärksten Geschäften der Kette. Dazwischen immer wieder Bettler.

Auf der Schweizer Seite kämpfen die Geschäfte der Basler Innenstadt einen aussichtslosen Kampf. Er könne ja verstehen, wenn Familien mit kleinem Budget nach Deutschland gingen, sagt David Weber vom Basler Gewerbeverband. Aber alle anderen? „Viele vergessen offenbar, dass sie damit die hiesigen Steuereinnahmen, Arbeitsplätze und Lehrstellen treffen.“

Die Solidarität, die sich Weber von den Konsumenten wünscht, fordern andere bereits ein: Im Juli schickten die Schweizer Milchbauern mehr als eine Million Einkaufstaschen an Schweizer Haushalte, „als persönlichen Dank für die Treue zu Schweizer Lebensmitteln“.

„Das erinnert mich an unser Dorf. Wer dort ein Geschäft hatte, ist auch nach Deutschland zum Einkaufen gefahren, hat aber achtgegeben, dass er eine Schweizer Einkaufstasche dabei hat“, sagt Gabriel Vetter. „Das war schon lustig.“ Im Unterschied zu damals sind es nicht mehr nur die Familien an der Grenze, die rüberfahren. Eine

Nach einer Kontrolle steht schon mal herrenloses Gepäck mit kiloweise Frischfleisch herum

Ein legales Vergnügen. Und doch grinsen sich zwei Männer, Anfang dreißig, verschwörerisch zu, als die Fleischstücke auf Holzbrettern zu ihnen gebracht werden. Selfie mit Steak. „Was kostet das noch mal?“ Das muss man ja dazu schreiben. So geil.“

Die echten Schmuggler seien „oft kreative Menschen“, heißt es bei der Schweizer Grenzwahe. „Der Ausredkatalog kennt keine Grenzen.“ Schon 2014 habe der Schmuggel von Privatwaren aus Deutschland deutlich zugenommen, 16,5 Prozent mehr Strafen wurden ausgesprochen, die Bußgeld-Einnahmen lagen über einer Million Schweizer Franken. Seitdem sind die Einkäufer nicht weniger geworden. Die Tram könne man nur sporadisch kontrollieren, sagt ein Sprecher der Grenzwahe. „Aber fast alle unsere Kontrollen haben Erfolg.“ Herrenloses Gepäck mit kiloweise Frischfleisch darin sei keine Seltenheit.

Den Basler Verkehrsbetrieben wirft das heimische Gewerbe vor, den Einkaufstouristen einen „roten Teppich auszurollen“, weil sie am Samstagmittag doppelt so häufig fahren, um den Ansturm zu bewältigen. Heinz Teuscher, Chef des Netzmanagements, betont: „Als wir die Linie 2007 planten, war der Einkaufsverkehr über die Grenze noch kein so großes Thema wie heute.“ Jeder müsse selbst entscheiden, wo er einkaufe. Er persönlich kaufe aus Bequemlichkeit in seiner Nachbarschaft ein, wolle aber auf keinen Fall ein Urteil über Shoppingtouristen fällen. Das Thema sei sehr politisch. Eine weitere Tram nach Frankreich ist in Planung.

Samstagvormittag. Die achte Klasse der Theodor-Heuss-Realschule aus Lörrach steht an der Kasse in dem Supermarkt, den Vetter „Arschlochtempel“ nennt, und hilft beim Einpacken. Die Jugendlichen tragen Strohhüte mit schwarz-rot-goldenen Bändern, sie sammeln Geld für eine Klassenfahrt. Einige Meter weiter rutscht ein älterer Mann im Anzug halb vom Stuhl, als er die Rechnung für zwei Cappuccino bekommt. „Zwei Euro? Das ist wirklich eine andere Welt hier.“ Er legt erst ein Zwei-Euro-Stück hin, zögert, legt dann einen Euro nach. „So. Sonst fühle ich mich schlecht.“

In einem anderen Land

Angela Merkel ist lange genug Bundeskanzlerin, sie hat eine gewisse Routine bei der Sommerpressekonferenz. Aber was hilft Routine, wenn die Zeiten so sind, wie sie gerade sind

VON NICO FRIED

Berlin – Es dauert eine knappe Stunde, bis man begreift, dass Angela Merkel eigentlich ein völlig anderes Land beschreibt. Viel war ja zuletzt davon die Rede, wie die große Flüchtlingswelle Deutschland verändern werde. Diskussionen schwollen da an, von der Annahme oder auch der Befürchtung geleitet, dass vor allem muslimische Flüchtlinge in den nächsten Jahren hier bleiben werden. Es war die Art Debatte, an der die Kanzlerin sich in der Regel nicht so gern beteiligt. Zu abstrakt. Aber vielleicht ist das, was sie hier in ihrer traditionellen Sommerpressekonferenz darlegt, auch viel einschneidender für das Land, das sie regiert.

Schon gleich zu Beginn hat sie das in eine geradezu programmatische Aussage gepackt: „Deutsche Gründlichkeit ist super“, so Merkel, „aber es wird jetzt deutsche Flexibilität gebraucht.“ Dann wird die Kanzlerin konkreter: Weil Deutschland schnell neue Unterkünfte für viele Menschen benötigen, könnte es sein, dass Gebäude womöglich auch zur Unterbringung von Flüchtlingen genutzt werden, wenn die Treppengeländer nicht die vorgeschriebene Höhe haben, dass eine Brandschutzverordnung etwas großzügiger ausgelegt wird, oder sogar, dass auch Hautärzte eine medizinische Erstunterstützung vornehmen dürfen, wenn es denn nicht anders geht. Man stelle sich das mal vor: Hautärzte!

Zaghafte Nachfragen wehrt diese Kanzlerin ab, als habe ihr im Urlaub jemand eine Dosis südeuropäische Lässigkeit injiziert: Man solle doch nicht als erstes die Diskussion führen, wo die Gefahr liege, sondern lieber die Diskussion, worin die Chance bestehe. Jetzt, so berichtet Merkel, sammelt die Regierung gerade alles, was von überall her in Hindernissen für eine effektive

Flüchtlingshilfe gemeldet werde. Um das zu beheben, soll dann im Herbst ein großes Gesetzespaket auf den Weg gebracht werden. Und das einzige, was dann vom guten alten bürokratischen Deutschland womöglich noch übrig bleibt, ist die Sprache, jedenfalls wenn das Paket wirklich „allgemeines Standardabweichungsgesetz“ heißen sollte, wie Angela Merkel es an diesem Montag einmal formuliert.

Mindestens in diesem Punkt also wird sich Deutschland womöglich zum Besseren verändern. Ein Land, in dem man Fünfe auch mal grade sein lässt. Aber die Sache hat natürlich einen verdammt ernstlichen Kern: 800 000 Flüchtlinge werden in Deutschland erwartet, vielleicht auch mehr, und das nicht nur in diesem Jahr, sondern wahrscheinlich auch im nächsten und im übernächsten, niemand weiß es. Was Deutschland betrifft, ist das noch etwas, das Politiker gerne eine große Herausforderung nennen, auch Angela Merkel. Jenseits der Grenzen aber ist es bereits eine Krise, manchenorts auch eine Katastrophe.

Verfügt sie also doch über diese Eigenschaft, die ihr immer wieder abgesprochen wurde? Empathie?

Hie und da war in den vergangenen Tagen schon der Ruf zu vernehmen, dass Merkel nun gefordert sei, dass sie die Richtung weisen müsse, eine programmatische, vielleicht sogar eine große Rede halten müsse – kurzum: Alles das wurde gewünscht, was Merkel nicht mag und auch nicht kann. Aber einige Prinzipien festzuzurren, das hat sie sich für diesen Auftritt im vollen Saal der Bundespressekonferenz erkennbar vorgenommen. Und die Kanzlerin scheint auch beweisen zu wollen, dass sie

sehr wohl über eine Eigenschaft verfügt, die ihr immer mal wieder abgesprochen wurde: Empathie.

Es ist bemerkenswert, dass Merkel nicht nur mit den Menschen beginnt, um die es geht, mit den Tausenden und Zehntausenden Zufluchtsuchenden, dass sie von den katastrophalen Situationen spricht, in denen sie sich befinden, und mit Blick auf die 71 Toten in einem Lastwagen in Österreich von den Gräueln, „die man gar nicht fassen kann“. Sie setzt deren Schicksal auch in einen direkten Gegensatz zu „den geordneten Verhältnissen, in denen wir hier leben“. Merkel sagt auch: „Die allermeisten von uns kennen den Zustand völliger Erschöpfung auf der Flucht, verbunden mit Angst um das eigene Leben oder

das Leben der Kinder oder der Partner, zum Glück nicht. Menschen, die sich zum Beispiel aus Eritrea, aus Syrien oder dem Nordirak auf den Weg machen, müssen oft Situationen überwinden oder Ängste aushalten, die uns wahrscheinlich schlichtweg zusammenbrechen ließen.“

Das sind schon deutliche Worte, nicht zuletzt auch in Richtung derjenigen, die diesen Menschen mit Ablehnung, ja, mit Hass begegnen. „Wir wenden uns mit der ganzen Härte unseres Rechtsstaates gegen die, die andere Menschen anpöbeln, die andere Menschen angreifen, die ihre Unterkünfte in Brand setzen oder Gewalt anwenden wollen“, sagt die Kanzlerin. Trotzdem sei dies aber, „ein gutes Land“, sagt Merkel, die Zivilgesellschaft sei intakt, die meisten

„Es wird jetzt deutsche Flexibilität gebraucht“: Angela Merkel wirkt bei der Pressekonferenz, als habe ihr im Urlaub jemand südeuropäische Lässigkeit injiziert. FOTO: AP

Menschen seien weltoffen. Und sie vergisst nicht, all die freiwilligen Helfer zu erwähnen, die sich um die Flüchtlinge kümmern. Das mache sie „stolz und dankbar“, so Merkel.

Die Herausforderung der Flüchtlingswelle wächst schneller, als es neue Worte dafür gibt. Merkel, die in schwierigen Zeiten immer gerne ein paar Sätze parat hat, bei denen sie sicher sein kann, dass sie nichts falsch macht, behilft sich deshalb einseitigen in Formulierungen, die sie schon in früheren Krisenzeiten verwendet hat. „Wir haben so vieles geschafft, wir schaffen auch das“, sagt sie an einer Stelle, eine Devise, die sie so ähnlich schon in der Finanzkrise gerne benutzte, als sie zur Motivation der Bevölkerung selbst Reminiszenzen an den Wiederaufbau nach dem Krieg nicht mied.

Ihre Antworten sind nicht optimistisch, aber sie klingen irgendwie beruhigend

Aber es ist eben nicht nur eine Herausforderung für Deutschland. Die Flüchtlingswelle ist ein europäisches Problem. Und so findet sich nun ausgerechnet Deutschland in der ungewohnten Situation, um die Solidarität anderer Länder werben zu müssen. Die vergangenen Jahre, in der Euro-Krise, war es meistens eher andersrum. Merkel ist da einerseits um Bescheidenheit bemüht, sie fordert in der eigenen Sprache „ein Stück Fairness“. Quoten zur Verteilung der Flüchtlinge auf Länder der Europäischen Union müssten schon sein, aber niemand solle sich überfordert fühlen; nicht nur die Bevölkerungszahl werde da zu berücksichtigen sein, sondern natürlich auch die Wirtschaftskraft. Es gehe um „ein Stück Gerechtigkeit“.

Aber dann sagt sie auch einen Satz, der noch nicht so kompakt klingt, wie ihr jahrelanges Mantra: „Scheitert der Euro, dann scheitert Europa“, und der doch in eine ähnliche Richtung weist. Die universellen Bürgerrechte seien einer der Gründungsimpulse der Europäischen Union gewesen. „Verstärkt Europa in der Flüchtlingsfrage, geht diese enge Bindung mit den universellen Bürgerrechten kaputt. Sie wird zerstört, und es wird nicht das Europa sein, das wir uns vorstellen.“ Bisher ging es ums Geld, könnte man das übersetzen, jetzt geht es ums Ganze.

Spätestens da erinnert man sich an die vergangenen Sommerpressekonferenzen. Im vergangenen Jahr spielte die Ukraine-Krise eine große Rolle, ein Konflikt, bei dem manche schon die Sorge vor einem dritten Weltkrieg umtrieb. Zwei, drei Fragen bekommt Merkel an diesem Tag dazu gestellt. Ihre Antworten sind nicht optimistisch, aber sie klingen irgendwie beruhigend. Von den Ordi-Regeln ist die Rede, die eingehalten werden müssten, und von der Venedig-Kommission, die irgendwas überprüft. Und gemessen an der Unordnung, ja dem Chaos, das an anderen Stellen Europas gerade herrscht, wirkt die Ukraine-Krise wie ein überschaubarer, geregelter Konflikt, was sie natürlich nicht ist.

Oder Griechenland. Keine Pressekonferenz der vergangenen fünf Jahre ohne Griechenland. Diesmal von rund 50 Fragen nur eine einzige dazu. Schuldentragfähigkeit, der ESM, Neuwahlen, alles scheint so weit weg zu sein. Von der NSA-Affäre und dem Nord-Spy-Abkommen und den Unklarheiten rund um das Gebahren des Bundesnachrichtendienstes mal ganz zu schweigen. Wichtigkeit, das wird an diesem Tag überdeutlich, ist ein sehr relativer Begriff. Nicht nur das Deutschland von morgen wird anders sein. Das von heute ist es schon.

Auf immer und ewig – die „Lindenstraße“ wird 30 > Medien

Süddeutsche Zeitung

NEUESTE NACHRICHTEN AUS POLITIK, KULTUR, WIRTSCHAFT UND SPORT

WWW.SÜDDEUTSCHE.DE

HFI

MÜNCHEN, MITTWOCH, 2. SEPTEMBER 2015

71. JAHRGANG / 36. WOCHE / NR. 201 / 2,50 EURO

Das Streiflicht

(SZ) Wann die ausgestellte Lässigkeit ihren Platz in der großen Politik gefunden hat, ist vermutlich schwer datierbar. Vielleicht waren es die Boccia-Sessionen Konrad Adenauers, die den ersten Bundeskanzler sogar zum Verzicht auf die in seiner Generation pflichtgebundene Krawatte verführten. Möglicherweise hatten auch die Turnübungen Walter Ulbrichts das Zeug zur demonstrativen Lockerung der Sitten, aber das war ja sowieso nur die elende Propaganda von Dunkeldeutschland damals. Lasst uns noch weiter im politischen Fotoalbum blättern: Ja, hier: Willy Brandt 1972 in Florida, nackter Oberkörper und Flasche Bier in der Hand, ein gewitzter CDU-naher Redakteur hätte unter das Bild geschrieben: „Die deutschen Sorgen sind weit weg“; Gerhard Schröder und Bruno Bruni, der Maler, in Italien – auch sehr große Gestalten des Laisser-faire. Aber das ist ja ein ganz altes Schätzchen hier: der dicke Friedrich Ebert in der Badehose, im Juli 1919 in Haffkrug in der Ostsee stehend – mit dieser Aufnahme fühlte sich der Reichspräsident alles andere als beschenkt, denn das ganze Reich lachte ihn aus. Was lässig sein sollte, kam bei näherer Betrachtung eher würdelos daher, und wenn es überhaupt eine Lehre aus der Geschichte der Weimarer Republik geben sollte, dann die, niemals Badehosen zu tragen, sofern man im Hauptberuf Reichspräsident ist.

Diese Ebert-Geschichte rührt schon leicht an eine heikle Sache, die wir seit Mitte der Achtzigerjahre beobachten, nämlich die Aufladung politischer Rituale durch Accessoires aus der Freizeitwelt. Die Rede ist selbstverständlich und umgebend vom Turnschuh und seinem Gebrauch – kritische Stimmen sagen Missbrauch – durch den seinerzeitigen hessischen Umweltminister Joschka Fischer. Das heißt, Fischer machte sich an jenem Morgen des 12. Dezember 1985, da er in Turnschuhen steckte, gerade anheischig, Minister zu werden, es handelte sich nämlich um seine Vereidigung. Dass er diese mit Turnschuhen an den Füßen vollzog, ließ die einen argwöhnen, Fischer sei ein Flegel, der seine Verachtung vor der Staatszeremonie zeigen wolle. Die anderen dagegen sahen im Turnschuh das Symbol einer neuen Politikergeneration, und die dritten argüherhaften Beobachter ahnten bereits, dass Fischer in ein paar Jahren so dick werden würde, dass der Turnschuh ihm auf seinem langen Lauf zu sich selbst gute Dienste erweisen würde.

Egal, was nun richtig ist – jedenfalls stehen die Turnschuhe von Fischer heute im Schuhschrank des Hauses der Geschichte. Die Turnschuhe der Bundeskanzlerin wurden Anfang der Woche in Meseberg vorgestellt. Angela Merkel trug sie in Begleitung des spanischen Ministerpräsidenten Mariano Rajoy. Merkel wollte mit den Turnschuhen gegen die unzureichend gepflasterten Zugangswege zum Huwelowsee protestieren.

HEUTE

Meinung

Vom „wunderbaren Neger“ bis zum „Konzentrationslager“ – wie weit darf die freie Rede gehen? 4

Feuilleton

Alltag in der Stadt Lemberg, der Wiege des ukrainischen Nationalismus 9

Wissen

Die Erwärmung der Ozeane ist für manche Arten eine Bedrohung – für andere eine Chance 14

Wirtschaft

Sie sehen aus wie die teuren Modelle der Konkurrenz, aber was leisten chinesische Smartphones? 22

Sport

Bastian Schweinsteiger will beweisen, dass sein Wechsel zu ManU richtig war 23

Medien, TV- / Radioprogramm 27, 28
Forum & Leserbrief 13
München - Bayern 26
Rätsel & Schach 18
Traueranzeigen 12

Süddeutsche Zeitung GmbH,
Hultschiner Straße 8, 81677 München; Telefon 089/2183-0,
Telefax -9777; redaktion@sueddeutsche.de
Anzeigen: Telefon 089/2183-1010 (Immobilien- und
Mietmarkt), 089/2183-1020 (Motormarkt),
089/2183-1030 (Stellenmarkt, weitere Märkte).
Abo-Service: Telefon 089/21 83-80 80, www.sz.de/abo
A, B, F, GR, I, L, NL, SLO, SK, € 3,20;
dkr. 24; E 3,10; kn 28,5; SFR 4,80; czk 95; Ft 840

Endstation Sehnsucht: Ein Zug mit Flüchtlingen verlässt Mazedonien Richtung Westen.

FOTO: ROBERT ATANASOVSKI/AFP

An der Grenze der Solidarität

Wieso kommen so viele Flüchtlinge in Zügen nach Deutschland? Ungarn und Österreich machen die Kanzlerin dafür verantwortlich, Merkel wehrt sich. Die Bundesregierung erwartet Milliarden-Kosten

VON JAN BIELICKI

München – Die unkontrollierte Durchreise Tausender Flüchtlinge aus der ungarischen Hauptstadt Budapest nach Bayern hat zu einem Zerwürfnis zwischen den Regierungen in Deutschland, Österreich und Ungarn geführt. Allein am Hauptbahnhof in München kamen nach Angaben der Bundespolizei seit Montagabend etwa 2700 Flüchtlinge an, nachdem die ungarische Polizei ihre Personenkontrollen zeitweise eingestellt und es mehreren Tausend Menschen ermöglicht hatte, Züge in Richtung Westen zu besteigen. Am Dienstag verwehrte die Polizei den Flüchtlingen wieder den Zutritt zum Budapester Hauptbahnhof. Für zwei Stunden legte sie den Zugverkehr still.

Bundeskanzlerin Angela Merkel (CDU) verwarfte sich gegen Vorwürfe aus Wien und Budapest, Deutschland selbst habe die Bürgerkriegsflüchtlinge aus Syrien an-

gezogen. Sie sehe „ehrlich gesagt keine Mitverantwortung Deutschlands“, sagte Merkel am Dienstag. Zuvor hatte Österreichs Innenministerin Johanna Mikl-Leitner Deutschland aufgefordert, klarzustellen, dass die Dublin-III-Verordnung weiter in Kraft sei. Nach dieser EU-Regel muss der europäische Staat, in den Flüchtlinge zuerst kommen, diese registrieren und das Asylverfahren durchführen.

Das Bundesamt für Migration und Flüchtlinge hatte in der vergangenen Woche angekündigt, Asylsuchende aus Syrien nicht mehr nach dem Dublin-Verfahren in andere EU-Staaten zurückzuschicken. Das hätten viele Flüchtlinge „wörtlich genommen“, auch die ungarische Polizei habe „das so verstanden, dass die Flüchtlinge freien Zugang zu den Zügen haben dürfen“, sagte Ungarns für die EU zuständiger Staatssekretär Gergely Pröhle der Süddeutschen Zeitung. Er sprach von einem „Missverständnis“ wie beim Fall der Berliner

Mauer. Der österreichische Bundeskanzler Werner Faymann nannte Ungarns Entscheidung, die Registrierung der Flüchtlinge zeitweise auszusetzen, dagegen „unverantwortlich“. Allerdings ließ auch Österreich die aus Ungarn kommenden Menschen ungehindert passieren. Den „enormen Reisedruck“ hätten die Einsatzkräfte „nicht stoppen können“, sagte ein Sprecher des Innenministeriums in Wien. Bayerns Sozialministerin Emilia Müller (CSU) erwartet in den nächsten Tagen mehrere Tausend weitere Flüchtlinge, die derzeit in Österreich auf ihre Weiterreise warten.

In München brachten Hunderte Bürger Lebensmittel zum Hauptbahnhof, um den Flüchtlingen zu helfen, die dort registriert und anschließend in Aufnahmeeinrichtungen gebracht werden sollten. Oberbürgermeister Dieter Reiter (SPD) kritisierte das Verhalten Ungarns als „Aufkündigung der europäischen Idee“ und verlangte, die Bundesregierung müsse „auf den Tisch hau-

en“. Merkel forderte nach einem Gespräch mit Spaniens Regierungschef Mariano Rajoy, in Europa müsse eine „einheitliche europäische Asylpolitik durchgesetzt werden“. Ungarns Ministerpräsident Viktor Orbán will am Donnerstag in Brüssel mit den Spitzen der EU über mögliche Lösungen für die Krise beraten. Die EU-Kommission drohte unterdessen neue Strafverfahren gegen Mitgliedstaaten wegen Verstößen gegen gemeinsame Asylregeln an.

Bundessozialministerin Andrea Nahles (SPD) rechnet damit, dass 2016 für den Lebensunterhalt von Flüchtlingen und deren Integration am Arbeitsmarkt 1,8 bis 3,3 Milliarden Euro zusätzlich nötig sein würden. Diese Ausgaben könnten 2019 auf bis zu sieben Milliarden Euro steigen, sagte sie am Dienstag. Im kommenden Jahr werde es zusätzlich 240 000 bis 460 000 Berechtigte von Hartz-IV-Leistungen geben. 2019 könnten es eine Million sein.

> Seiten 2, 3, 4, 5 und Lokales

Neue Luftmasche

Mit Drohnen werden jetzt auch Bauarbeiter überwacht

Die Baustelle mitten in der kalifornischen Stadt Sacramento dürfte nicht nur die Fans der dortigen Basketballmannschaft in den Bann ziehen. Sondern auch all jene, die sich derzeit fragen, wie man wohl dafür sorgen kann, dass ein Eröffnungstermin des neuen Berliner Flughafens auch eingehalten wird. Denn beim Bau des Stadions in Sacramento wachen Drohnen darüber, dass alles nach Plan läuft.

Einmal täglich schwirren mehrere Drohnen über die Baustelle. Aus dem so gesammelten Videomaterial wird am Computer eine dreidimensionale Darstellung, die eine spezielle Software wiederum mit ebenfalls digitalisierten Plänen der Architekten abgleicht. Fällt ein Abschnitt hinter das Soll zurück, gibt die Software eine Warnung aus. So soll das von US-Wissenschaftlern und einer japanischen Baufirma entwickelte Computer-

programm liefern, was auf vielen Baustellen verloren gegangen ist: den Überblick. Arbeiter auf Abschnitten, die nicht im Plan liegen, müssen sich dann aber auch kritische Fragen gefallen lassen.

Im Büro erfassen Computerprogramme bereits, wer fleißig ist – und vor allem wer nicht. Einige Personalabteilungen in US-Unternehmen kalkulieren sogar per Software, wer kündigen könnte. Steht Ähnliches nun auch Bauarbeitern bevor?

Auch wenn noch keine Drohnen über deutschen Baustellen schweben: Der Düsseldorf Anwalt Peter Kaumanns, der auf Datenschutz und Arbeitsrecht spezialisiert ist, kennt den Fall eines Hausbesit-

zers, der an seiner Pool-Baustelle eine Kamera installierte, um im Urlaub aus der Ferne den Fortschritt kontrollieren zu können. Und kürzlich erst, erzählt Kaumanns, habe ihm ein Bauherr in Frankfurt vorgeführt, was die an einem sechs Meter hohen Mast montierte Webcam liefert. „Da wuselten auch zehn bis zwanzig Bauarbeiter im Bild rum, die man ziemlich gut erkennen konnte.“

Zwar ging es dabei um den „Showeffekt“, wie Kaumanns das nennt. Darum also den Käufern der dort entstehenden Luxuswohnungen im Zeitraffer vorzuführen, was bis zum Einzug so alles passiert. Dennoch habe ihm das Bauchschmerzen

bereitet. „Zur Überwachung kommt es dann ja meist eher nebenbei.“

Eigentlich sind in Deutschland die Hürden für eine Videoüberwachung in Unternehmen hoch. Bauarbeiter müssten ihre schriftliche Zustimmung geben, wenn eine Drohne sie kontrollieren soll. Ohne Zustimmung geht es nur dort, wo ein drohender Schaden den Eingriff in die Privatsphäre der Arbeitnehmer rechtfertigt. Deshalb dürfen die Überwachungskameras an Bankhaltern oder in Tankstellen laufen, wo sie Diebstähle oder Überfälle verhindern sollen.

Allerdings sagt der Anwalt auch: „Datenschutz ist noch immer ein stumpfes Schwert.“ Kaumanns kennt einige Unternehmen, die bedenkliche Methoden zur Kontrolle der Mitarbeiter einsetzen – und damit rechnen, dass der Verstoß ohnehin kaum geahndet wird. VARINIA BERNAU

Schäuble will Betreuungsgeld nicht für Kitas ausgeben

Die Milliarden-Summe, die seit dem Urteil des Verfassungsgerichts frei ist, soll in den allgemeinen Haushalt fließen

Berlin – Das Bundesfinanzministerium lehnt es ab, frei werdende Haushaltsmittel aus dem vom Bundesverfassungsgericht gestoppten Betreuungsgeld in Kitas oder zusätzliche Familienleistungen zu investieren. Finanzminister Wolfgang Schäuble (CDU) will das Geld nach Informationen der Süddeutschen Zeitung lediglich dafür nutzen, das ohnehin weiter gültige Elterngeld planmäßig auszahlen zu können. Sein parlamentarischer Staatssekretär Jens Spahn (CDU) kündigte am Dienstag bei der Haushaltsklausur der Bundestagsfraktionen von SPD und Union in Berlin an, das Geld werde gebraucht, um „ungeplante Mehrausgaben“, sprich Haushaltslöcher, beim Elterngeld sowie bei Hartz-IV-Leistungen zu decken.

Damit erteilt Schäuble gleich zu Beginn der Beratungen des Haushalts 2016 Familienministerin Manuela Schwesig (SPD) eine Absage. Schwesig fordert, das Geld, das der Bund nach dem Urteil des Bundesverfassungsgerichts nicht mehr als Betreuungsgeld auszahlen darf, den Ländern für Kitas zukommen zu lassen. Schwesig kündigte am Dienstag auf Nachfrage Widerstand an. „Die frei werdenden Mittel dürfen nicht zu Lasten der Familien eingesparrt oder anderweitig ausgegeben werden“, sagte sie der SZ. „Das Geld muss Kindern und Familien zugutekommen.“

Auch aus Bayern kommt Protest gegen Schäubles Weigerung, den Ländern das Betreuungsgeld zu überlassen, wie dies CSU-Chef Horst Seehofer gefordert hatte. „Wir

wollen das Geld vom Bund haben“, sagte Bayerns Sozialministerin Emilia Müller (CSU) am Dienstag. „Ich setze auf das, was wir in der Koalition vereinbart haben.“ Das Betreuungsgeld sei mit dem Rechtsanspruch auf einen Kitaplatz verknüpft.

Das Betreuungsgeld läuft bis 2018 aus. Im kommenden Jahr werden 390 Millionen Euro frei, die Summe wird auf eine Milliarde Euro jährlich ansteigen. Schäuble geht davon aus, dass das Geld vollständig gebraucht wird, um bislang nicht gedeckte Mehrausgaben beim Elterngeld und bei Hartz-IV-Beziehern zu finanzieren. Die Zahl der Elterngeldbezieher steigt seit Jahren, insbesondere weil immer mehr Väter eine Familienzeit nehmen. Für 2018 hatte das Ministerium ursprünglich mit 5,8 Mil-

liarden Euro an Elterngeld geplant, inzwischen ist abzusehen, dass zusätzliche 800 Millionen Euro gebraucht werden. Weitere 130 Millionen Euro jährlich kalkuliert das Ministerium für ungeplante Hartz-IV-Leistungen an Familien ein. Bisher wurde das Betreuungsgeld auf Hartz-IV-Zahlungen angerechnet. Fällt es weg, muss der Bund die Differenz ausgleichen.

Der haushaltspolitische Sprecher der Unionsfraktion, Eckhardt Rehberg, sagte der SZ, „bevor man über neue Projekte nachdenkt, muss die bestehende gesetzliche Leistung Elterngeld vollständig finanziert werden. In den nächsten drei Jahren rechne ich mit zusätzlichen Ausgaben von über einer Milliarde Euro. Freie Mittel sehe ich nicht.“ GAM, GLA, LION > Seite 4

Vergebung für Abtreibung

Papst Franziskus wirbt um Verständnis für Frauen in Not

München – Papst Franziskus wünscht mehr Barmherzigkeit gegenüber Frauen, die abgetrieben haben. Für das bevorstehende Heilige Jahr der Barmherzigkeit erteilte er allen Priestern die Vollmacht, Frauen von der Sünde loszusprechen, wenn sie eine Abtreibung beichten. In den meisten Ländern ist das den Bischöfen und wenigen Priestern vorbehalten, in Deutschland dagegen allen Priestern erlaubt. Abtreibung sei eine schwere Sünde, betonte der Papst. Er wisse aber um die Not vieler Frauen und um den Druck, unter dem sie stünden: „Ich bin sehr vielen Frauen begegnet, die in ihrem Herzen die Narben dieser leidvollen und schmerzhaften Entscheidung trugen“, schreibt er in einem Brief zum Heiligen Jahr. Dort geht Franziskus auch völlig überraschend auf die traditionalistische Piusbruderschaft zu: Er hoffe, dass „in naher Zukunft“ die Einheit mit der Gemeinschaft gefunden werden könne, die viele Modernisierungen in der katholischen Kirche ablehnt. MAD > Seite 6

Tausende Milchbauern protestieren in München

München – Etwa 3000 Milchbauern aus ganz Deutschland haben in München gegen den Preisverfall bei der Milch protestiert. Auf Transparenten warfen sie der Politik vor, der Entwicklung tatenlos zuzusehen. Viele der 80 000 Milchbauern bangen um ihre Existenz, weil ihre Einnahmen zurückgehen. Seit dem vergangenen Jahr ist der Auszahlungspreis, den sie von den Molkeereien erhalten, um mehr als zehn Cent pro Kilo Rohmilch gefallen. DPA > Bayern

Erfolg für Berlin im Streit über Einwohner-Zahlen

Karlsruhe – Die Gegner des Zensus 2011 haben einen ersten Erfolg errungen. Auf Klage Berlins hat das Bundesverfassungsgericht die vorgeschriebene Löschung der Zensusdaten vorerst gestoppt, um dem Kläger die Chance auf eine Nachprüfung der Erhebung zu erhalten. Insgesamt wenden sich gut 1000 Kommunen gegen den Zensus, der ihre Einwohnerzahlen statistisch nach unten korrigiert und damit ihre Einnahmen aus dem Finanzausgleich verringert hat. JAN > Seite 6

Merkel lobt Spanien

Berlin – Bundeskanzlerin Angela Merkel hat ihrem konservativen spanischen Kollegen Mariano Rajoy Erfolge bei den Wirtschaftsreformen bescheinigt. Spanien trage „dazu bei, dass Europa insgesamt aus der Krise Schritt für Schritt herauskommt“, sagte Merkel am Dienstag nach Gesprächen mit Rajoy im Berliner Kanzleramt. Rajoy rechnet im laufenden Jahr mit einem Wirtschaftswachstum von 3,3 Prozent. AFP > Seite 4, Wirtschaft

„Neger“-Äußerung setzt CSU-Minister unter Druck

Berlin – Mit der Äußerung, der Sänger Roberto Blanco sei ein „wunderbarer Neger“, hat Bayerns Innenminister Joachim Herrmann (CSU) Kritik ausgelöst. Herrmann hatte in der ARD gesagt: „Roberto Blanco war immer ein wunderbarer Neger, der den meisten Deutschen wunderbar gefallen hat.“ Die Linke forderte Herrmanns Rücktritt. Auch aus der SPD gab es Kritik. Roberto Blanco nahm den Minister in Schutz. SZ > Seite 4, Panorama, Bayern

Dax ▼	Dow ▼	Euro ▲
Xetra 17 Uhr 9987 Punkte	N.Y. 17 Uhr 16200 Punkte	1,1250 US-\$
- 2,62%	- 1,98%	+ 0,0039

DAS WETTER

TAGS 23° / 7° NACHTS

Im Nordwesten Schauer, vereinzelt auch Gewitter. Im Süden und in Südbayern regnet es. Sonst ist es meist freundlich. Allerdings sind im Südwesten und Westen im Tagesverlauf Schauer möglich. 18 bis 23 Grad. > Seite 13

Die SZ gibt es als App für Tablet und Smartphone: sz.de/plus

Süddeutsche Zeitung

AM WOCHENENDE

WWW.SÜDDEUTSCHE.DE

HF1

MÜNCHEN, SAMSTAG/SONNTAG, 5./6. SEPTEMBER 2015

71. JAHRGANG / 36. WOCHE / NR. 204 / 2,90 EURO

Der letzte König

Gefürchtet und geliebt. Bewundert und verdammt. Vor 100 Jahren wurde Franz Josef Strauß geboren. Eine Erinnerung

> Seiten 44-45

FOTO: EAMES LOUNGE CHAIR/CHARLES&RAY EAMES, VITRA, DISNEY, IMAGO, SCHELLNEGER

ÜBERFLIEGER

Ein Besuch in der einzigen Hollywood-Produktion, die noch nie einen Flop hingelegt hat

> Buch Zwei, Seite 13

SITZE BLEIBEN

Die Möbel des Ehepaares Eames sind seit 60 Jahren Bestseller. Woran liegt das?

> Stil, Seite 60

DER HIT DIESES SOMMERS

An der neuen Isar haben die Münchner zu ihrer alten Lässigkeit zurückgefunden

> Die Seite Drei

Das Streiflicht

(SZ) Menschen, die gerne Quizfragen lösen, tippen bei der Frage, welches das größte Organ des Menschen sei, zuverlässig auf die Haut. Das heißt, sie tippen natürlich nicht auf die eigene Haut, sondern auf den Begriff Haut, das ist ja diese berühmte Unterscheidung, welche die Linguistik zwischen Signifikant und Signifikat macht, aber egal. Wichtig ist nur, dass man die Haut wie einen Freund behandelt, denn sie ist genauso empfindlich wie die allermeisten Freunde, die man hat. Deshalb steht hinter der Haut eine ganze Wohltätigkeitsindustrie, die hier beratend, dort mahndend ihre Stimme erhebt und natürlich die entsprechenden Pflegemittel bereitstellt. Es gibt in Hautfragen ein Dringlichkeits-Ranking, das mit der Bekämpfung von Irritationen beginnt und bei der Behandlung allergischer Reaktionen noch lange nicht aufhört. Ganz weit hinten steht seltsamerweise der Knutschfleck. Menschen, die ein verschmitztes Verhältnis zu ihrer Jugendzeit unterhalten, wissen, wie ein Knutschfleck entsteht: Der Knutschende saugt so lange an der Haut des Beknutschten, bis diese einen rötlich-blauen Fleck mit leicht gelblichen Einfärbungen aufweist. Fertig ist der Knutschfleck, den es dann vor Freunden mithilfe fantastischer Ausreden zu rechtfertigen galt.

Wenn heute ein Knutschfleck auf einer Haut erscheint, schlagen Dermatologen so Alarm, wie Facebook-Bewohner Alarm schlagen, wenn jemand eine nicht likebare Meinung vertritt. Die Deutsche Presseagentur lanciert eine Soforthilfe-Empfehlung des Visagisten Peter Arneheim, der Knutschfleckenträger dringend dazu aufruft, ihren Knutschfleck zu kühlen, damit er zumindest kleiner wird. Eine gute Handreichung, wenngleich insofern rührend, als es ja kaum noch Knutschflecken gibt - welcher Jugendliche stellt heute noch Knutschflecken her? Andererseits soll und muss die Haut als großes Palimpsest weiterhin Übermittlerin schöner und flüchtiger Liebeschaften sein. Neu und erfrischend keck ist die Mode, mithilfe von kleinen Schablonen einen räumlich begrenzten Sonnenbrand auf die Haut zu zaubern, der, schmerzhaft zwar und ungesund, die Form eines Herzens beschreibt.

Selbstverständlich warnen Hautärzte auch vor diesen Liebesbotschaften, denn ihr Datenträger kann schlimm krank werden, wenn heiße Herzen in ihn eingebrannt werden. Dabei haben die Dermatologen eigentlich verstanden, dass die Haut eine „soziokulturelle Projektionsfläche“ ist, man könnte sogar behaupten, die Haut sei das analoge Pendant zu den sozialen Medien, wo ja auch vieles geschrieben wird, was auf keine Kuhhaut, na ja, kleiner Scherz. Wie auch immer, es gebe, sagt ein besorgter Dermatologe, keinen vernünftigen Grund dafür, dass einer sich ein Herz auf die Haut brennt. Und genauso wenig vernünftige Gründe gibt es dafür, sich zu verlieben.

Medien, TV-/Radioprogramm 46-48
Forum & Leserbrief 16
München - Bayern 44-45
Rätsel & Schach 63
Traueranzeigen 20-23

Merkels schwerste Prüfung

Deutschland wird es schaffen, hat die Kanzlerin versprochen. Seither wollen Zehntausende Flüchtlinge in die Bundesrepublik. Berlin fordert die Solidarität Europas - aber es ist schwierig, Menschen zu verteilen

VON STEFAN BRAUN UND NICO FRIED

Es ist ein Dokument der Dringlichkeit. Allein dreimal findet sich darin das Wort „unverzüglich“. An anderen Stellen heißt es „schnell“, „zügig“, „umgehend“, „entschlossen“, „so schnell wie möglich“. Fünfmal soll etwas „verbessert“ werden, zweimal „beschleunigt“, außerdem „verstärkt“, „um“- und „durchgesetzt“. Fünf Seiten umfasst der gemeinsame Brief von Bundeskanzlerin Angela Merkel und Frankreichs Präsident François Hollande. Und wenn alles Wirklichkeit würde, was sich in dem Schreiben an EU-Kommission und Europäischen Rat an Vorschlägen findet, dann bleibt in der europäischen Asyl- und Flüchtlingspolitik kein Stein auf dem anderen. Selbst ein einheitliches europäisches Asylrecht schließen Deutschland und Frankreich nicht mehr aus.

Doch das ist weit entfernte Zukunft. Zunächst geht es gerade für Merkel als Regierungschefin des wichtigsten Ziellands darum, die Flüchtlingspolitik der EU wieder in geordnete Bahnen zu lenken - und ein Chaos zu beseitigen, an dessen Entstehung auch die Bundesregierung beteiligt war. Es ist eine Prüfung mit offenem Ausgang, die anders als die Finanzkrise nicht mit Geld allein zu lösen sein wird. Es geht um Menschen, Emotionen und Empfindlichkeiten. Und um den Zusammenhalt der europäischen Wertegemeinschaft.

Kernpunkte des Briefes sind die Forderungen nach gerechter Verteilung der Flüchtlinge in Europa. Dabei ist die Kanzlerin nach Informationen der Süddeutschen Zeitung bereit, neben Bevölkerungszahl und Wirtschaftskraft auch die Arbeitslosenquote als Kriterium zur Berechnung eines Verteilerschlüssels hinzuzuziehen. Damit nimmt sie einen Vorschlag des spanischen Regierungschefs Mariano Ra-

joy auf. Zudem wollen Merkel und Hollande, dass die geplanten Aufnahmezentren in Griechenland und Italien „spätestens bis Jahresende voll einsatzfähig“ sind.

Die Reaktionen auf die Pressekonferenz zu Beginn der Woche, in der die Kanzlerin ihre Prinzipien zwischen Humanität und Härte darlegte, reichten in Europa von Respekt und Bewunderung bis hin zu massiver Kritik. Deutschland gebe ein Vorbild ab, kommentierte die spanische Zeitung El Mundo. Die österreichische Presse konstatierte, Merkel habe sich - spät, aber entschlossen - zu Europas Krisenmanagerin aufgeschwungen und manche Kollegen damit beschämt. Doch vor allem die Forderung nach verbindlichen Quoten provoziert auch viel Gegenwind. Eine ver-

pflichtige Verteilung der Zuflucht Suchenden lehnen viele osteuropäische Staaten ab, obwohl zum Beispiel Ungarn weniger Flüchtlinge aufnehmen müsste, als es bereits aufgenommen hat. Ministerpräsident Viktor Orbán traf sich am Freitag mit seinen Kollegen aus Polen, Tschechien und der Slowakei, um sich gegen Berlin und Paris zu verabreden.

Kritiker warnen außerdem davor, dass auch bei einer Quote viele Flüchtlinge nicht in den ihnen zugewiesenen Ländern bleiben, sondern wieder in selbst gewählte Zielländer weiterreisen würden - etwa nach Deutschland. Merkel aber ist überzeugt, dass die Akzeptanz für eine großzügige Flüchtlingsaufnahme in Deutschland dauerhaft nur erhalten bleibt, wenn

die EU ein Signal der Gemeinsamkeit und der Fairness sendet.

Noch mehr Ärger hat sich die Bundesregierung mit ihrem Umgang mit syrischen Flüchtlingen eingehandelt. Eine Woche vor Merkels Auftritt war eine interne Anweisung des Bundesamtes für Migration und Flüchtlinge bekannt geworden: Syrische Kriegsflüchtlinge sollten schnell aufgenommen und bis auf Weiteres nicht mehr in die Erstaufnahmestatten zurückgeschickt werden. Hintergrund: Man wollte in der angespannten Lage keine Kräfte unnötig mit aufwendigen Verfahren zur Rücküberstellung der Asylsuchenden in andere EU-Länder binden. Die Praxis war nicht neu. Doch ihre Veröffentlichung wurde zu einer politischen Botschaft, die um die Welt ging - und von vielen Syrern als Einladung verstanden wurde.

In ihrer Pressekonferenz räumte Merkel ein, dass Ungarn nun damit zu kämpfen habe, „dass viele aus Syrien sagen: Lasst uns endlich nach Deutschland“. Was die Kanzlerin „durch gute diplomatische Gespräche klarziehen“ wollte, hat sich zu einer schweren Krise zwischen Berlin und Budapest mit heftigen gegenseitigen Vorwürfen entwickelt. Am Freitag telefonierte Kanzleramtsminister Peter Altmaier mit dem ungarischen Botschafter.

Die syrischen Flüchtlinge treibt nun die Sorge um, doch in Ungarn bleiben zu müssen. Mehrere Hundert verließen am Freitag den Budapest Flughafen auf dem Fuß in Richtung der 175 Kilometer entfernten Grenze zu Österreich. Am Morgen waren bereits etwa 300 Flüchtlinge aus einem Erstaufnahmehaus im Süden Ungarns geflohen. Seit Donnerstag haben sich zudem in Bicske, 40 Kilometer von Budapest entfernt, etwa 500 Flüchtlinge in einem Zug verschanzt.

> Seiten 2, 4, 5, 7, Gesellschaft, Lokales

Hunderte Flüchtlinge setzten sich in Budapest in Marsch, um Ungarns Grenze zu Fuß zu erreichen. Ihr Ziel: das Land, wo Angela Merkel regiert. FOTO: Z. SZIGETVARY/DPA

Taxi Mama

Weil sie besorgt sind, bringen viele Eltern ihren Nachwuchs mit dem Auto zur Schule - ein Fehler

Bald sind überall in Deutschland die Sommerferien vorbei, die Kinder müssen wieder zur Schule. Und mit Klassenbeginn fährt ein Problem vor die Schultüre, das Polizei, Verkehrsexperten, Pädagogen und Politikern seit Jahren Kummer bereitet: Allmorgendlich startet wieder die gefährdete Rallye der Elterntaxen.

Vor Schulen im ganzen Land parken allmorgendlich mehr oder minder legal Abertausende Familienkutschen, in denen die Väter oder die Mütter ihren Nachwuchs zum Unterricht bringen. Oft wird die Verkehrslage dann hochgefährlich. Die Autos stehen in Zweier- oder Dreierreihen, Kinder huschen auf beiden Straßenseiten aus dem Wagen und hasten über die Fahrbahn, andere schlängeln sich auf Fahrrädern durchs Gedränge. In Berlin kommt es vor einem Gymnasium im Tiergarten immer wieder zu Staus, weil die Elterntaxis manchmal alle vier Spuren der Straße blockieren.

Alle Schuljahre wieder versuchen Ordnungskräfte, Verkehrsfachleute und Bil-

dungsexperten die Eltern zur Vernunft zu bringen. Ihre Forderung: Man möge doch die Kinder, wenn irgend möglich, zu Fuß oder mit öffentlichen Verkehrsmitteln zur Schule bringen. Sogar kommunale Versicherungsunternehmen bitten Eltern darum, die Hin- und Herkutscherei ihrer Kleinen doch zu lassen.

Frankfurts Polizei verteilt zum Unterrichtstart in diesem Jahr kleine Stempelkarten, auf denen sich die Kinder bescheinigen lassen, dass sie ohne elterliches Taxi in die Schule gekommen sind. Ist die Karte voll, gibt es kleine Preise. Auch das deutsche Kinderhilfswerk und der Ver-

kehrclub VCD versuchen Eltern davon zu überzeugen, die Kinder doch lieber zu Fuß oder mit dem Fahrrad zu begleiten. Ihr Argument: Wer gefahren wird, lernt nie, sich im Verkehr sicher zu bewegen.

Doch alle Schuljahre wieder verhalten die Appelle. Beim VCD in Berlin hat man keine Illusionen: „Es laufen nicht mehr Kinder zur Schule“, sagt Clubsprecherin Anja Smetanin. Aber sie hegt, wie sie sagt, die Hoffnung, dass Eltern umdenken.

Es sind nicht nur überbesorgte Väter und Mütter, die sogenannten Helikopter-Eltern, die ihren Nachwuchs zur Schule karren. In etlichen Familien, in denen bei-

der Elternteile arbeiten, ist Zeit knapp, ein Fußweg zur Schule brächte den morgendlichen Ablaufplan durcheinander. In manchen ländlichen Regionen ist ein Schulweg mit öffentlichen Verkehrsmitteln schlichtweg unzumutbar; die Kinder wären stundenlang unterwegs.

Damit Schüler selbstständig zum Unterricht kommen, müssten Schulen und Politik aber auch etwas tun, sagt Reiner Pilz, der Vorsitzende des hessischen Landeselternbeirats. Er fordert sichere Wege, funktionierende Busse und Bahnen, leichte Schulranzen. Wer wisse, was Schüler heutzutage mit sich rumschleppen müssten, verstehe das Taxiritual, sagt Pilz.

Was also tun? Die Schillerschule im westfälischen Herne hat eine Lösung gefunden. Auf einem 400 Meter entfernten Supermarkt-Parkplatz sollen die Eltern morgens den Wagen abstellen und die Kinder das letzte Stück zu Fuß auf den Weg schicken. Die Regelung wurde, heißt es aus der Schule, „sehr gut angenommen“.

SUSANNE HÖLL

„Wir müssen Haltung zeigen“

Porsche-Chef fordert von Industrie Engagement gegen Rechtsextreme

München - Porsche-Chef Matthias Müller fordert von den Top-Managern in der Industrie ein klares Wort gegen Rechtsextremismus und Fremdenfeindlichkeit. „Es ist an der Zeit, dass Wirtschaftslenker zu bestimmten Dingen ihre Meinung sagen“, so Müller im SZ-Interview. „Wir müssen uns Extremismus entgegenstellen und Haltung zeigen. Bei Porsche arbeiten Menschen aus 56 verschiedenen Ländern - damit ist doch wohl alles gesagt.“ In Zeiten, in denen Tausende Menschen in Richtung Europa flüchteten, müssten sich auch die Wirtschaftslenker klar zur ihrer Unterstützung bekennen. Mit Blick auf fremdenfeindliche Übergriffe gegen Flüchtlinge in Deutschland räumte Müller ein, dass jeder Manager, der sich klar positioniere, auch ein Risiko eingehe. „Aber soll ich mich aus Angst zurückhalten? Das darf die Wirtschaft nicht, wir sind schließlich Teil der Gesellschaft.“

Neues Angebot an Piloten

München - Die Lufthansa hat der Pilotengewerkschaft Cockpit (VC) ein neues Gesprächsangebot gemacht. Man wolle über Maßnahmen sprechen, die den Interessen der Piloten gerecht werden und zugleich zu Kostensenkungen führen. VC hatte am Mittwoch neue Streiks angekündigt, nachdem die Fluggesellschaft weitere Verhandlungen abgelehnt hatte. Konzernchef Carsten Spohr kündigte den höchsten Gewinn in der Firmengeschichte an. BÜ > Wirtschaft

MIT STELLENMARKT

Table with 3 columns: Dax, Dow, Euro. Values: Xetra 16:30 h, 10075 Punkte, -2,33%; N.Y. 16:30 h, 16148 Punkte, -1,41%; 16:30 h, 1,1103 US-\$, -0,0018.

DAS WETTER

Tags 20°/5° Nachts

Überwiegend wechselhaft. Dabei zahlreiche Schauer, an der Küste auch Gewitter. Die Sonne kommt in Niederbayern am längsten zum Vorschein. Temperaturen 13 bis 20 Grad. Im Norden sind Stürmböen möglich. > Seite 16

Süddeutsche Zeitung GmbH, Hultschiner Straße 8, 81677 München, Telefon 089/2183-0, Telefax -9777, redaktion@sueddeutsche.de, Anzeigen: Telefon 089/2183-1010 (Immobilien- und Mietmarkt), 089/2183-1020 (Motormarkt), 089/2183-1030 (Stellenmarkt, weitere Märkte), Abo-Service: Telefon 089/21 83-80 80, www.sz.de/abo, A, B, F, GR, I, L, NL, SLO, SK, € 3,80; dkr. 30; E 3,50; kn 34; SF, 5,00; czk 112; Ft 1020

SZ Die SZ gibt es als App für Tablet und Smartphone: sz.de/plus

Ein bisschen wenig Europa

Zum ersten Mal hält EU-Kommissionspräsident Jean-Claude Juncker eine Rede zur Lage der Union vor dem Parlament in Straßburg. Sie gerät zur Anklage an die Regierungen der Mitgliedstaaten und deren Haltung in der Flüchtlingskrise

Am Sonntag erst ist Jean-Claude Junckers Mutter gestorben. Trotzdem kam er nach Straßburg – zu ernst sei die Lage. Während seiner Rede protestierten mehrere Abgeordnete gegen die „Festung Europa“.

FOTOS: AFP

Der Plan

In der Rede vor dem Europaparlament tippte Kommissionspräsident Jean-Claude Juncker seinen Plan zur Lösung der Flüchtlingskrise nur an. Die meisten Punkte waren schon am Wochenende bekannt geworden (SZ vom 7.9.). Seine Mitarbeiter erklärten am Mittwoch Details.

– Um Italien, Griechenland und Ungarn akut zu entlasten, will Juncker 160 000 Flüchtlinge in andere Länder bringen. Die entsprechende Quote für jedes Land soll auch Basis für ein generelles Umverteilungssystem sein, das die Kommission aktiviert, wenn sie die „Frontstaaten“ für überfordert hält. Kriterien sind etwa die Zahl der ankommenden Flüchtlinge oder der illegalen Grenzübertritte.

– „Niemand kann sich einfach freikaufen“, indem er Geld zahle, statt aufzunehmen, erläuterte

terte Kommissionsvizepräsident Frans Timmermans. Ausnahmen gibt es nur bei „Überschwemmungen und ähnlichen Naturkatastrophen“.

– Die EU will abgelehnte Asylbewerber konsequenter abschieben. Ein Handbuch soll Einheitlichkeit gewährleisten. Es wird auch Anreize für eine freiwillige Rückkehr geben. Die Grenzschutzagentur Frontex soll mehr Befugnisse bei Abschiebungen erhalten. Dafür soll sie Schnell-Eingreifteams bilden oder auch eigene Flugzeuge chartern können.

– Alle westlichen Balkanstaaten sowie die Türkei sollen auf eine EU-Liste sicherer Herkunftstaaten kommen. Wer nicht auf der Liste stehe, könne auch kein Mitglied der Union werden, raunte Juncker in seiner Straßburger Rede.

Am Montag auf dem Sondertreffen der EU-Innenminister in Brüssel wird sich zeigen, was die Staaten von Junckers Plan halten. Mehrere osteuropäische Staaten haben signalisiert, dass sie Pflicht-Quoten strikt ablehnen und selbst entscheiden wollen, wie viele und wen sie aufnehmen. Bei dem Treffen wird auch der niederländische Vertreter einiges zu erklären haben. Laut *Volkskrant* will das Land zwar seine Quotenpflicht erfüllen. Gleichzeitig habe das Kabinett in Den Haag beschlossen, Asylverfahren im Land selbst abzuschaffen. Asyl sollen nur noch jene erhalten, die es in Auffanglagern außerhalb der EU – etwa in Jordanien oder Libanon – beantragt haben. Ein Syrer, der in den Niederlanden ohne Aufenthaltspapiere aufgegriffen wird, würde in eines der Lager abgeschoben. So müsse keiner in „verfaulte Boote“ steigen, zitiert das Blatt eine Sozialdemokratin. KIT

Merkels Mutrede

Die Flüchtlingsfrage dominiert die Generaldebatte im Bundestag. Gabriel trägt sein Statement am Revers

Berlin – Sigmar Gabriel gehört zu den Politikern mit der Gabe, andere anzustecken, weniger epidemiologisch als emotional. Am Mittwochmorgen aber hat er sich selbst etwas angesteckt, und zwar ans Revers. Dort prangt, als der Vizekanzler kurz vor neun den Plenarsaal des Reichstagsgebäudes betritt, weithin sichtbar ein Button mit der Aufschrift „Wir helfen“.

Der Anstecker stammt von der *Bild*-Zeitung, er ist Teil einer Flüchtlings-Hilfsaktion, und Gabriel ist dem Blatt recht eng verbunden. Das liegt unter anderem daran, dass er bei Gerhard Schröder in die politische Lehre gegangen ist, der ja einst deklarierte, er brauche zum Regieren neben der *Bild* eigentlich nur noch deren sonntägliches Schwesterblatt sowie die „Glotze“. Ein Anstecker oder ähnliche Verlags-Accessoires sind von Schröder trotzdem nicht erinnerlich, doch vermutlich geht es Gabriel auch eher darum, die Dringlichkeit zum Ausdruck zu bringen, mit der dieses Land sich um die vielen Flüchtlinge kümmern sollte. Am Tag der Generaldebatte, mithin dem Höhepunkt der Haushaltswoche im Bundestag, kann man das durchaus als programmatische Ansage verstehen. Doch in der Debatte kommt es dann etwas anders.

Rein formal geht es ja um den Etat der Bundeskanzlerin und des Bundeskanzleramts, was aber traditionell dazu genutzt wird, über die Dinge zu reden, die eben gerade so anliegen. Als Erster darf Gregor Gysi diese Gelegenheit nutzen, wobei der scheidende Fraktionschef der Linken erst einmal erklärt, dass dies noch immer nicht seine letzte Rede als Vorsitzender sein werde, er also diejenigen enttäuschen müsse, die seinen Abschied sehlich erwarteten. Es folgt der gewohnt weite Bogen von den Krisenherden der Welt über globale Ungerechtigkeit und den Freihandel bis zu Maut, Betreuungsgeld und CSU.

Den größten Raum allerdings nimmt ganz im Sinne Gabriels das Thema Flüchtlinge ein – wobei Gysi es hier sogar übers Herz bringt, die Kanzlerin für jene sechs Milliarden Euro zu loben, die es nach jetzti-

gem Stand zusätzlich geben soll. Davon abgesehen aber zielt die Koalition mit ihren jüngsten Beschlüssen in die falsche Richtung: Wie könne man denn, fragt Gysi, Kosovo zu einem sicheren Herkunftsland erklären, wenn dort nach wie vor die Bundeswehr benötigt werde, um die Stabilität zu garantieren? Es sei falsch, bestimmte Asylsuchende schneller loswerden zu wollen.

Es folgt die Kanzlerin – doch die denkt überhaupt nicht daran, schnell zu jenem Thema zu kommen, neben dem es derzeit kaum noch ein anderes zu geben scheint. Stattdessen zieht Angela Merkel erst mal in aller Ruhe Bilanz: Rekordbeschäftigung, niedrigste Jugendarbeitslosigkeit in der EU, Exportrekorde. Es geht weiter mit der Breitbandversorgung im ländlichen Raum, der Energiewende, der Pflege alter Menschen. Das löst nach den vergangenen Wochen einen gewissen Aha-Affekt aus:

Bundeskanzlerin Angela Merkel, bekannt dafür, gerne mittels SMS zu kommunizieren, während der Generaldebatte am Mittwoch.

FOTO: ADAM BERRY/GETTY IMAGES

Stimmt, das gibt es ja alles auch noch! Vor allem aber bildet diese Betonung des Sachlich-Fachlichen einen angenehmen Kontrast zu jener überschießenden Emotionalität, die in den vergangenen Tagen das Land oder jedenfalls große Teile davon ergriffen hatte. Wenn man so will, ist Mer-

Deutschland müsse vorangehen, sagt die Bundeskanzlerin

kels Rede der Gegenentwurf zu Gabriels „Wir helfen“-Anstecker, und es dürfte letztlich Geschmackssache sein, ob man das nun langweilig findet oder einfach seriös.

Doch auch Merkel kommt dann selbstverständlich noch zum Thema dieses Jahres oder auch Jahrzehnts. Sie leitet es, bevor sie noch einen kurzen Ausblick auf die Weltlage einstreut, mit diesem Satz ein:

„Es ist Privileg und es ist ein Glück, in guten demokratischen Verhältnissen zu leben und über einen Haushaltsentwurf wie diesen zu sprechen.“ Da klingt dann erstmals ein Motiv an, das später noch deutlicher ihr Fraktionschef Volker Kauder aufgreifen wird: dass die wirtschaftliche Lage dieses Landes, beruhend auch auf dem Klein-Klein der Tagespolitik, ja letztlich die Voraussetzung dafür ist, dass es nun so vielen anderen helfen kann. Am Ende steht der Appell, sich nicht davon beirren zu lassen, dass diverse Länder in Europa sich derzeit verweigern: Deutschland, sagt Merkel, habe schon häufiger allein da gestanden. Wenn es aber mutig sei und vorangehe, dann komme am Ende auch eine europäische Lösung heraus. Was in der Schuldenkrise noch wie eine Drohung klang, wirkt nun beinahe wie eine Verheißung.

Den Grünen ist all das offensichtlich nicht emotional genug, weswegen ihre Fraktionschefin Katrin Göring-Eckardt einleitend betont, dass sie erstmals, „uneingeschränkt stolz auf unser Land“ sei, bevor sie die Kanzlerin tadelt: „Als ich Sie heute hier gehört habe, dachte ich, Sie sind schon wieder im Verwaltungsmodus.“ Es dürfe nun aber nicht darum gehen, zu verwalten und zu „merkeln“. Dieses unter Heranwachsenden offenbar beliebte Verb bedeutet laut jugendwort.de so viel wie „Nichtstun, keine Entscheidungen treffen, keine Äußerungen von sich geben“. Göring-Eckardt verwendet es mehrfach, doch ihren stärksten Punkt macht sie, als sie der Bundesregierung vorwirft, die weltweiten Fluchtbewegungen viel zu lange ignoriert zu haben: „Sie hätten es sehen können.“

Das wiederum will Thomas Oppermann nicht auf sich sitzen lassen. Der SPD-Fraktionschef moniert, Göring-Eckardts Kritik sei doch etwas „kleinteilig“ ausgefallen. Dann widmet er sich den großen Linien, was allerdings auch bedeutet, dass von seiner Rede wenig Konkretes in Erinnerung bleibt. Doch dafür gibt es bei der SPD ja noch den Partei-Chef mit seinem Button am Revers. CHRISTOPH HICKMANN

INLAND

G36-Ersatz: SPD macht Druck

Berlin – Die SPD fordert Verteidigungsministerin Ursula von der Leyen (CDU) auf, schneller als angekündigt Ersatz für das Sturmgewehr G36 zu beschaffen. „2019 ist noch ziemlich lang hin. Das muss schneller gehen“, sagte der SPD-Verteidigungspolitiker Thomas Hitschler. Das Ministerium hatte am Dienstag angekündigt, das G36 auszumustern, und erklärt, dass man „nach erster Abschätzung“ von 2019 an beginnen könne, die ersten Exemplare durch ein neues Standardgewehr zu ersetzen, sofern es eine marktverfügbare Lösung gebe. „Man sollte alle Möglichkeiten ausschöpfen, um Tests und Verfahren zu beschleunigen“, sagte Hitschler. So solle man sich mit den Franzosen austauschen, die auch auf der Suche nach einem neuen Sturmgewehr seien. HICK

TTIP-Akten vielen zugänglich

Berlin – Die geheimen Akten zum geplanten Freihandelsabkommen zwischen der Europäischen Union und den USA sind nicht so geheim wie gedacht. Nach einer Antwort der Bundesregierung auf eine Frage der Grünen im Bundestag haben 139 Mitarbeiter aus verschiedenen Bundesministerien Zugang zu einem Leseraum der US-Botschaft, in dem sie TTIP-Papiere lesen können. Die Antwort liegt der SZ vor. Keinen Zugang zu den Dokumenten haben nach wie vor Abgeordnete des Bundestages. Brita Haßelmann, parlamentarische Geschäftsführerin der Grünen, sagte angesichts der großen Zahl: „Hier wird Demokratie mit Füßen getreten. Das Parlament muss beteiligt werden.“ KLER

Scheel-Briefe im Handel

Berlin – Private Briefe von Altbundespräsident Walter Scheel (FDP) sind im Handel aufgetaucht. Ein Antiquar aus Bayern verkauft die persönliche Korrespondenz des heute 96-Jährigen. Scheels Adoptivtochter Cornelia sagte der *Bild*-Zeitung, sie wisse nicht, wie die Schriftstücke bei dem Händler gelandet seien. Sie hoffe, „dass sich die Strafverfolgungsbehörden der Sache annehmen“. Scheel war von 1974 bis 1979 Bundespräsident. Der Antiquar sprach dagegen von einem normalen Vorgehen, er habe die Briefe seinerseits regulär im Handel gekauft. Scheel lebt in einem Pflegeheim in Baden-Württemberg. DPA

Kritik an Arznei-Reform

Berlin – Die Nutzenbewertung neuer Arzneimittel in Deutschland verfehlt nach Angaben der gesetzlichen Krankenkassen ihr Ziel. Eigentlich habe die im Jahr 2011 eingeführte Regelung Einsparungen von zwei Milliarden Euro jährlich bringen sollen, im vergangenen Jahr seien jedoch gerade einmal 320 Millionen Euro erreicht worden, sagte der Chef der Techniker Krankenkasse (TK), Jens Baas, am Mittwoch in Berlin. Qualitativ bleibe die Nutzenbewertung hinter den Erwartungen zurück. Von 20 Präparaten, die im Jahr 2012 auf den Markt gekommen seien, seien nur zwölf vollständig bewertet worden. Seit 2011 müssen neue Medikamente nach der Markteinführung auf ihren Zusatznutzen im Vergleich zu herkömmlichen Mitteln untersucht werden. REUTERS

Diktatur und vor Unterdrückung geflohen. Und dann nennt er eine Liste von Beispielen, keine „unschuldige“ Liste, wie er später einräumt. „Ungarische Aufständische flohen nach Österreich, nachdem sowjetische Panzer 1956 den Aufstand gegen das kommunistische Regime niedergeschlagen hatten“, erinnert er. Und: „Tschechische und slowakische Bürgerinnen und Bürger suchten nach der Unterdrückung des Prager Frühlings 1968 Exil in anderen europäischen Ländern.“ Zusammen mit den Polen bilden diese Nationen heute die Visegrád-Gruppe, die sich besonders vehement gegen verbindliche Quoten zur Verteilung von Flüchtlingen wehrt.

Die Quote steht im Mittelpunkt des Plans, der die Lasten in der Flüchtlingskrise gerechter verteilen soll. Insgesamt 160 000 Migranten sollen aus Italien, Griechenland und Ungarn in andere EU-Staaten kommen. „Das muss in verbindlicher Weise geschehen“, verlangt Juncker. Er setzt dabei auf ein Treffen der Innenminister am 14. September und ganz offenkundig nicht auf einen Sondergipfel der Staats- und Regierungschefs, wie er im-

„Ungarische Aufständische flohen 1956 nach Österreich, auch Tschechen suchten Exil“

mer häufiger gefordert wird. Ihm sei lieber, wenn sich der Rat der Innenminister rasch verständige, der sei als Ko-Gesetzgeber auch zuständig, sagt er in der Pressekonferenz. Beim Gipfel werde einstimmig entschieden und noch dazu hinter verschlossenen Türen, ergänzt Parlamentspräsident Schulz. Nun müsse sich zeigen, ob die „Gemeinschaftsmethode obsiegt gegenüber der intergouvernementalen Methode“. Juncker und Schulz sind sich einig: Anders als in der Eurokrise sollen diesmal die normalen Prozeduren eingehalten und das Heft des Handelns von den Regierungen wieder zurückerobert werden.

Juncker geht es auch darum, seine Stellung als „politischer“ Kommissionspräsident zu festigen, wie er sich versteht. Er sagt, dass er im Falle Griechenland nicht über den „Grexit“ gesprochen habe, „weil es sonst zum Grexit gekommen wäre“. Er gelobt noch einmal, er wolle einen „fairen Deal für Großbritannien“, damit es nicht aus der EU austrete. Er versucht, allerdings eher zaghaft, Sorgen wegen der Verhandlungen über das Transatlantische Freihandelsabkommen TTIP zu zerstreuen und versichert der von Russland bedrohte Ukraine die Solidarität der EU.

Nach 72 Minuten Rede müsste er dann eigentlich auch noch ausführlich über Europas Rolle in den Klimaverhandlungen sprechen, verzichtet dann aber doch lieber darauf. Im Saal schwindet die Konzentration und Juncker hat das Gefühl, das Wesentliche gesagt zu haben. Die Reaktionen jedenfalls sind überwiegend freundlich. Von einer „schönen Rede“ spricht der Chef der Sozialdemokraten, Gianni Pittella, der Solidarität aller in der EU einfordert. Eigentlich müsste das nächste Mal „20 Staats- und Regierungschefs eingeladen werden“, um an ihre Verantwortung erinnert werden, sagt der Liberale Guy Verhofstadt. Ungefragt zeigt sich der britische EU-Feind Nigel Farage. Die meisten der Asylsuchenden seien Wirtschaftsflüchtlinge.

„Jeder bekommt mehr“

Unionsgeführte Länder wollen ganz neuen Finanzausgleich

Berlin/München – Die unionsgeführten Bundesländer schlagen offenbar eine Abschaffung des Länderfinanzausgleichs in seiner bisherigen Form vor. Unmittelbar vor der an diesem Mittwoch beginnenden Sondersitzung der 16 Ministerpräsidenten der Länder haben sich Bayern, Hessen, Sachsen, Sachsen-Anhalt und das Saarland auf einen gemeinsamen Vorschlag über die Neuordnung der Bund-Länder-Finanzbeziehungen geeinigt. Das neue Modell sieht einen Ausgleich über die Umsatzsteuer vor, in dem sowohl die Einwohnerzahl als auch die Finanzkraft des jeweiligen Bundeslandes berücksichtigt werden. Für die Umsetzung wäre allerdings eine Verfassungsänderung erforderlich.

Die Verhandlungen über die Neuordnung der Finanzbeziehungen sind seit Monaten ins Stocken geraten, weil die Länder sich nicht auf eine gemeinsame Linie verständigen konnten. Der Vorschlag der unionsgeführten Länder soll nach ihren Vorstellungen einen Weg zu einer Lösung weisen. Er würde demnach auch die Interessen der ostdeutschen Länder einbeziehen, an deren Widerstand bisherige Reformvorschläge scheiterten. Allerdings meldete wiederum das Land Berlin bereits starke Bedenken an, weil in diesem Modell die Einwohnerwertung für die Stadtstaaten senkt werden soll. Dies sei für Berlin nicht akzeptabel, hieß es aus der Berliner Finanzverwaltung. Kritisch reagierte auch die niedersächsische Landesregierung. „Dieser Vorschlag kündigt die Solidargemeinschaft zwischen den Ländern auf und das wenige Tage, nachdem Bayern schnell und unbürokratisch von den anderen Ländern bei der Bewältigung des Zustroms von Flüchtlingen unterstützt worden ist“, erklärte eine Sprecherin.

Bayerns Finanzminister Markus Söder (CSU) sprach dagegen von einem schlüssigen Modell. Die Union sei sich „in sich einig“ geworden. Nach diesem Vorschlag gäbe es laut Söder nur Gewinner. Die östlichen Bundesländer würden stabilisiert und finanzschwache Länder wie Bremen

gestärkt werden. Das finanzstarke Bayern werde zudem spürbar entlastet, auch das einwohnerstärkste Land Nordrhein-Westfalen würde deutlich besser abschneiden, sagte Söder: „Jeder bekommt mehr“, es handle sich um eine „sehr, sehr gute Arbeitsbasis“. Das neue Modell sei deutlich verständlicher, transparenter und gerechter, sagte Söder. Darauf verständigt hatten sich die unionsgeführten Länder am Dienstag in München nach mehrstündigen Beratungen. Angesichts der vom Bund angebotenen acht Milliarden Euro bezeichnete es Söder als „Armutzeugnis“, sollten sich die Länder nicht einigen können.

Finanzminister Markus Söder (CSU) musste 2014 aus seinem Etat knapp 4,9 Milliarden Euro in den Topf des Länderfinanzausgleichs einzahlen. Damit war Bayern wieder das mit Abstand größte Geberland. FOTO: SVEN HOPPE/DPA

Seit Monaten suchen die Länder und der Bund nach einer Lösung für die Neuordnung des Finanzsystems. Das Treffen am Mittwoch sahen manche als vorerst letzte Chance an, die Länder auf eine Linie zu bringen. Je näher die Landtagswahlen in Baden-Württemberg und Rheinland-Pfalz rücken, desto schwieriger dürfte es werden, einen Kompromiss auszuhandeln. Zuletzt scheiterten die Gespräche oft schon im Ansatz, weil die Positionen zu weit auseinander lagen. Die Grundkonstellation ist einfach: Kein Land will schlechter gestellt werden. Die Geberländer, allen voran Bayern, wollen entlastet werden. Der Bund ist bereit, auf rund acht Milliarden Euro zu Gunsten der Länder zu verzichten, um den Weg für eine Lösung zu eröffnen. Das reichte bisher nicht, um alle Interessen zu befriedigen. J. SCHNEIDER, W. WITTL

Flyktingkrisen.

Löfven har chansen att kliva fram

I dag, tisdag, träffar statsminister Stefan Löfven (S) Tysklands förbundskansler Angela Merkel. Med sig har han tio förslag, men de flesta står redan på Merkels agenda. Löfven har hittills hållit låg profil under flyktingkrisen. Nu har han chansen att kliva fram.

Analys

Ewa Stenberg
Politisk kommentator

ewa.stenberg@dn.se

● Flyende syrier på väg längs ungerska motorvägar har burit hennes bild med sig. Den tyska förbundskanslern har blivit idol för människor som vill att EU ska öppna sina hjärtan för människor på flykt. Angela Merkel har beskrivit flyktingkrisen som en ödesfråga större än eurokrisen för unionen. "Om Europa misslyckas med flyktingfrågan kommer det inte att vara det Europa som vi önskar oss", har hon sagt och föreslagit reformer både i EU och i Tyskland.

Den svenske statsministern har inte klivit fram i krisen och visat ledarskap på samma sätt. Men frågan är om tisdagens möte med först Tysklands och sedan Österrikes förbundskansler kan ge Löfven en ny möjlighet.

EU-kommissionen väntas på onsdag lägga fram ett förslag om tvingande och permanenta kvoter under flyktingkriser.

Det förslaget står överst på Stefan Löfvens reformlista för EU:s flyktingpolitik. Sverige har redan i somras, inför det senaste EU-toppmötet, ställt sig bakom det. På Löfvens lista står också en serie andra förslag som redan diskuteras.

Det handlar både om att flera EU-länder ska vara med och ta emot flyktingar och om att införa stramare regler genom att peka ut säkra länder, skicka tillbaka människor som fått avslag på sina

asylansökningar och förstärka gränsskyddet.

Egentligen är det bara en punkt på den svenske statsministerns lista som sticker ut i EU: den om att skapa fler säkra vägar för flyktingar in. En union som upplever en nationalistisk och främlingsfientlig våg kommer sannolikt att ha svårt med det förslaget.

I såväl Sverige som i resten av Europa har opinionen för ett generöst flyktingmottagande mobiliserats den senaste veckan. Men opinionen mot flyktingmottagandet stod redan på tå. Nu är läget polariserat och tonläget högt.

Statsminister Löfven måste förhålla sig till en stark oro i befolkningen och ett minskat förtroende. Invandringens fråga har tagit över dagordningen både för dem som vill minska invandringen och de som vill minska främlingsfientligheten.

Gåvor i överflöd till flyktingarna

Tågen med flyktingar fortsätter att rulla in i den bayerska huvudstaden och Tyskland rustar för att ta hand om dem.

- Jag ser en framtid här. Ibland var vi på väg att tappa hoppet, säger 15-årige Muhammed Javad efter sin långa färd från Afghanistan till Bayern.

DN i München

Roger Turesson, foto
Jan Lewenhagen, text

● Tåget från Wien rullar in på perongen på måndagsmorgonen och de väntande poliserna gör sig klara att lotsa de ankommande till motagningen i en sidoflygel.

Likt idrottsstjärnor i en mixad zon tågar de nyanlända förbi avspärningarna och blickar lätt förundrat på journalisterna och de München-bor som väntar på dem.

Muhammed Javad, en 15-årig pojke från Afghanistan, berättar på sitt hemspråk om sin långa färd. Han och hans jämnåriga kamrater har varit på väg i 40 dagar.

- Ibland var det verkligen hemskt och vi har sett människor som dött längs vägen. Det var till och med så att vi tappade hoppet och nästan hoppades att vi skulle bli gripna och tillbakaskickade. Jag är tacksam att man öppnat dörren för oss, jag har släktingar här och ser en framtid i Tyskland, säger han.

Lite senare kommer en annan av de unga afghanerna gående på

trottoaren utanför stationen, han har varit och ringt till sin bror och har en liten lapp i handen med broderns adress Ursula Strasse i Hamm, 60 mil norrut.

- Nu ska jag gå till polisen och fråga hur jag ska ta mig dit med tåg, säger han med ett stort leende.

München har en närmast historisk helg bakom sig, cirka 20 000 flyktingar har kommit med tåg från Österrike efter att de tidigare kunde lämna Ungern.

På måndagen spekulerades det i att ytterligare 10 000 personer kunde anlända under dagens lopp.

Beslutet att öppna gränserna fattades gemensamt av Angela Merkel och Werner Faymann, de två regeringscheferna i Tyskland och Österrike. Det var ett svar på den protestmarsch västerut som de förtvivlade flyktingarna i Budapest inledde i fredags.

Både Merkel och Faymann gjorde klart att det handlade om en tillfällig nöddåtgärd.

Ungerns regeringschef Viktor Orbán höll på måndagen fast vid sin kritik av beslutet och menade att om man inte snabbt stängde gränserna på nytt skulle miljoner söka sig till Europa.

Storbritannien premiärminister David Cameron meddelade på måndagen att landet kommer att ta emot upp till 20 000 syriska flyktingar de närmaste fem åren. Hur många som får asyl i år är oklart. Storbritannien ska prioritera barn som bor i lägren som gränsar till Syrien, enligt Cameron.

Natten till måndagen beslutade de tre tyska regeringspartierna om ett kommande åtgärds paket som bland annat innebär att ytterligare sex miljarder euro, knappt 60 miljarder kronor, ska läggas

till nästa års budget för att flyktingarna ska kunna tas emot på ett värdigt sätt.

Angela Merkel sade sig vara rörd och tagen av det hon sett under helgen och gladde sig åt att Tyskland numera var ett hoppets land för så många människor.

Viljan att hjälpa hade under helgen varit så stor att polisen återigen fick uppmana Münchenborna att inte komma till stationen med fler gåvor, även behovet av frivilliga hjälparbetare var mättat.

Muhammed Javad och de andra nyanlända körs efter en snabb läkarundersökning med buss ut till mässområdet öster om staden.

På lördagen fattades beslut att öppna tre mässhallar för flyktingarna, tanken är att de ska tillbringa en natt där innan de kan resa vidare till permanenta flyktinganläggningar runt om i landet.

- Vi började från noll på lördagsmorgonen och när de första flyktingarna kom vid 17-tiden hade vi både sängar och mat, berättar mässchefen Monika Dech och säger att för henne var helgen som gått en "berikande upplevelse".

I de väldiga hallarna finns det nu 2 200 bäddar och en provisorisk matsal med trådlöst internet och möjlighet att ladda telefonerna.

Utanför står bussar beredda att köra de nyanlända vidare till städer som Stuttgart i väst eller Schwerin i norr. Mark Al Danoo står utanför mässentrén i en orange funktionsväst och han nästan dränks av frågor. Han vet hur det är. För tre år sedan kom han själv som flykting från Irak, nu tjänstgör han som tolk.

I Budapest var kommunikationen ett av de stora problemen, flyktingarna fick aldrig svar på sina frågor. Här får de besked.

- De vanligaste frågorna är om man kan studera vidare här.

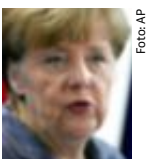
Merkel tar befälet

München. "Vi klarar det" - på måndagen upprepade Angela Merkel orden som fått syrier och afghaner att trycka hennes porträtt till sina bröst på sin vandring västerut. Den tyska förbundskanslern lever samtidigt farligt, får hon inte till en europeisk lösning kan vinden vända.

Mönstret känns igen. Det var likadant när finanskrisen blev akut för

sju år sedan eller när Grekland var nära konkurs.

Angela Merkel, Tysklands förbundskansler sedan tio år, får först massor av kritik för att hon tvekar och inte agerar. Sedan sätter hon ned foten och blir

Angela Merkel

FOCUS AP

På hemmaplan har Stefan Löfven lättast att ena denna delade opinion just i EU-politiken.

Det är inte kontroversiellt här att EU tar ett större ansvar och fördelar flyktingmottagandet jämnare, även om förslaget att inrätta säkra länder tidigare har avvisats av regeringspartierna. Däremot är det förvånande att regeringen inte har drivit denna EU-fråga hårdare tidigare. EU är ju till stor del Sveriges svar på hur kriser ska hanteras och detta är en kris som rör hela Europa.

I inrikespolitiken är det svårare. På onsdag träffar regeringen de borgerliga partiledarna och Jonas Sjöstedt (V) för att diskutera flyktingkrisen.

Löfven har ett svårt dilemma. LO signalerar oro efter att SD ryckt fram som största parti bland manliga medlemmar och efterlyser

en uppgörelse mellan S och M. De båda partierna samarbetade tidigare kring en stramare flykting- och invandringspolitik. Men en återgång med Miljöpartiet som regeringspartner är osannolik.

Gör regeringen en bred uppgörelse med hela Alliansen, hamnar den i samma läge som inneburit en sådan näringsrik jordmån för SD, nämligen att SD är den enda oppositionen.

Dessutom är den borgerliga oppositionen svag och M-ledaren kämpar med att få kontroll både i sitt parti och i Alliansen. En lösning som bara handlar om den akuta flyktingkrisen är dock möjlig.

Att Löfven skulle kunna bli Sveriges svar på Merkel ter sig dock osannolikt. Konservativa Merkel regerar tillsammans med Socialdemokraterna i Tyskland med bred majoritet. Vad regeringen kommer överens om där blir verklighet.

Fakt. Statsministerns EU-förslag

● Statsminister Stefan Löfven har med sig tio förslag inför tisdagens möten med Tysklands förbundskansler Angela Merkel och Österrikes Werner Faymann om EU:s flyktingpolitik. Han föreslår att EU ska:

- 1** Inrätta ett tvingande och varaktigt system för att fördela flyktingar mellan länder vid katastrofer.
- 2** Fortsätta prioritera att rädda liv.

Stefan Löfven

3 Alla medlemsstater ska ta sitt ansvar för att upprätthålla unionens yttre gräns och leva upp till asylreglerna.

4 Asyl- och gränsmyndigheterna ska förstärkas.

5 Fortsätta bekämpa människosmuglare.

6 Enas om ett återvändandeprogram.

7 Enas om ett system med säkra länder. Det betyder att

asylansökningar från personer från länder som i normalfallet inte får uppehållstillstånd, snabbbehandlas.

8 Öka antalet kvotflyktingar till 100 000. Stefan Löfven bedömer att Sverige skulle ta emot 4 000–5 000 av dessa flyktingar.

9 Föreslå fler lagliga vägar till EU.

10 Mer aktiv utrikes- och biståndspolitik för att hjälpa människor på plats. Källa: Regeringen

”Flyktingarna måste bli en väckarklocka”

Bryssel. FN:s sändebud i Syrien, svensk-italienaren Staffan de Mistura, hoppas att flyktingströmmen till Europa blir en väckarklocka.

– Vi måste tala om varför dessa tusentals människor flyr, hävdade Staffan de Mistura under en pressträff på måndagskvällen.

– Kriget i Syrien är inne på femte året och snart kommer vintern. Människor har förlorat hoppet. De ser bara en vinnare i striderna: Daesh (IS) som sprider skräck och terror.

Hittills har Staffan de Misturas försök att bereda väg för en politisk lösning i Syrien inte lett till något resultat. EU är ingen part dessa samtal, men kan ändå spela en viktig roll, tror de Mistura.

– EU måste ha en värdig och gemensam flyktingmottagning. EU kan också bidra med mer pengar till FN:s flyktingläger så att människor orkar en vinter till. Dessutom kan EU sätta press på parterna och därmed skapa hopp om att det kan bli en lösning.

Storbritannien och andra enskilda EU-länder är med i den koalition som bildats för att hejda IS. Och på måndagen förklarade president François Hollande att också franska attackplan ska skickas till Syrien, vilket välkomnas av Staffan de Mistura.

Annika Ström Melin

Borgerligt stöd för Löfvens linje

● Statsminister Stefan Löfven (S) får borgerligt stöd för sin EU-strategi i flyktingfrågan. Jan Björklund (FP) ser ett historiskt tillfälle för Sverige att få gehör för sin linje.

– Stämmingsläget har förändrats i Europa, säger Folkpartiledaren.

Stefan Löfven (S) har med sig tio förslag i flyktingfrågan när han i dag tisdag möter Tysklands förbundskansler Angela Merkel i Berlin. En huvudpunkt är att EU-länder i krislägen som det nuvarande ska kunna tvingas att ta emot flyktingar.

De partiledarsamtal som väntar i morgon onsdag är enligt Jan Björklund mycket viktiga för att nå bred samling kring en svensk linje. Han menar att Sverige måste vara redo när EU går in i ett avgörande skede.

Stefan Löfven aviserade på måndagen också att regeringen kommer att föreslå att kommuner ska kunna tvingas att ta emot flyktingar. Mot detta finns ett borgerligt motstånd, men Jan Björklund (FP) ”stänger inte dörren”.

– Det är stötande att enskilda kommuner vägrar att ta emot flyktingar men vi tar ställning när vi ser utformningen av lagförslaget.

Hans Rosén

En sjukvårdare klappar om en syrisk pojke som anländer med sin familj.

Flyktingarna transporteras till en mässhall som har tillräckligt stora lokaler för att inrymma alla.

– men hon behöver Sveriges stöd

omedelbart den som alla lyssnar till.

I flyktingfrågan är det nu Angela Merkel som sedan en dryg vecka anger tonen, både i Tyskland och i Europa.

Hon har talat om för tyskarna och världen att hennes land bemästrat liknande uppgifter förut. Den tyska

återföreningen för 25 år sedan var en gigantisk utmaning, den pågående energiomställningen likaså.

”Tyskland är starkt, vi klarar det”, har blivit ett merkelskt mantra.

I fredags ingrep hon resolut när flyktingsituationen i Budapest blev ohållbar och såg till att öppna gränserna. Därför hyllas hon i dag.

Ändå kan inte Tyskland ensam klara att ta emot de nödställda från världens krigshärdar.

Om flyktingtågen fortsätter att rulla in på Hauptbahnhof i München samtidigt som Merkel inte får tillstånd en lösning som innebär att EU-länderna tar ett gemensamt ansvar – då kan vinden vända, då kan

kritiker som i dag bidar sin tid bli högljudda.

Därför är statsminister Stefan Löfvens Berlin-besök i dag viktigt för Merkel, även om han kommer från lilla Sverige.

Angela Merkel behöver förbundna, hur starkt Tyskland än är.

Jan Lewenhagen

Flyktingkrisen.

Fler säger ja till flyktingar – men striden inte över

Angela Merkel och Stefan Löfven är överens om mycket, men inte allt. Nu väntar en ny hård strid om EU:s flyktingmottagning, men den här gången säger fler länder ja till kvoter.

Analys

Annika Ström Melin
DN:s korrespondent

annika.strom-melin@dn.se

Någonting har hänt sedan i början av sommaren.

I slutet av juni förlorade Angela Merkel och Stefan Löfven tillsammans med en handfull andra stats- och regeringschefer striden om EU:s flyktingmottagning. En stor majoritet sade blankt nej till bindande flyktingkvoter i EU.

Är det bilden på den lille pojken som drunknat, tumultet vid tågstationen i Budapest eller människornas försök att helt enkelt gå genom Europa för att få skydd, som har förändrat det politiska läget?

Ingen vet. Men EU-förhandlare som DN har talat med berättar om ett skifte.

I våras slog många EU-länders företrädare ifrån sig och förklarade att de omöjligt kunde ta emot flyktingar. De hänvisade ofta till främlingsfientliga opinioner i sina hemländer.

Men den senaste tiden har samtalen präglats av nya tongångar.

Viktigast är att Frankrike nu hör till de länder som vill ha tvingande flyktingkvoter. President François Hollande förklarade i måndags att han har ändrat sig och att Frankrike ska ta emot flyktingar från Syrien via EU.

Nu kan också Spanien tän-

ka sig gemensam flyktingmottagning och trots att Polen fortfarande säger nej till tvingande kvoter har budskapet från Warszawa också förändrats.

Det sägs att EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker har ägnat många timmar åt att tala med och försöka omvända företrädare för Polens regering.

Till slut ska Warszawa ha ställt sig bakom de nya idéer som Juncker ska presentera i dag, onsdag morgon.

Detaljerna är inte kända, men klart är att Juncker återkommer med ett långtgående lagförslag som består av flera delar.

Det handlar åter om flyktingkvoter, men också om en EU-lista med så kallat säkra länder, dit människor som anses sakna skäl för asyl snabbt ska skickas tillbaka, och om en fond med särskilt bistånd till länder i Afrika från vilka många flyktingar kommer – samt en hel del annat.

Trots nederlaget i somras kommer alltså Juncker igen med ett ännu mer omfattande förslag.

Den här gången vill kommissionen fördela ansvaret för ytterligare 120 000 flyktingar, alltså sammanlagt 160 000 från Syrien, Afghanistan och Eritrea som anlänt till Italien, Grekland och Ungern, bland övriga länder i EU.

Men principerna bakom Junckers förslag har också förändrats sedan i våras.

EU-länder ska nu kunna säga nej till flyktingkvoter och i stället betala till en särskild fond. Då kan tydligen Polen tänka sig att säga ja.

Innebär det att EU-länder kan köpa sig fria från ansvar? Ja, men tydligen inte hur som helst.

Det ska krävas mycket särskilda

skäl och inte vara möjligt för ett EU-land att till exempel neka muslimsk asyl.

Slovakien har redan förklarat att landet inte tänker blockera den nya EU-lagen – om inget annat medlemsland gör det. Och den här gången ska alltså också Ungern få hjälp av övriga, vilket möjligen kan få regeringen i Budapest på andra tankar.

Förhandlingarna om allt detta startar redan på måndag när EU:s inrikes- och migrationsministrar samlas i Bryssel. Det kan fortfarande bli hetsiga samtal.

En mängd motsättningar finns kvar. Sverige och Tyskland är inte heller överens om allt.

Trots att Stefan Löfven och Angela Merkel såg så samstämmiga ut när de uppträdde på presskonferensen i Berlin har de till exempel olika uppfattning om Dublinförordningen; regeln om att flyktingar ska registrera sig i det land dit de först ankommer.

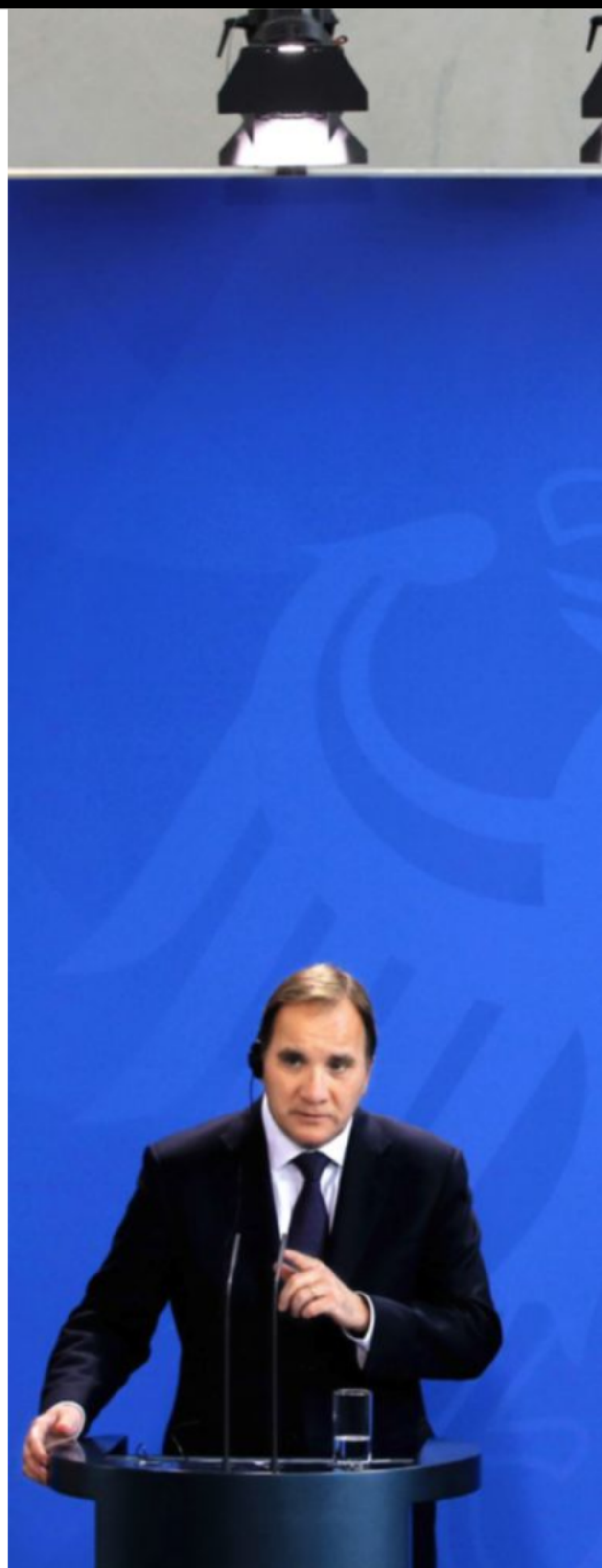
Det sägs att EU-kommissionen vill ändra Dublinförordningen. Med tvingande flyktingkvoter kan ansvaret ändå fördelas mellan länderna anser kommissionen, liksom Tyskland – men hitills inte Sverige.

Avgörande för utgången är också hur besluten om Junckers nya plan ska fattas.

Kommissionen hävdar att EU-länder befinner sig i en "nödsituation med plötslig tillströmning av medborgare från tredjeländer", som det heter i Lissabonfördragets artikel 78.

I sådana lägen ska nödgärder vidtas och beslut fattas med kvalificerad majoritet av medlemsländerna tillsammans med Europaparlamentet. I så fall kan alltså Sverige, Tyskland och andra helt enkelt köra över Ungern och länder som eventuellt fortfarande motsätter sig flyktingkvoter.

Men det skulle, å andra sidan, kunna leda till en riktigt djup spricka i EU.

Statsminister Stefan Löfven och Tysklands förbundskansler Angela Merkel

I korthet.

Kinberg Batra: Nu behövs konkreta resultat

● – Jag tycker det är bra att Sverige och Tyskland agerar gemensamt för att få fler länder i Europa att ta ansvar och bättre möta flyktingkrisen. Det som måste fram nu är konkreta resultat, säger Anna Kinberg Batra, partiledare för Moderaterna.

– Hittills har det varit alldeles för

svårt att hitta en lösning och vi kan inte acceptera att Sverige och Tyskland tar så mycket ansvar och andra länder så lite.

Anna Kinberg Batra

Hur ska man åstadkomma det?

– Det kan handla om hur man använder EU-budgeten och att skarpere agera mot flyktingsmugglingen, men framför allt handlar det om att hela Europa måste ta ansvar för det som händer runtomkring oss.
DN

FN-sändebud: Global respons krävs

● Det krävs en global respons på flyktingkrisen som skakar EU, enligt FN-sändebudet Peter Sutherland. Kanske en flyktingkonferens som efter Ungernrevolten 1956.

– Vi måste hitta ett sätt, kanske som vi gjorde 1956, när en internationell konferens hölls för att

fördela cirka 200 000 människor som flytt undan sovjetmaktens övergrepp, säger Sutherland.

Han kritiserar att länder som Saudiarabien, USA och Storbritannien försöker köpa sig fria från ansvaret för att ta hand om flyktingarna från det krigshärjade Syrien. TT-AFP

Löfven väddar till andra länder om generös mottagning

Sverige och Tyskland mobiliserar nu gemensamt för att få fler EU-länder att ta emot flyktingar. Tyskland är berett att ta emot en halv miljon flyktingar årligen men statsminister Stefan Löfven vill inte sätta någon gräns för hur många som kan få asyl i Sverige.

– Den frågan är ganska obsolet, säger Stefan Löfven.

DN i Berlin

Hans Olsson, text

hans.olsson@dn.se

● På tisdagen kom statsminister Stefan Löfven på snabbesök till Berlin för ett lunchsamtal med förbundskansler Angela Merkel.

Blott en punkt stod på agendan: den pågående och alltmer omfattande flyktingkrisen som just nu splittrar EU-länderna.

Vi kommer att hitta en lösning, kanske inte i morgon eller nästa vecka men vi ska klara det.

Tysklands förbundskansler
Angela Merkel

Tyskland och Sverige är de länder i EU som tar emot flest flyktingar och regeringscheferna kräver nu av övriga medlemmar att de gör mer för att hjälpa till. Det riskerar att utvecklas till en lång dragkamp där Sverige och Tyskland får svårt att hitta stöd för sin hållning.

– Jag är optimistisk. Vi kommer att hitta en lösning, kanske inte i morgon eller nästa vecka men vi ska klara det, säger Angela Merkel.

Hon får medhåll av Stefan Löfven:

– Alla länder måste ta sitt fulla ansvar för att hjälpa människor på flykt.

Tidigare på dagen meddelade vice förbundskansler Sigmar Gabriel att Tyskland klarar av att ta emot cirka en halv miljon flyktingar per år under överskådlig tid. Stefan Löfven vill inte göra någon liknande bedömning för Sveriges del.

– Vi har en individuell prövningsrätt för människor som söker asyl. Vi vet inte hur många som behöver skydd. Därför har vi ett system för detta. När människor kommer till Sverige, prövar vi deras asyl. De som har asylskäl får stanna, de som inte har det får återvända, säger han.

Han vill därför inte sätta någon gräns för hur många vi kan ta emot i Sverige.

– Vi har en individuell prövningsrätt. Vi har vårt eget moraliska åtagande och vi är bundna av internationella regler och det är det som gäller. Så den frågan är ganska obsolet, säger Stefan Löfven.

Varken Stefan Löfven eller Angela Merkel vill svara på hur de ska kunna förmå övriga EU-länder att ta emot fler flyktingar. De bedyrar att det i första hand ska ske genom samtal som väddar till såväl medmänsklighet som moralisk resning och att allt ska ske med ömsesidig respekt.

Men det är också tydligt vad som är målsättningen:

– Jag och förbundskansler Merkel har en samsyn kring hur vi ska ta den här situationen framåt. Vi vill ha ett permanent och tvingande system för omfördelning, säger Stefan Löfven.

Angela Merkel säger att EU:s hela

Här har flest syrier kommit

April 2011 - juli 2015

trovärdighet står på spel när det gäller flyktingfrågan, men Stefan Löfven vill helst inte spekulera om vilka konsekvenserna kan bli om de andra medlemsländerna står fast vid en restriktiv linje.

– Det är så många människor som behöver hjälp så det är den första konsekvensen. Men det är också ett argument. Om vi alla hjälps åt så blir det lättare att hantera en sådan här situation. Men nu ska vi jobba för att det ska bli en förändring, säger han.

Han understryker också att fler än EU måste agera för att lösa flyktingkrisen.

Nu är det uppenbart att vi både ska ha en solidarisk och generös flyktingpolitik som ger skydd åt människor som behöver skydd.

Sveriges statsminister
Stefan Löfven

– Roten till detta är det fruktansvärda kriget i Syrien som nu är inne på sitt femte år. Om det här fortsätter kommer det att tvinga ännu fler människor på flykt. Här har FN:s säkerhetsråd ett stort ansvar. Det finns en stor handlingsförlamning. Inte minst de fem permanenta medlemmarna har en viktig roll. USA och Ryssland måste kunna enas och hitta en fredlig väg ut ur detta, säger han.

Stefan Löfven framhåller också att den nuvarande flyktingsituationen visar att Sverige har valt rätt väg när det gäller synen på asyl.

– Tiden har gett Sverige rätt. Nu är det uppenbart att vi både ska ha en solidarisk och generös flyktingpolitik som ger skydd åt människor som behöver skydd. Men vi ska också ha ordning och reda i mottagandet och vi ska ha ett delat ansvar för mottagandet. Det gäller både i EU och i Sverige, säger Stefan Löfven.

diskuterade flyktingkrisen i Berlin.

Foto: Fabrizio Bensch/Reuters

UNHCR: Alla EU-länder måste ställa upp

● Flyktingkrisen kan inte lösas av enskilda EU-länder, enligt flyktingorganet UNHCR, som kräver ett system som garanterar mottagningar av flyktingar från Syrien i alla EU-länder.

– Det räcker inte med en tysk lösning när det är ett europeiskt

problem, sa UNHCR:s talesperson Melissa Fleming på en presskonferens i Genève på tisdagen.

Hon ser ett akut behov av att det upprättas mottagningscenter för flyktingar även i länder som Ungern och Grekland.

TT

Polen emot kvoter

● Polens president Andrzej Duda sade på tisdagen att han är emot ett tvingande kvotsystem inom EU.

– I Europa talar man hela tiden om att bekämpa resultatet, men lite om hur man ska undanröja orsakerna. Europa är som en sluten cirkel, säger Andrzej Duda, enligt Reuters.

Förhandlingar om EU:s flyktingmottagning

● I dag klockan 09.00 ska EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker tala i EU-parlamentet och presentera ett nytt lagförslag om EU:s flyktingmottagning.

Måndagen den 14 september ska

Jean-Claude Juncker

EU:s migrationsministrar diskutera kommissionens nya förslag för första gången.

EU:s stats- och regeringschefer ska också ta ställning, men det finns ännu inget datum för EU-ledarnas diskussioner.

DN

Flyktingkrisen.

Trots vackra tal – de livsfarliga resorna fortsätter

Jean-Claude Juncker ryter till och förklarar att EU måste visa medmänsklighet och solidaritet med flyktingarna. Samtidigt ska bevakningen av unionens gränser förstärkas och det krävs fortfarande livsfarliga resor för flyktingar som vill nå EU för att få skydd.

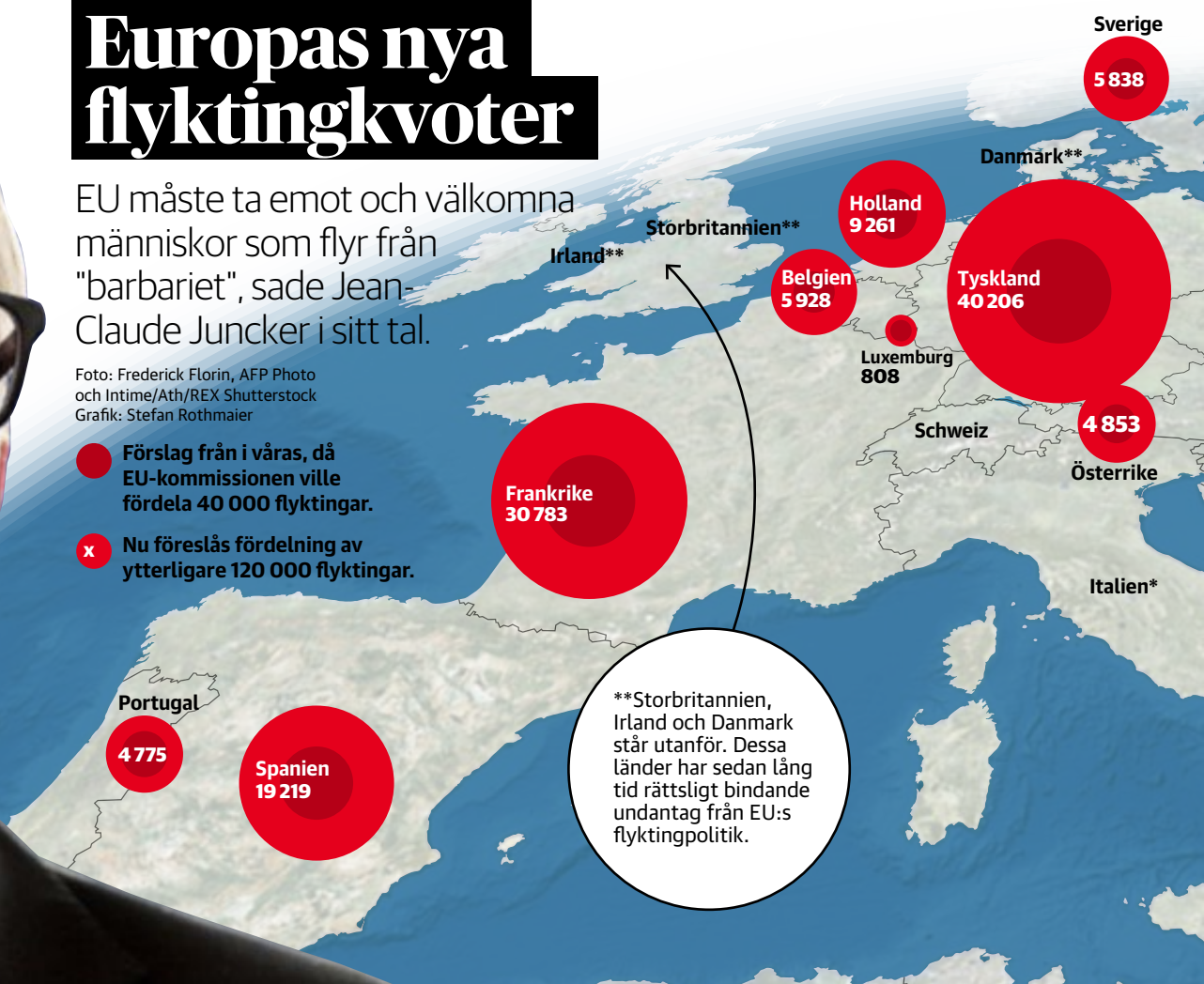
EU-kommissionens ordförande
Jean-Claude Juncker

Europas nya flyktingkvoter

EU måste ta emot och välkomna människor som flyr från "barbariet", sade Jean-Claude Juncker i sitt tal.

Foto: Frederick Florin, AFP Photo och Intime/Ath/REX Shutterstock
Grafik: Stefan Rothmaier

- Förslag från i våras, då EU-kommissionen ville fördela 40 000 flyktingar.
- x Nu föreslås fördelning av ytterligare 120 000 flyktingar.

Analys

Annika Ström Melin
DN:s korrespondent

annika.strom-melin@dn.se

– Det Europa som jag vill leva i är ett Europa där man hjälper varandra, sa han.

Efter sommarens kaos och kris för EU:s flyktingmottagning lägger kommissionen därför fram ett helt batteri nya EU-lagar.

En särskild förordning innebär tvingande flyktingkvoter. På så sätt ska ansvaret för 120 000 flyktingar, utöver 40 000 sedan tidigare, fördelas mellan EU:s länder under två år.

Kvoternas storlek bestäms av

Det var ett riktigt brandtal för medmänsklighet och solidaritet som EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker levererade på onsdagen.

Junckers årliga linjetal kallas rätt pompöst för "State of the union", men den här gången blixtrade han till ordentligt i talarstolen.

Oavsett åsikt om budskapet var det inget tvivel om att kommissionens ordförande talade väl och direkt ur hjärtat.

– Vi kan bygga murar och vi kan bygga stängsel! Men det finns inga murar som vi inte alla skulle klättra över om vi flydde från terror, deklarerade Juncker.

EU måste ta emot och välkomna människor som flyr från "barbariet". Det är en fråga om "mänsklig värdighet", förklarade Juncker.

Stopp för tågtrafik mellan Tyskland och Danmark

Den danska järnvägen stoppade på onsdagsförmiddagen tågtrafiken mellan Tyskland och Danmark. Detta sedan flyktingar som kommit med tåg försökt ta sig vidare till Sverige.

● Beslutet att stoppa tågtrafiken på onsdagen kom på order av den danska polisen.

Detta sedan flyktingar kommit med tåg till gränsstaden Padborg på Jylland och till färjeläget Rødby på Lolland.

I Rødby placerades några av flyktingarna på en skola där de utsattes för stenkastning från demonstranter, andra vägrade att stiga av tåget de kommit med eftersom de

Berlin

Jan Lewenhagen
DN:s korrespondent

jan.lewenhagen@dn.se

ville resa vidare till Sverige och inte fastna i Danmark. Från Padborg på Jylland inledde en grupp om cirka 300 flyktingar en marsch på E45:an i riktning norrut, även de hade siket inställt på Sverige.

Färjeläget i Fredrikshavn ligger 35 mil från Padborg.

Polisen lyckades inte stoppa flyktingarna och i stället fick trafiken stängas av på motorvägen.

DSB, det danska järnvägsbolaget, deklarerade på onsdagen att tågtrafiken var avstängd på obestämd tid.

I Tyskland diskuterade på onsdagen förbundsledningen, det tyska parlamentet, nästa års budget. Finansministern Wolfgang Schäuble hade angett tonen genom att säga att flyktingmottagandet har absolut prioritet.

Han sade att andra utgifter får ge vika och att det ska gå att klara kostnaderna utan att ta upp nya lån.

Den goda konjunkturen gör att

skatteintäkterna är rekordhöga.

I den efterföljande budgetdebatten sade förbundskanslern Angela Merkel att det gällde att samla alla krafter och få alla hinder ur vägen.

– Om vi är modiga och går före är det också troligare att vi kan åstadkomma en europeisk lösning på flyktingkrisen, trodde Merkel.

Från den ungerska gränsstaden Röszke kommer nya rapporter om oroligheter och om flyktingar som försöker vandra mot Budapest i stället för att låta sig registreras som asylsökande i Ungern.

Den ungerska regeringen aviserar förändringar i nästa vecka då nya skärpta lagar träder i kraft.

Asylförfarandet ska ske i en zon direkt vid gränsen och klaras av på 4–10 dagar; de som nekas uppehållstillstånd ska skickas tillbaka till Serbien och de som passerar gränsen illegalt eller försöker att undkomma registrering riskerar fängelse.

Den tyskspråkiga ungerska tidningen Pester Lloyd uppger att den nya lagstiftningen ska klubbas igenom i morgon, fredag, och börja gälla den 15 september.

Redan i somras väddade FN:s flyktingorgan UNHCR:s representant i Budapest till de ungerska parlamentarikerna att inte sjösätta dessa lagar.

EU-ländernas ekonomi, arbetslöshet och annat, men tre länder står liksom tidigare utanför.

Storbritannien, Irland och Danmark har sedan lång tid tillbaka rättsligt bindande undantag från EU:s flyktingpolitik, men inget hindrar å andra sidan dessa länder från att delta om de vill.

De tvingande kvoterna gäller alltså fortfarande bara en del av flyktingströmmen till EU. Flertalet människor på flykt kommer precis som tidigare försöka ta sig dit de vill och berörs inte av de nya kvoterna.

Det är bara människor som anses ha särskilt starka skäl att få skydd som omfattas av Junckers plan. Det handlar om flyktingar från Syrien, Eritrea och Irak som har anlänt till Grekland, Italien och Ungern.

En nyhet är att ett EU-land kan säga nej till flyktingkvoterna – men

Fakta. Säkra länder

● EU-kommissionen vill placera Albanien, Bosnien och Hercegovina, Makedonien, Kosovo, Montenegro, Serbien och Turkiet på en gemensam lista över "säkra ursprungsländer".

● Listan innebär inte att personer därifrån inte kan få asyl i EU. Alla har fortsatt rätt att få sin ansökan behandlad. Däremot möjliggör listan en snabbare behandling och ett snabbare återskickande av den som saknar asylskäl.

bara under 12 månader och enbart om kommissionen anser att det finns särskilda skäl. I så fall ska landet i stället betala en avgift som motsvarar 0,002 procent av BNP.

Kommer därmed Polen, Ungern och andra länder som hittills bestämt motsatt sig tvingande kvoter säga ja? Det är inte säkert.

Från Warszawa kommer uttalanden som tyder på att det pågår en omsvängning. I så fall kan också andra länder i östra EU följa efter, men den första formella förhandlingen om detta sker på måndag.

Kanske kan ändå Junckers listiga plan lyckas. Han har öppnat en dörr på glänt för EU-länder som inte vill vara med, vilket gör det svårare för dem att säga blankt nej.

Dessutom ska beslutet om kommissionens nya förslag fattas med kvalificerad majoritet. Det

krävs alltså inte enhällighet och trilskande länder kan helt enkelt köras över.

Vad tycker flyktingarna om EU:s nya plan? Ingen har frågat.

Men det är inte svårt att föreställa sig besvikelsen bland dem som kvoterats till ett EU-land där de kanske inte har släkt eller vänner. Människor kommer enbart att få uppehållstillstånd i det land där de får asyl och kan inte åka vidare till något annat EU-land.

Vissa kryphål kommer ändå att finnas. En ingenjör från Syrien som får asyl i ett annat EU-land, men som erbjuds jobb i till exempel Sverige kan få svenskt uppehållstillstånd.

Junckers nya och mer solidariska flyktingplan gäller dessutom enbart människor som har rätt till asyl och som har lyckats ta sig till EU. Gränserna som omger EU förblir lika hårdbevakade som

tidigare och kontrollerna ska dessutom skärpas.

Människor som inte anses ha rätt till skydd, och de som kommer från så kallat säkra länder på Västra Balkan, ska också skickas tillbaka snabbare än tidigare.

Också Juncker talade visserligen om att öppna fler "lagliga vägar in i EU". Men de förslagen kommer inte förrän i början av 2016 och innebär säkert ingen flyktingpolitisk revolution.

När kommissionens ordförande talar om lagliga vägar menar han sannolikt enbart möjligheter för arbetskraftsinvandring och att EU ska ta emot fler flyktingar via UNHCR.

De livsfarliga resorna över Medelhavet kommer alltså att fortsätta. Trots Junckers vackra tal om behovet av solidaritet och medmänsklighet.

En flyktingfamilj vid gränsen mellan Grekland och Makedonien

Trycket ökar på Sverige – prognoserna håller inte

Migrationsverket räknar med att fler än 80 000 personer kommer att söka asyl i Sverige innan året är slut. Allra störst är trycket i Malmö.

– Väntrummen är fulla, säger Mikael Ribbenvik, operativ chef.

Marit Sundberg, text
Katarina Lagerwall, text

● FN:s flyktingorgan UNHCR bedömer att minst 400 000 människor kommer att göra resan över Medelhavet till Europa i år, rapporterar

Reuters. 74 000 av dem väntas söka asyl i Sverige, enligt Migrationsverkets senaste prognos från den 23 juli. Men redan nu utgår myndigheten från att siffran kommer att ligga över 80 000 när nästa prognos presenteras den 23 oktober.

– Med tanke på den utveckling vi har sett under de senaste månaderna kommer vi att landa på en högre nivå än vi antog när vi gjorde prognosen i juli, säger Anders Westerlund, tf chef för Migrationsverkets omvärldsanalysenhet.

Han menar att Europa står inför en helt ny situation.

– Det närmaste vi kan jämföra med är Bosnienkriget 1992–1993.

Den största enskilda gruppen

som söker sig till Sverige är syrier, utöver det kommer många afghaner. De senaste veckorna har Migrationsverket även sett en ökning av irakier.

De flesta asylsökande kommer via Danmark och reser vidare till Sverige över Öresundsbron eller med färja till Helsingborg. Därför är trycket som störst i Malmö, följt av Stockholm och Göteborg. De

Det närmaste vi kan jämföra med är Bosnienkriget 1992–1993.

Anders Westerlund, Migrationsverket

senaste veckorna har Migrationsverket haft 3 200 asylansökningar i veckan.

– Det är väldigt mycket mer än vanligt. Men vi vet att flest kommer den här tiden på året då det är lättast att ta sig över Medelhavet och upp över Balkan. Vi har stärkt upp undan för undan och omfördelar kapacitet mellan orterna. Folk får jobba på andra ställen än annars, säger Mikael Ribbenvik, operativ chef på Migrationsverket.

I dag finns tillräckligt med bostäder, men myndigheten måste hitta 1000 nya platser i veckan för att hålla jämna steg med behovet. Dessutom måste kommunerna

ordna platser till ensamkommande flyktingbarn.

De senaste dagarna har polisen i södra Sverige gripit minst 17 personer misstänkta för människosmuggling över Öresundsbron. Den som åker ner till Danmark för att köra över flyktingar riskerar fängelse i upp till två år och upp till sex års om brottet betraktas som grovt.

Det görs inga undantag, även om det sker utan ekonomisk vinning.

– Vi är skyldiga att upprätta en anmälan om vi får kännedom om ett brott och det kan vara allt från organiserad människosmuggling till enskilda personer som gör det av humanitära skäl, säger Skånepolisens talesperson Ewa-Gun Westford.

Flyktingkrisen.

”Samhället är inte byggt för situationen”

90 000 asylsökande väntas till Sverige i år. Då efterlyser Migrationsverkets generaldirektör Anders Danielsson ledarskap från politikerna.

– Byggnormer, inträde på arbetsmarknaden och lägstalöner är inte riktigt konstruerade för den situation vi nu lever i, säger han.

Jens Kärrman
jens.karrman@dn.se

● Under Anders Danielssons tre år som generaldirektör för Migrationsverket har han ofta kritiserat invandringsdebatten i Sverige för att vara ytlig och okunnig.

Den senaste tidens bilder, på döda barn i Medelhavet och grupper av flyktingar som till fots försöker ta sig till Europa, har förändrat diskussionen.

Toppmötena avlöser varandra och på många håll i Europa har invånare manifesterat en vilja att hjälpa människor i nöd.

– Det som är positivt med detta är en ökad förståelse för att det är på riktigt. Nu går det upp för allmänheten, politiker och opinionsbildare att det är på allvar, säger Anders Danielsson när DN träffar honom.

Så sent som i juli skrev myndigheten ned prognosen för antalet

asylsökande under året till 74 000. Men utvecklingen på sensommaren överraskade även de som följer flyktingströmmarna i detalj.

Anders Danielsson säger att det finns en rad förklaringar. En är att människor som bost i flyktingläger i Turkiet och Libanon i åratal börjar bli desperata och ger sig av.

– Det har vi varnat för i våra prognoser och jag förstår det. Jag har besökt lägren och jag förstår de här människornas frustration. I juni hade 150 000 personer lämnat lägren hittills i år.

En annan förklaring är att invånarna i storstäderna Damaskus och Aleppo har börjat fly i stora skaror.

– De stannar inte i lägren utan åker direkt till Europa. Dessutom har flyktingmugglarnas pris gått ned, säger Anders Danielsson.

I oktober kommer Migrationsverket med en ny prognos för antalet asylsökande i år. Anders Danielsson vill

De återförenades i Sverige efter flykten:

Källered. Amal Awad flydde med barnen i gummibåt över Medelhavet och vandrade längs motorvägen i Danmark. Nu har hon återförenats med sin man i Sverige. Den syrisk familjen säger att de förlorat allt men återfått sin frihet.

● De står i solskenet utanför Sagåsen, Migrationsverkets anläggning i Källered söder om Göteborg. Mohd Fares Al Safadi lägger armen om sin hustru. Deras lycka går inte att ta miste på. Efter tre månader skilda åt har familjen äntligen

DN i Göteborg

Jens Littorin, text
Peter Claesson, foto

jens.littorin@dn.se

återförenats i landet de drömt om. I början av veckan övervann Amal och dottern Sonaib, 9 år, och sonen Bessan, 7, det sista hindret på sin långa resa från Syrien.

Efter att ha flytt över Medelhavet i en överfull gummibåt och vandrat långa sträckor genom Europa kom de i måndags med tåg till Danmark. Myndigheterna ville att de skulle registrera sig, men Amal bestämde sig för att göra sällskap med den stora gruppen av flyktingar som vandrade längs motorvägen mot Sverige.

– Vi visste att om vi registrerade oss i Danmark skulle vi inte få komma till Sverige, säger Amal.

När polisen kom tog hon barnen med sig och sprang mot skogen. En dansk kvinna plockade upp dem i sin bil

och lät dem sedan sova över hemma hos henne. Dagen därpå körde hon den syrisk familjen i bil till Köpenhamn och därifrån tog de tåget till Malmö och sedan till Göteborg.

– Vi är så oerhört tacksamma mot alla som hjälpt oss, säger Amal och förklarar samtidigt att hon upplevde polisen i Ungern som brutal.

Hennes make flydde till Sverige för tre månader sedan. När kriget blev outhärdligt beslöt sig Mohd Fares, som är snickare och ägde en butik, för att sälja sitt hus och ge sig av. Han betalade sammanlagt 6 000 euro, drygt 50 000 kronor, för sin

flykt. Priset för hustrun och barnen var lite mindre. Han pekar på hustruns armar och säger att hon tvingades sälja sina smycken.

– Vi har förlorat allt, men vi är fria, säger han.

Rekordmånga söker sig just nu till Sagåsen. Flyktingkatastrofen har skapat ett enormt tryck och väntrummet är fyllt av folk med nummerlappar som väntar på sin tur. Bara i måndags kom 209 personer hit, många av dem ensamkommande barn. En normal dag tar man emot 70–80 personer.

➔ **Fyra personer om vägen framåt. Nästa uppslag.**

inte föregripa analysen men att det blir uppemot 90 000 är ingen vågad gissning, menar han.

– Taktiken nu är över 3 000 i veckan. Vi har beredskap för över 3 000 i veckan september och oktober. Sedan räknar vi med 2 000 i veckan under november och december. Den prognos vi lämnade i juli håller definitivt inte. Om det sen blir 85 000 eller 90 000 kan jag inte svara på nu.

Migrationsverket har byggt beredskap för att ta emot 90 000 flyktingar i år. Anders Danielsson vill framöver ha fler egna boenden för att kunna begränsa andelen tillfälliga boenden. Bland annat satsar myndigheten på att bygga modulhus och har redan slutit ett avtal med Västerviks kommun.

– Det är ett tiotal kommuner som visat intresse för detta. Vi skriver långa kontrakt och så kan kommunerna använda modulhusen som studentboenden eller äldreboenden sedan, säger Anders Danielsson.

Fakta. Anders Danielssons önskelista

● **Politiskt ledarskap.** Diskutera svåra frågor som byggnormer och inträde på arbetsmarknaden.

● **Undantag från offentlig upphandling.** Just nu är 3 000 platser låsta på grund av att en upphandling är överklagad. Situationen är så speciell att Migrationsverket borde undantas.

● **Fler boenden.** Migrationsverket behöver fler egna boenden och hoppas mycket på modulhus. Men då behövs samarbetsvilliga kommuner.

Men fler boenden och bättre mottagning i all ära. För att klara läget i Europa, med hundratusentals på flykt, efterlyser Anders Danielsson politiskt ledarskap. Både på den nationella arenan och på EU-nivå.

– Byggnormer, inträde på arbetsmarknaden och lägstalöner är inte riktigt konstruerade för den situation vi nu lever i. Det är en politisk fråga att sätta sig och diskutera detta, säger han.

Att få fler länder i EU att ställa upp blir den centrala frågan framöver.

– Det vi ser i Europa i dag är ett "race to the bottom". Det ska inte vara bra för flyktingarna. Det ser man framför allt i södra Europa. Den andra linjen är signalpolitik, som i Danmark, säger Anders Danielsson.

De kommande toppmötena blir avgörande för hur EU ska se ut i framtiden.

– Det som händer nu är ett uppvaknande. Vi måste göra något,

annars finns det risk att systemet kollapsar, att Dublinförordningen sätts ur spel, säger Anders Danielsson.

Han menar att det behövs en attitydförändring, en insikt om att det handlar om människoliv, inte siffror.

– Det är en inställningsfråga detta. Man kan inte ekonomisera allt. Man kan inte ekonomisera detta att radda andra människors liv, säger han.

Under intervjun väntar en livvakt utanför konferensrummet där vi pratar. Anders Danielsson är en ovanligt frispråkig myndighetschef.

– Jag möter mycket hat och hot. Det finns mörka krafter och det är oroande. Jag möter också människor som beundrar mitt mod. Jag tycker att det är en del av mitt uppdrag att förmedla, berätta och beskriva. Men också att våga ta ställning.

Fakta.

● Sagåsen i Källered utanför Göteborg är en av Migrationsverkets fyra större ansökningsenheter. De andra finns i Malmö, Märsta och Solna, plus två mindre i Flen och Gävle.

● I måndags sökte sig 209 personer till Sagåsen, cirka tre gånger så många som en normal dag.

● Vid första ankomsten till anläggningen sker registrering genom att man svarar på några enkla frågor och lämnar fingeravtryck. Därefter kallas man till en större intervju inför asylutredningen. Väntetiden är normalt en till två månader, men på grund av det hårda trycket som flyktingkatastrofen skapat beräknas den nu till ett halvår.

● Vid Sagåsen finns 180 platser för nyanlända. Det är ett transitboende och den som inte ordnat egen bostad flyttas till annan flyktingmottagning i landet.

Fahkri flydde krigets Syrien och väntar nu på att skrivas in.

Pernilla Wallin, enhetschef på Sagåsen.

Fahkri visar sin köllapp till registreringen.

Danmark undviks med direkt färja

Malmö–Göteborg. Inflödet av flyktingar till Sverige ser inte ut att avta. Under fredagen anlände minst 500 personer med färjor till södra och västra Sverige. Och fler väntas.

● Ett 40-tal personer stod i kö utanför Migrationsverkets kontor i Malmö på fredagsmorgonen i väntan på att registreras och sedan söka asyl. Verket uppgav på eftermiddagen att 320 personer kommit till Trelleborg och Malmö under dagen.

Samtidigt fortsätter flyktingarna att anlända till södra Sverige. Allt fler verkar nu undvika Danmark och ta färja direkt från Tyskland till Sverige.

Enligt TT-Lines pressansvarige Eva Jönsson kom 190 flyktingar med rederiets färja från Travemünde till Trelleborg på fredagsmorgonen och ytterligare ett 60-tal väntades på kvällen.

Därtill hade 200 kommit med Stena Lines färja från Rostock till Trelleborg. Färjelinjerna låter vem som helst som har biljett åka med båten, men har upparbetat ett samarbete med Migrationsverket och polisen. När färjorna går i land och man vet att det finns flyktingar ombord står myndigheten redo med en buss som tar dem från Trelleborg till Malmö.

– Vi gör en avstämning med avgångshamnen om hur många flyktingar som kan finnas sig ombord och meddelar Migrationsverket som antingen kör ombord på båten och hämtar dem eller står utanför, berättar Eva Jönsson.

Till Göteborg kom omkring 150 personer på fredagsmorgonen med Stenafärjan från Kiel. Nian Khan från Afghanistan hade tårar i ögonen när han äntligen var framme i Sverige. Han och sonen Shahid berättar om en tuff resa.

– Vi blev väldigt illa behandlade, framför allt i Bulgarien, säger han på stapplande engelska. Vi var väldigt tacksamma när vi kom till Tyskland, då kände jag mig lugn.

Han har inga släktingar eller någonting som knyter honom till Sverige, men har hört att det är bra att komma hit.

En som har anknytning till Sverige är Tarek al-Husain, 30, från Damaskus i Syrien. Han kom till Göteborg sällskap med sin kusin Pipars, och hoppas kunna återförenas med sin pappa och bror som bor i Halmstad.

– Jag är så glad och otroligt tacksam mot tyska och svenska myndigheter som behandlat oss bra. I Ungern var polisen våldsam.

Heba Shamaa arbetade på en textilfabrik i Aleppo i Syrien.

– Mitt land är förstört, varenda byggnad i min stad är förstörd. Jag levde i 20 dagar utan vatten och elektricitet, sedan bestämde vi oss för att ge oss av.

Marianne Björklund
marianne.bjorklund@dn.se

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se

”Vi har förlorat allt, men vi är fria”

Efter registreringen bokas tid för en större intervju inför asylutredningen. Den brukar kunna genomföras en till två månader efter ankomsten. Enligt Pernilla Wallin, enhetschef på anläggningen, beräknas intervjun för den som ankommer i dag dröja till mars 2016.

– Vi har haft kortare perioder när det varit högt tryck, men aldrig något sådant här, säger hon.

Anläggningen, som har öppet från åtta på morgonen till nio på kvällen, har fått brist på lokaler och personalen arbetar för högttryck för

Vi har haft kortare perioder när det varit högt tryck, men aldrig något sådant här.

Pernilla Wallin, enhetschef Sagåsens flyktingmottagning.

att hinna med att träffa så många nyanlända som möjligt. Wallin beskriver situationen som organiserat kaos och berättar att man just nu rekryterar 15 personer. Hon poängterar att det i stressen är viktigt att behålla lugnet och ge ett bra bemötande.

– Det här är människor på flykt och vi blir ofta deras första möte med Sverige, säger hon.

33-åriga Fahkri är en av många som väntar på att få registrera sig. I Syrien arbetade han på en tandläkarmottagning, men tvingades sedan

ut i kriget och bestämde sig för att fly. Fahkri, som eftersom han har familjen kvar i Syrien inte vill att hans efternamn ska komma i tryck, har en syster i Göteborg och det är därför han tagit sig hit.

– Vi har inte setts på 10–15 år, säger han och förklarar att han just nu bara vill vila.

Han bär flip-floptofflor på fötterna, som är svullna efter en lång vandring genom Europa. Han känner sig lättad efter att ha nått sitt mål.

– Det är som om ett berg fallit från mitt hjärta, säger han.